

CSENDŐRSÉGI LAPOK

MEGJELNIK
HAVONTA KÉTSZER

SZERKESZTI
PINCZÉS ZOLTÁN
SZÁZADOS

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre	--- --	12 pengő
Félévre	--- --	6 pengő
Negyedévre	--- --	3 pengő

CSENDŐRSÉGI LAPOK

SZERKESZTI PINCZÉS ZOLTÁN SZÁZADOS

ELŐFIZETÉSI ÁRA: Egész évre 12 pengő,
félévre 6 pengő, negyedévre 3 pengő

Megjelenik
havonta kétszer

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
Budapest, I., Országház-utca 30.

*Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában,
Hiszek egy Isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámadásában.*

Amen.

Trianon.

Június negyedikén mult hetedik esztendeje, hogy kísért a százszor átkozott név: Trianon.

Június negyedikén mult hetedik esztendeje, hogy a magyar kormány megbizottainak alá kellett írniok a békeszerződésnek csufolt halálos ítéletet. A rablógyilkostól nem követelik meg, hogy aláírja a saját halálos ítéletét: a magyar nemzettől megkövetelték. Engedelmeskednünk kellett, mert az ő kezükben volt a fegyverek hatalma, mert ők nem dobták el a puskát, hanem még erősebben megmarkolták akkor, amikor mi a pacifizmus örületétől elbódulva, részeg kártyások módjára szórtunk a lábaink elé mindent, ami még megmaradt számunkra.

Öreg esendőr bajtársaink élénken emlékeznek még a forradalmi idők rettenetes hónapjaira s tudjuk, hogy már régen levonták ezeknek keserű tanulságait is. Hét esztendeje vezeklünk annak a néhány hónapnak a bűneiért, hét esztendeje kell miattuk gyászlobogót kitűznünk minden június negyedikén. Mert mindarra a sok gyalázatosságra, amit ellenségeink velünk a békekötés ürügye alatt elkövettek, elsősorban a forradalmak adtak lehetőséget. Ha a monarchia hatalmas hadseregét a bujtozatók szét nem züllesztik, ha a bizalmi rendszer, a semmittevés, az örökös tanácskozás, a fékevesztett fegyelmetlenség, a minél nagyobb napidíj és minél kevesebb szolgálat és hasonló forradalmi vívmányok hazug káprázata el nem kábít minket, ma nem kellene elszakított testvéreink sorsa felett keseregnünk és nem kellene június negyedikén gyászünnepet ülnünk. Ha nemzetünknek éppen a legsorsdöntőbb pillanataiban nem bizonyultunk volna olyan vétkesen könnyelműeknek és gyengéknek, mint amilyenek voltunk, ma nem Biharban és Szobnál, hanem Dévénynél és Predeálnál állanánk őrt az ezeréves Magyarország határain.

Amíg a magyar katonák ezrei ittak, kártyáztak és előljárókat választgattak maguknak, addig naponta nagyobb és nagyobb darab földet szakítottak le maguknak ellenségeink a mi ősi jussunkból, növesztették földönfutóvá tett véreink seregét s szorították összebb a halálos gyűrit, amely arra volt hivatva, hogy végleg megfojtson bennünket. Különös kegyelme volt a magyarok Istenének, hogy nem pusztultunk el mindörökké, hogy, ha

későn is, de magunkhoz tértünk, hogy visszanyertük azt az életenergiát, amely a magyar nemzetet egy ezer esztendő küzdelem viharain át megtartotta. A jobb jövő reménysége azonban nem ment fel minket a kötelezettség alól, hogy hibáinkra emlékezzünk s a fogadalom alól, hogy soha többé nem fogjuk azokat elkövetni.

Ha elég erősek leszünk céljaink kitűzésében és állhatatosak azok elérésében, akkor, de csak akkor, bizonyosak lehetünk benne, hogy elkövetett hibáinkat is jóvá fogjuk tenni s hogy a trianoni „békeszerződést“ is oda fogjuk dobni, ahova való: a papirkosárba. A világtörténelem nem ismer olyan békeszerződést, amely örökéletű lett volna, amely többet jelentett volna, mint a győző akaratának a legyőzöttre való pillanatnyi reakényszerítését: miért volna éppen Trianon a kivétel? Éppen ezért sem isteni, sem emberi törvény nem kötelez minket arra, hogy ezt az úgynevezett békeszerződést csak egy hajszálnyival is jobban tiszteljük, mint amennyire a nekünk szegzett ágyuk és géppuskák terrorja kényszerít; gyáva és kishitű, aki örökké megmásíthatatlannak tartja a szolgasorsot, amelybe ellenségeink döntöttek bennünket.

Nagyon természetes, hogy mai lefegyverzett állapotunkban nem tehetünk egyebet, mint hogy várjuk az idők jobbrafordulását. Mert hogy jobbra fognak fordulni, az bizonyos. Hét keserves esztendőt már végig szenvedtünk, hogy hányat kell még végigszenvednünk, azt még ma senki sem tudja. Lehet, hogy még hetet, vagy csak hármát, vagy tizet: most már mindegy. Tíz-tizenöt esztendő hosszú idő egy ember életében, de elenyésző kis pillanat egy ezeréves nemzet történetében. Százötven esztendeig tartott Magyarországon a török uralom, apák, nagyapák, és unokák születtek és meghaltak török uralom alatt s ma gyermekeink történelme két-három oldalon emlékszik meg erről a százötven esztendőről, amelyben pedig úgy látszott, hogy Magyarországnak örökre vége. Unokáink történelme sem fog több oldalt szentelni Trianonnak és az utána következő esztendőknek, de csak úgy, ha mi is úgy akarjuk.

A június negyedikén lengő gyászlobogók csak a multat gyászolják, de nem a jövőt. A jövődö büszke magyar nemzeti lobogókat tartogat számunkra s meglássátok esendőrök, mi ki is fogjuk azokat egyszer bontani. Hisszük és hirdetjük ezt, lelkünknek minden meggyőződésével, a magyar nemzet rendeltetésébe és örök életébe vetett hitünk minden fanatizmusával: higgyétek és hirdessétek Ti is! Ne legyen köztünk senki csüggedő: Trianon bilincsei között, június negyedikén is legyünk azok, akiknek minket az Isten teremtett: élni akaró erős, büszke magyarok!

Vérvizsgálatokról.*

Irta: Dr. KENYERES BALÁZS egyet. ny. r. tanár.

Az újabb idők tudományos kutatásai nevezetesen eredményeket termeltek a vérvizsgálatok terén is. Amíg 1888-ban még teljesen indokolt volt az 17.003/88. számú igazságügyminiszteri rendelkezés kiadása, amely megtiltotta a bíróságoknak, hogy szakértőkhöz forduljanak azzal a kérdéssel, vajjon a bűnjeleken levő vérnyomok ember, vagy emlős állat vérétől erednek-e, mert ezt a kérdést a tudomány megválaszolni nem tudja, az 1909. évi 14.926. számú igazságügyminiszteri rendelet egyenesen azt az utasítást adta, hogy olyan esetekben, amikor ember vérét és állatok vérét kell egymástól megkülönböztetni, szakértőkhöz kell fordulni még akkor is, ha a kérdéses állatvér emlős állatoknak a vére, mert ma már tudományos vizsgálattal az ember vérét még az emlősállatok vérétől is meg lehet különböztetni. Azóta a tudomány még további jelentős lépéseket tett a haladás útján s ma már az igazságszolgáltatásnak felkínálja segítségét akkor is, ha ez örökösödési, törvényességi, apasági ügyekben a lezármazás útjait kutatja azzal a kérdéssel, vajjon egy gyermek az apaként megjelölt férfinak, egy anyaként szereplő nőnek a gyermeke-e, sőt még ak-

* A csendőrtisztai továbbképző tanfolyamon — bemutatókkal kapcsolatosan — tartott előadások nyomán. A vérnyomok és azok vizsgálatának részletes ismertetését l. Kenyeres: A törvénytörvényes orvostan tankönyve. Universitas kiadása, 1926. II. kötet

kor is, ha egyének vérét kell egymástól megkülönböztetni, például azzal a kérdéssel, vajjon a bűnjeleken levő vér a sértettnek a vére-e, vagy pedig megfelel a valóságnak a gyanúsítottnak az az állítása, hogy a vérnyom a saját vérétől ered.

Mindezek, az emberi társadalom életébe mélyen belevágó, régebben a tudomány számára hozzáférhetetlen kérdések, akkor, amikor megválaszolásukra mód kínálkozott, természetesen azonnal bekerültek a közönség érdeklődésének körébe. Ennek jelei megnyilvánulnak a napilapokban időről-időre megjelenő közlésekben, emellett pedig mind sűrűbben jelentkeznek az a törekvés is, hogy a tudományos vizsgálatok eredményei az igazságszolgáltatás érdekében is felhasználtassanak. Ezek a körülmények teszik kívánatosná, hogy egyrészt a közönség kapjon tájékoztatást a vizsgálatok mai állásáról, másrészt, hogy az igazságszolgáltatás emberei kapjanak tiszta képet a vizsgálatok eddigi eredményeiről és értékesíthetőségük határaitól. Főleg az utóbbi ok vezet engem is akkor, amikor az igazságszolgáltatás segítőitársainak ujságjában, a Csendőrségi Lapokban a kérdést szövegesen.

A vérvizsgálatok fejlődésének útja összeesett azzal az úttal, amelyen évtizedekkel ezelőtt a fertőző betegségek okainak kutatására a tudomány elindult, jobban mondva a vérvizsgálatok fejlődésének útja tulajdonképpen csak egy újabban megnyílt mellékútja annak a hatalmas nagy útnak, amelyet a fertőző betegségek nagy területén az utóbbi évtizedekben a tudományos kutatások vág-

Az új határon.

Találkozunk majd csöndes éjszakákon
Honunk törzsét átmetsző új határon...

Ti a sövényen túlhan és mi innen
Állunk — s csillámló könnyű ül szemünkben...

És nézzük egymást... Szívünk összedobban:
Egyek vagyunk az égő fájdalomban...

És nézzük egymást árván, szárny szegetten:
Egyek vagyunk a tiszta szeretetben...

És nézzük egymást árván, szárny szegetten:
Egyek leszünk az örök igazságban...

Hirdetjük büszkén, napnál fenyesebben:
Egyé lettünk az ádáz gyűlöletben...

Majd bűgyötörte testünk porba görnyed,
És megcsókoljuk százszor is a földet...

A csók hevében — bűvös, égi tűzben
Új, véres nászra várunk részegülten...

Pirosló, véres frigyre... amikor
A rab s szabad föld újra összeforr...

Vályi Nagy Géza.

Albánia.

Irta: dezséri BACHÓ LÁSZLÓ százados,
a Ludovika Akadémia tanára.

A balkáni háború előtti időkben Olaszország Albániában a status quo, azaz a török szuverenitás fenntartásának a politikáját hirdette azért, hogy a „beteg ember“ európai birtokállományának likvidálása esetén a reá nézve oly nagy fontosságú albán partvidék ne kerülhessen a másik balkáni vetélytárs, a monarchia birtokába, ami a „mare nostro“ álmának meggyűlöletét jelentette volna. Nagy költséggel iskolákat, hajózási vonalakat, konzulátusokat, kórházakat, bankokat és kereskedelmi vállalatokat létesített, illetve a meglévőket bőkezűen szubvencionálta és ezek segítségével iparkodott, ha nem is teljesen hatálytalanítani, de legalább is ellensúlyozni azt a nagy befolyást, melyet a monarchia hasonló intézmények létesítése folytán különösen Északalbániában elért.

Mikor a balkáni háborúban elszenvedett veresége következtében Törökország kénytelen volt európai birtokainak legnagyobb részéről volt vazallusai, a kis balkáni államok javára lemondani, Itália legelső dolga volt magát Valonában katonailag is befészkelni s onnan csak a monarchia legerélyesebb tiltakozására vonult ki, azután pedig a saját részéről is támogatta a monarchia abbéli ügyelgetését, hogy az albán partvidék sem a balkáni Piemont: Szerbia, sem pedig a Szkutari birtokáért aránytalanul nagy áldozatokat hozott Montenegró kezére ne kerüljön. Miután a két rivális nagyhatalom Albánián a kölesönös bizalmatlanság miatt megosztottnak nem tudott, a nagyhatalmak vonultak be az akkori albán fővárosba, Szkutariba. Oroszország kivételével, amely a szerb aspirációk ki nem elégítése miatt duzzogva távol tartotta magát a közös flottademonstrációtól és Szkutari katonai megszállásától. Ennek én szemtanúja voltam. Akkor és a háború alatti hosszabb albániai tartózkodásom alatt alkalmam volt megismerni a zürzavaros, bizonytalan és groteszk albániai állapotokat, melyeket azelőtt csak

talak. Azóta, hogy az ötvenes években Pasteur bebizonyította azt, amit előtte néhányan sejtettek, de bebizonyítani nem tudtak, hogy vannak emberi és állati betegségek, amelyek csak nagyító üveggel látható apró növényi szervek által idéztetnek elő, azóta, hogy 1880-ban Koch Róbert kimutatta, hogy az emberiség egyik legpusztítóbb betegségének, a tuberculosisnak okozója egy, csak ezerszeres nagyítással látható kis pálcika (l. 1. ábra a): a fertőző betegségek tana óriásit haladt. Ma már tudjuk, hogy a betegségek nagy tömegét ilyen apró szervezeteknek az élő testbe való bejutása és elszaporodása idézi elő. Ma már a fertőző betegségek legnagyobb részének okozóját meg lehet fogni; megláthatjuk őket erősen nagyító üveggel különböző nagyságú, különböző alakú, különbözően viselkedő egyes, vagy páros és tulajdonságaik szerint különböző csoportokba sorozható apró szervezetek (bakteriumok) képében. Sikertült azokat az állat vagy ember testéből kihalszani, az emberi vagy állati szervezeten kívül különböző táptalajokon (húslében, vérsavóban, burgonyán stb.) szaporítani (orvosi nyelven szólva kitenyészteni), sikertült tenyésztüknek beoltásával más élő szervezetben ugyanazt a betegséget előidézni. Ilyen módon sikertült már eddig is számtalan fertőző betegség okozóit feltalálni. Kétséget kizáró bizonyossággal be van bizonyítva pl. hogy a tuberculosis bacillus, a diphtheriát, typhust a diphtheria, illetve typhus bacillus, a cholérát a cholera vibrio, a kankót a gonococcus, a vérbajt a vérbaj spiril-

luma idézi elő (l. 1. ábra) stb. s ilyen úton keresi az orvostudomány a biztosan fertőzésből eredő más betegségeknek (himlő, skarlát stb.) okozóit.

Ma már a bakteriumok tana szilárd, meg nem ingatható alapon áll s ezen az alapon építi fel az orvostudomány az ellenük való védekezésnek és az általuk okozott betegség meggyógyításának módszereit, hogy milyen eredménnyel, arra fényes tanúbizonyosságot szolgáltatott a világháború, amelynek folyamán az orvostudomány azokat a járványokat, amelyek az egész emberiséget a pusztulás veszedelmével fenyegették, helyhez kötni, korlátok közé szorítani, megfékezni tudta. Hogy hosszú fáradságos út áll még az orvostudomány előtt az természetes, de bizonyos az is, hogy az orvostudomány kutatói az emberiség érdekében kifejtett buzgalommal, állatokon végzett kísérletekkel, sokszor saját magukon egészségük és életük veszélyeztetésével és feláldozásával végzett vizsgálatokkal bámulatra méltó eredményeket értek el. A mult időkben pestis járványok tizedelték, sőt felezték a városok, megyék, országok népességét, dühöngött a himlőjárvány, a fekete halál. Ma az orvostudomány hasonló pusztító járványoknak útját állja s már régen megfékezte a fekete halált. Évtizedekkel ezelőtt az anyák tömege saját életével fizette meg az anyaság kötelességének teljesítését s ma, ha a szülőnő a szüléssel kapcsolatos gyermekágyi lázban hal meg, indokoltan áll elő a gyanú, hogy a halált okozó vérmérgezés bekövetkezésében a környezet gondatlanságának lehetett

egy jó ismerősöm, a magát Skander bég utódjának és hercegnek nevező Aladro Castriota albán trónkövetelő színes elbeszéléseiből ismertem. A balkáni háború politikai likvidálása alkalmával csinálták meg a hatalmak a Monarchia és Olaszország közös óhajára a független albán fejedelemséget, amelynek az afrikai és közép-amerikai exotikus államokban uralkodó állapotoknál is groteszkebb viszonyait a világlapoktól kezdve a külvárosi kabarékig mindenki gúny tárgyává tette.

Ez a független Albánia a világháború alatt hadszíntérré vált. A szerbek letörése után oda a monarchia vonult be, miután Valonát és környékét az olaszok megszállották volt. A „független“ kabaréállam derék polgárai harcoltak mindkét oldalon jó zsoldért, felszerelésért és ellátásért, azaz hogy nem is igen harcoltak, hanem ha jobb üzletre volt kilátás, igen sokszor ütköztek előtt és alatt átpártoltak az ellenfélhez és azzal fizették meg kétes értékű támogatásukat. Aki nek a háború alatt felállított albán reguláris és irreguláris alakulatokkal dolga volt, az nagyon jól emlékszik ezekre a csúf epizódokra és nagyon jól tudja, hogy azok harci értéke egyenlő volt a semmivel, minek következtében minden parancsnok legfeljebb megkönnyebbülten sóhajtott fel, ha meghallotta, hogy a számára csak tehertételt jelentő albán alakulatok szétseledek.

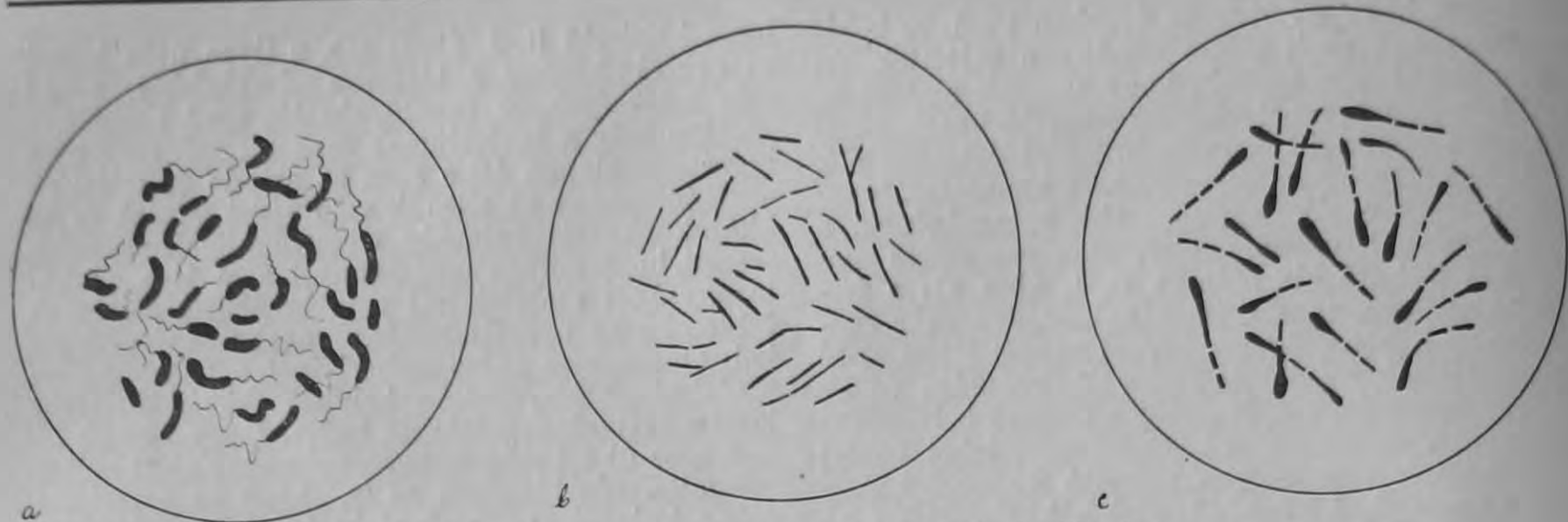
Olaszország a világháború után, mely őt egészen a Fiume és Susak között húzódó Fiumara folyócskáig az egész isztriai partvidék birtokába juttatta, sietett a „mare nostro“-ról régóta szőtt ábrándjait, ha nem is teljesen megvalósítani, de az Adria keleti partjain a dalmát és montenegrói partvidéket az SHS királyságba bekebelező szerbek elől legalább azon pontokat elkaparítani, melyek olasz bázisai lehetnek egy az Adria birtokáért esetleg bekövetkezhető mérkőzésnek közötté és a monarchia balkáni aspirációit fokozottabb és türelmetlenebb formában átvett új adriaparti állam között. Így biztosította magának Itália a dalmát partvidéken Zára városának és Lagosta szigetének a birtokát.

Az albán probléma jelentőségéből a monarchia megszűnése után sem vesztett, sőt úgy látszik, hogy

a sürgős megoldásra való aktuális kérdések közé sorakozott fel. Az olasz politika sohasem csinált titkot abból, hogy Olaszország nem nézné tétlenül, ha Albániában, melyre a szerbek is vágyódva tekintenek, egy számbavehető katonai hatalom megvetné a lábát. Ez mindenekelőtt Valonára és környékére vonatkozik, mert Itáliának nyíltan hangoztatott érdeke, hogy déli partjai közelében, különösen pedig az Adria bejáratánál ne tőrjön erős flottabázissá kiépíthető kikötőt olyan hatalom kezén, mely neki az Adrián vetélytársa lehetne. A valonai kérdésnek Olaszországban egész irodalma van, az olasz napisajtó pedig nem győzi eleget hangoztatni, hogy Valona jelentősége Olaszország számára most, hogy Malta után Bizerta is idegen kézen van, nagyobb, mint valaha és megállapítja, hogy Albániának függetlennek kell maradnia, úgy természetesen, hogy Valona kikötője olasz ellenőrzés alatt maradjon.

A térképre vetett egyetlen pillantás meggyőz arról, hogy az otrantói szorosot domináló és az olasz parthoz veszedelmesen közel fekvő Valona birtoka Olaszország számára nem lehet közömbös, mert a valonai öböl bejáratánál fekvő Saseno sziget, a Linguetta és Svernesti földnyelvek megerősítése az annak birtokában levő idegen államot egy második, a cattarói öbölhöz hasonló, nagyszerűen védelmezhető flottabázishoz juttatná épen azon a helyen, amely Itáliának a legkellemtlenebb még akkor is, ha ez az idegen állam komoly haditengerészettel nem is rendelkezik.

Ahogy Albániát megismerni szerencsém volt, azt hiszem, nem csalódom, mikor azt gyanítom, hogy a független Albánia egy efemer alakulat, mely úgy létét, mint további tengődését annak a körülménynek köszönheti, hogy az érdekelt hatalmak eddig nem tudták megosztozni rajta. Albánia lehet földrajzi és politikai fogalom, de a szó modern európai értelmében államnak nem igen nevezhető az olyan alakulat, melyben az államfenntartó erők hiányoznak vagy teljesen szervezetlenek. Ugyanis alig lehet beszélni egy egységes albán népről, melyet a mult tradíciói és a jövő nemzeti aspirációi egy közös nagy cél irányában előre tudnának lendíteni. Legfeljebb egymástól jellem, szokások, vallás és kultúra (amennyiben itten ilyenről szó

1. ábra: a cholera, b tuberculosis, c diphtheria bacillusok.

szerepe. Ma már idejekorán érkezett segítség a diphteriás gyermek halálának bekövetkezését rendszerint el tudja háritani, rendszerint megtudja gyógyítani a régebben gyógyíthatatlannak tartott vérbajt.

Addig persze amíg az orvostudomány ezekhez a bámulatot érdemlő eredményekhez eljutott, járatlan mezőkön, fárasztó nagy utat kellett hogy megtegyen, amelyen állandóan akadályok tornyosultak elébe. Sötétben tapogatózva indultak el a kutatók az igazságot kereső útjukra; útjuk egymást sokszor keresztezte, azon akárhányszor szembekeverültek egymással a meggyőződés fegyvereivel

vívott ádáz harcokban, amelyeken legjobbjaiik áldozatul estek. Lépten-nyomon mutatkoztak a fertőző betegségek tanában a bacteriumok szerepeltetésével össze nem egyeztethetőeknek látszó tények és tapasztalatok, amelyek magyarázatot követeltek és a magyarázás megérkezéséig a tovább haladásnak útját állották. Feltűnő volt és magyarázatot követelt az a tapasztalat, hogy egyes fertőző — tehát bacteriumoknak tulajdonított — betegségeket csak ember kap meg, hogy mások csak állatokon, esetleg csak bizonyos fajta állatokon fordulnak elő, hogy egyes, az emberre nézve súlyos betegségeket állaton még a betegségek okozóinak mester-

lehet) tekintetében teljesen különböző albán törzsekről lehet csak szó, amelyeket semmiféle hatalom eddig közös nevezőre hozni nem tudott, még az évszázados török uralom sem, amely itt egyetlen nagy eredménnyel dicsekedhetik, azzal, hogy az ottani meghatóan primitív, mondhatnám anarchisztikus állapotok türével az albán nép nagy többségének a lelkéből holmi állami függetlenségről szövögetett álmokat kiolt. A török uralom az albán törzsekbe azon, immár teljesen kiiríthatatlan meggyőződést oltotta bele, hogy az állampolgárnak annyi a joga, amennyit szerez magának, de kötelességei, különösen pedig adófizetési és katonai kötelezettségei, semmi körülmények között nem lehetnek. Ezzel a két alapelvvel azután teljesen ki van merítve a de facto érvényben levő albán alkotmány, akármit is mondjon vagy írjon elő az a törvénykönyv, melyet a független Albánia számára valószínűleg megszerkesztettek. Az időnként a magas porta ellen fellángolt albán felkelések mindig és kizárólag a sztambuli kormánynak időnként megnyilvánult azon naiv felfogása ellen irányultak, hogy Albániának, mint török provinciának, talán mégis illenék megfizetni, legalább hébe-hóba, a köteles pénz- és véradókat. Az ilyen naiv felfogás ellen szenvedélyes, sokszor fegyveres tiltakozásban, de csakis ebben, egyetértett egész Albánia és a török mit tehetett egyebet, időnként jól elpáholta és azután békében hagyta lojális polgárait, mondván, éljenek úgy, ahogy akarnak és ahogy tudnak. Ezzel szemben viszont nem is fektettek be az országba egy vörös piasztort sem; vasutakat, utakat, iskolákat stb. nem építettek, sőt tiltakoztak az ellen, hogy mohamedán albánok a Monarchia és Olaszország által fenntartott iskolákat látogassák. Nincs is az egész országban sem vasút, de a valonai olasz mólón kívül egyetlen olyan kikötői építmény sem, mely ezt a nevet megérdemelné, noha tengerpartja olyan hosszú, mint a dalmát partvidék. Iskola, posta, telefon stb., csak annyi, amennyit a Monarchia és Itália ott létesítettek. Az albán törzsek egymástól és mindenkitől teljesen függetlenül élnek a maguk külön életét ezen a boldog földön, mely ma is olyan állapotban van, mint amilyenben lehet Tibet vagy Beludzsisztán, vagy ami-

lyenben lehetett Yucatan vagy Patagónia, amikor felfedezték. A primitív viszonyok közt élő törzsek a törzsön túlmenő együvértartozás érzését nem igen ismerik s állandóan feszült, sokszor ellenséges viszonyban vannak egymással, aminek nem utolsó oka az, hogy a vérbosszú szörnyű intézményét a katolikus lelkészeknek nem sikerült kiirtani. Harcolnak tehát, ha más ellenség nem akad, egymás ellen, hol virtusból, hol vérbosszúból, de harcolnak, mint a világháború alatt is láttuk, mindenki ellen, ha megfizetik őket, ami azonban nem zárja ki azt, hogy holnap a tegnapi ellenséghez ne menjenek át. Ez náluk nem önérzet vagy jellem hiánya, — mert az albán különben önérzetes és minden bántalmat golyóval torol meg — hanem annak a tudata, hogy neki teljesen mindegy, hogy a két veszedő közül melyik marad a porondon. Ezt igazolják a balkáni háború eseményei is, mikor is az albánok egy része a törökök oldalán, más része a görögök mellett, harmadik része pedig úgy a szerbek, mint a görögök és törökök ellen harcolt. Hogy egyes albán törzsek mennyire nincsenek áthatva a független és egységes Albánia ideáljától, legjobban az bizonyítja, hogy mikor a balkáni háború alatt a montenegróiak Szkutarit a nagyhatalmak által felállítani elhatározott független Albániától el akarták szakítani, akadtak albán törzsek, amelyek a montenegróiak oldalán harcoltak.

Csak az burkolhatja a vadregényes romantika poétikus köntösébe ezeket a marcona kinézésű, borotváltfejű, kis műveltségi fokon álló harcosokat, aki nem ismeri őket, mert nem volt dolga velük. Az albán előtt a legkorlátlanabb egyéni és törzsi szabadság a legnagyobb érték és ennél az egyéni szabadság- és törzsig bezárólag menő fajszereteténel talán csak a kapzsisága, önzése, továbbá minden idegen és új dolog iránti fanatikus gyűlölete van csak jobban kifejlődve. Az albán legjobban szeretné kínai fallal körüvenni magát, hogy időtlen-ideig élhesse, senki által nem zavartatva, a maga külön primitív életét, melynek legfőbb elve a teljes függetlenség, azaz anarchia.

A városokban lakó albán intelligencia tagjai, kik annak idején a Monarchiától és Olaszországtól különböző címek alatt szép pénzt vágtak zsebre, főleg abban

1. ábra: d typhus bacillus; e a vérbajt okozó spirochaeta, f a kankót okozó gonococcus.

séges bevitelével (beoltásával) sem lehet előidézni és viszont. Kimutatták pl. a kísérletek, hogy kankóval, vérbajjal állatokat nem lehet ragályozni, illetve később, hogy a vérbajjal való ragályozás csak magasabb rendű majmokon sikerül, ami az illető állatok megszerzésének nehézségei miatt az említett betegségek kísérleti tanulmányozását is lényegesen megnehezítette. Kiderült a tapasztalások révén, hogy az állatok embertől typhust, cholérát nem kaphatnak, viszont hogy az ember pl. a tyukok choléráját, a sertésvészt nem kapja meg.

Még feltűnőbb volt az a tapasztalat, hogy a gyermekeket pusztító fertőző betegségeket, a

diphteriát, a skarlátot stb. a felnőtt ember nem kapja meg, hogy egy és ugyanaz a fertőző betegség az egyik emberen enyhe, a másikon súlyos lefolyású, esetleg halálhoz is vezet anélkül, hogy a betegek életkora, erőbeli állapota, gyógykezelésüknek módja a betegség következményeinek kialakulását befolyásolná. Mindezeket a különbségeket — hosszú időn keresztül — más magyarázat hiányában a fogékonyság, hajlamosság, ellentálló képesség semmit nem mondó indokával magyarázták.

A legfeltűnőbb és leginkább magyarázatot követelő tapasztalat a fertőző bajok terén pedig az volt, hogy egyes betegségeknek kiállása az embert

különböznek falusi és hegyvidéki honfitársaiktól, hogy — pantallót viselnek és nem hálának puskával. Otthoni missziós iskolákban, sőt külföldi tanintézetekben is, a pantallóval egyidejűleg valami többé-kevésbé felületeseurópai formákat szedtek magukra, de megtartották a bizantinus ravasztságot, mellyel az egymásra féltékeny hatalmasságok aspirációit a maguk javára előnyösen gyümölcsöztették, nem feledkezvén meg arról sem, hogy Nagypénteken vagy Ramadan-napkor a városba kétméteres puskákkal és görbe handsákkal becsődülő honfitársaik előtt magukat teljes albán nemzeti díszben mutogassák. Valóságos regényeket hallottam ennek az albán városi intelligenciának a bizantinizmusáról, melyeket ezen rövid tára keretében kivonatossan sem lehet elmondani. A legöregebb és legravaszabb kameleonok is szégyenkezve bújhatnak el előttük. A falusi missziós baráttól kezdve, egész Prenk Bib Dodáig minden rendű és rangú intelligens albánt volt alkalmam a saját házában, társaságban, a kávéházban megfigyelni s mindegyik, minden alkalommal egészen más ember volt, amely különbség különösen akkor tűnt fel, ha előttem saját, sajnos, érthetetlen nyelvén a honfitársaival beszélt. Vannak azután intelligens albánok, akik mindenféle szerepléstől félrevonulva, teljesen exkluzív, úri életet élnek, de ezek száma vajmi kevés lehet.

A csodával volna határos, ha egy olyan primitív országban, ahol mint ezer évvel ezelőtt, ma is egy hegyes kávéval szántanak és görbe bieskával nyiszálják le az érett kalászatokat, ahol mindenki akkor és annál katonáskodik, akinél akar és ahol az adót puskával fizetik, bármily erélyes és hívatása magaslatán álló nemzeti kormány rendet tudna teremteni, még azt a felettébb valószínűtlen esetet fel is tételezve, hogy az említett körülmények által teljesen széttagolt s gyakran egymással ellenségként szembenálló törzseket meg is tudná győzni arról, hogy egy független állami életet élni akaró ország polgárainak a közzel szemben kötelességei is vannak. Amíg a „Suprema lex salus rei publicae” elve az egész vonalon nem érvényesíthető, addig a független Albánia már azért is nehezen fog boldogulni tudni, mert pénze nincsen, olyan bolond

bankár pedig aligha akad, aki a mostani Albániának pénzt adna, mint ahogy nem adtak Wied hercegnek sem, aki a zacherlinszagú albán trónust ott is hagyta, mert pénzt nem kapott, alattvalói pedig nem pariroztak az olyan „mbret”-nek, aki tőlük akart pénzt, ahelyett, hogy pénzt hozott volna a házhoz. A termékeny síkságok és völgyek, a gyönyörű erdők és mindama gazdagság, mely ma úgyszólván még parlagon fekszik, akkor fognak majd a nemzeti vagyoni aktív tényezőivé válni, ha egy érdekelt idegen állam nem fogja sajnálni befektetések által megteremteni mindama kulturális tényezőket, melyre Albániának, hogy európai ország lehessen, legelőször is szüksége van.

Ha az onnan most érkező hírek helyesek, akkor a két Albániában érdekelt idegen állam ott tényleg csinál befektetéseket — puskaporban. Albánia függetlenségének mindkét oldalról erősen hangoztatott formulája pedig a villámhárító. Erről a villámhárítóról jut eszembe egy jóízű történet, amit odalent hallottam. A romokban heverő szkutarii citadella közepén van egy szörnyű nagy gödör, melynek a rendeltetését sehogyszem tudtam megérteni. Kérdezősködésemmre a következő választ kaptam: A török időkben egy angliusz, aki Albániában utazott, felballagott a szkutarii citadellába is. A parancsnokló török basa előzekényen megmutatott neki mindent, így a puskaporos magazint is. Az angol megkérdezte a basát, hogy miért nem állítat fel egy villámhárítót egy ilyen veszélyes helyen. „Biz az nagyon jó lesz. No lám, erre nem is gondoltam.” S így szólván, azonnal rendelt Sztambulban egy villámhárítót. Meg is érkezett. A technika vívmányaival felettébb tisztában levő basa a katonákkal be is dugatta a puskaporos raktár tetejébe a — villámhárító vasnyelét, a hozzápakolt szép fényes drótokkal pedig bekerítette a disznóólát. A legközelebbi égháború alkalmával azután ragyszerűen működött a villámhárító. Azóta van a nagy gödör a citadella udvarában.

Az Albániából jövő hírek után ítélve, nem lehet kizártnak tartani, hogy a villámhárítóról, az erősen hangoztatott status quo-ról is hiányzik a drót. A viharfelhők pedig gyülekeznek az Adria partjai felett.

újabb ragályozás ellen hosszabb-rövidebb időre, esetleg egész további életére megvédi, úgy, hogy ugyanazt a betegséget soha többé meg nem kapja s azt az illetőnél még szándékos fertőzéssel sem lehet még egyszer előidézni. A tapasztalat pl. már régen megállapította azt, hogy a gyermek ha egyszer a skarláton átesett, azt többé meg nem kapja, hogy a himlő nem ismétlődik, hogy az, aki egyszer vérbajt szerzett, soha többé ezt a betegséget meg nem szerezheti. Ezen az alapon tették kötelezővé annak idején a himlőoltást azoknak a tapasztalatoknak alapján, amelyek kimutatták, hogy a betoltott ember a himlőt nem kapja meg, illetve, ha azt kivételesen meg is kapja, betegsége az életét veszélyeztető fokra nem fejlődik. Ezzel a tapasztalattal Jenner angol orvosnak ösztöne — megelőzve a tudományos kutatásokat — megadta az emberiségnek egy hajdan igen nagy mértékben veszedelmes, elterjedt betegség ellen a védekezés eszközét, anélkül persze, hogy arra maga Jenner 1798-ban meg tudta volna adni a magyarázatot, mint ahogy a skarlát, vérbaj és más hasonló betegségek kiállításának védő hatását is csak a fogékonyság, a hajlam elvesztésének rejtélyes indokával tudták régebben magyarázni.

Az egyszer kiállott betegség védő hatásának tudományos magyarázatát — a bakteriumok felfedezése után először Pasteur igyekezett megadni. Abból a tapasztalásból indulva ki, hogy a mesterséges táptalajokon tenyésztett bakteriumok egy ideig gyorsan szaporodnak, majd szaporodásuk lassúbb lesz, végül — ha újabb táplálékot nem kapnak — elpusztulnak, arra a következtetésre jutott, hogy a szervezetbe bekerült bakteriumok addig élnek, addig szaporodnak, tehát az általuk okozott betegség addig tart, amíg az általuk igényelt különleges tápanyagot a szervezetben megkapják, szaporodásuk lassúbb lesz s végül el is pusztulnak s ezzel az általuk előidézett betegség is megszűnik akkor, ha a táplálékuk elfogyott. Ha ez egyszer megtörtént, újabb, azonos baktériumok támadása eredménytelen marad, mert ezek az illető szervezetben életük folytatásának feltételeit már nem kapják meg.

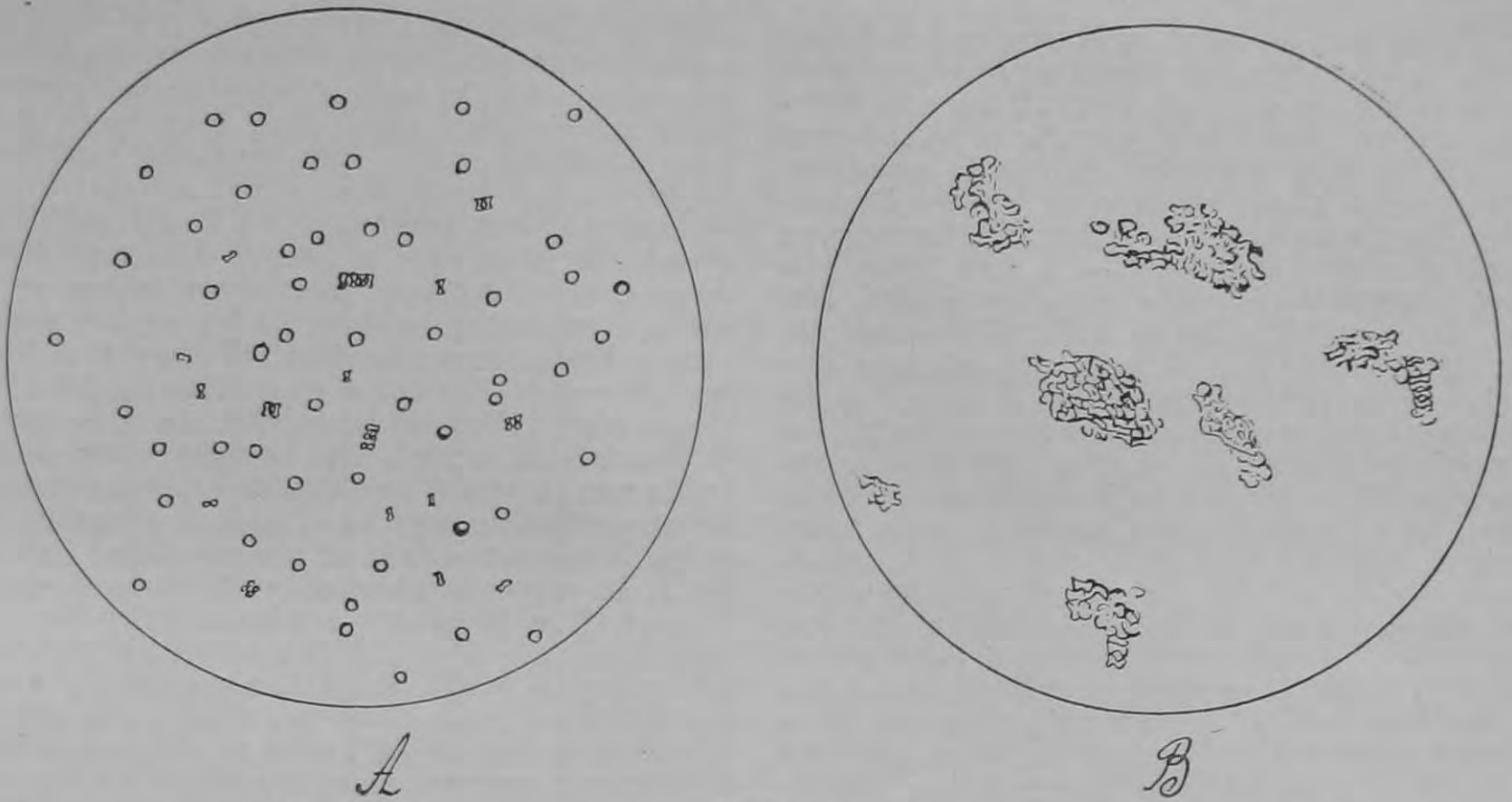
Pasteurnak eleinte tetszetős magyarázata azonban csakhamar megkapta a cáfolatot. Tarthatatlanságát kísérletek mutatták ki. Végezték ezeket oly módon, hogy meghatározott (mérsékelt) számú bakteriumot, tehát mondjuk egy meghatározott számú katonából álló hadsereget juttattak be a kísérlet tárgyául szolgáló szervezetbe, amely a támadás következtében megbetegedett, de a betegséget kiállotta. Ha egy idő múlva már most ugyanabba a szervezetbe hasonló mennyiségű bakteriumot juttattak, de még akkor is, ha esetleg nagyobb számú bakteriumot juttattak beléje, az a támadást kiheverte, viszont azonban, ha a bejuttatott bakteriumok számát nagyon erősen megnövelték, tehát, hogyha az első hadseregnél sokszorta nagyobbat küldtek támadásra, a szervezet rövidebb-hosszabb ideig tartó betegség után a bakteriumok támadása folytán elpusztult. Minthogy pedig nyilvánvaló, hogy nagyobb hadseregnek ahhoz, hogy a maga munkáját elvégezze, nagyobb mennyiségű tápanyagra van szüksége, Pasteurnak a táplálék elfogyására épített magyarázata megdőlt. Helyére a további kutatás más olyan magyarázatot állított,

amely a fertőző betegségek terén fennálló, addig érthetetlen jelenségeket kellően megmagyarázza, nemcsak, de amelynek helyességét kísérleti úton is be lehetett igazolni. Ezen magyarázaton épült fel a védőoltásokkal való védekezés nagyjelentőségű tana.

Ma a fertőző betegséget mint egy olyan küzdelmet fogjuk fel, amely a bakteriumok támadó hadserege és a szervezet védőőrsége között folyik le. Az egymással szembekerülő ellenség kölcsönös erejétől függ a küzdelem kimenetele, tehát a megtámadott szervezetnek, a megtámadott várnak a sorsa. A szervezet, amint a támadásról tudomást szerez, rögtön sorakoztatja ellene a védőőrséget s ha ilyennel a támadás idején talán nem rendelkezik, azt maga fejleszti ki. Egy-egy esetben — kivált helyi betegségeknél — ennek a védőőrségnek tagjait nagyító üveggel meg is láthatjuk és munkájukat, valamint annak eredményét esetleg még szabad szemmel is észlelhetjük. Ha az ember kezébe szállka megy, ennek környezetében azonnal megjelennek a védőőrség tagjaiként, az úgynevezett fehér véresejtek és rögtön megtámadják a betolakodott idegent a megsemmisítés, eltávolítás törekvésével. A fehér vértestek az idegen testbe behatolnak, azt apró részecskékre szétválasztják, egyrészt az apró részecskéket magába szedi, azalatt pedig társaik a küzdelem helye körül kordont vonnak, sűrű sorokba rendeződve, úgynevezett lobgátat építenek, amely a távolabbi környezetet védi. A végeredmény az, hogy a testbe jutott idegen tárgy körül összegyűlő fehér véresejtek, amelyek nagy tömegét gennynek képében szabad szemmel is láthatjuk, vagy áttörik a bőrt és az idegen testet kilövik, vagy annak magukba szedett apró részecskéit elszállítják és elraktározzák (mondhatjuk azt is, hogy bebörtönözik) a szervezet olyan helyén, ahol annak többé ártalmára nem lehetnek.

Nagyjában hasonló a szervezet védekezése bakteriumok által létesített általános, tehát az egész szervezetet illető támadások esetében is, mindazonáltal azzal a különbséggel, hogy ezeknél a védelem munkáját, amelyben némileg a fehér vértestek is részt vehetnek, főleg láthatatlan erők, láthatatlan, tehát olyan csapatok látják el, amelyeket ma még a rendelkezésünkre álló eszközökkel szemlélhetőkké tenni nem tudunk, de amelyek létezését, felsorakozását a körülményekből, a betegség kialakulásából megállapíthatjuk.

A mai felfogásunk szerint, ha fertőző betegségeket okozó bakteriumok kerülnek a szervezetbe, az rögtön védőanyagokat (ellenanyagokat) termel és szembeállítja azokat a támadókkal. A küzdelem kimenetele a két fél erejének viszonyától függ. Ha a szervezetbe bejutott bakteriumok száma nagyon nagy, ha azok életerejéje (úgynevezett virulenciája) nagy, ha gyorsan szaporodnak, mielőtt a védőanyagok ebben meg tudnák akadályozni, a szervezet áldozatul esik, viszont ha a szervezet elég gyorsan, elég nagy mennyiségben tud védőanyagokat fejleszteni, azok a támadást visszaverik s a támadókat megsemmisítik. Hogy a támadás megszűntével, tehát a betegség meggyógyulásával, a szervezet elmentálhatóbb lesz az illető betegség ragálya ellen, hogy az, aki a himlőn egyszer átesett, azt a betegséget többé meg nem kapja, abból magyarázhatjuk, hogy a szervezet figyelmissé lett, okult a megelőző tá-

2. ábra.

madáson, s az illető betegség ellen bevált védőanyagokat tartalékolja újabb támadás esetére; azokat az újabb támadáskor rögtön hareba állítja, úgy, hogy a támadás magában összeomlik.

Nevezetes dolog már most az — és ez szolgáltatja alapját a védőoltásoknak —, hogy a védőanyagokat mesterségesen ki lehet termelni és mesterséges úton előre be lehet juttatni a szervezetbe. Ebben az esetben az utóbbi elveszti fogékonyságát az illető betegséggel szemben, tehát azt, a miak da cára, hogy előidéző bakteriumai ragályozás útján belekerülnek, nem kapja meg, mert a szervezetbe bejuttatott védőanyagok a támadás visszaverésére képesítik. Ezen alapszik például a diphteria elleni oltás, amelynek az a módszere, hogy diphteria-bacillusok tenyészetével beoltanak egy lovat. A beoltás után, meghatározott idő múlva, a ló vérének egy részét kibocsátják, azt megsűrítik és megkapják a védőanyagokat tartalmazó tiszta, vízszerű folyadékot, a diphteria-ellenes vérsavót (szérumot). Az ezzel beoltott, egészséges gyermek a diphteriát nem kapja meg, még ha beteg testvérei ragályozásának ki van is téve, a diphteriában megbetegedett gyermek pedig, a beoltás révén, betegségéből rendszerint felgyógyul.

De ugyanazt az eredményt még el lehet érní, erejükben meggyengített bakteriumok, vagy azok termékeinek beoltásával is. Ezen alapszik a himlő elleni védőoltás, amelynél borjú emlőjén mesterséges úton termelt és a ragály mérgét legyengített minőségben tartalmazó himlőhólyagok váladékát oltják át emberbe és ezzel azt a védőanyagok termelésére serkentik. A beoltott ember, az oltás következtében, nagyon enyhe formában megkapja a himlőt, amelynek tünetei jóformán csak az oltás helyén fejlődő hólyagokban mutatkoznak, de a kapott figyelmeztetés révén előre kitermeli egy jövőendő-beli, esetleges támadással szemben a védőanyagokat. Ugyanez az alapja a veszettség elleni védőoltásoknak, amelynél a veszettség mérgével beoltott állatoknak (a veszettség mérgét legyengített

formában tartalmazó) agyállományával oltják be a megharapott embert azért, hogy szervezete az alatt az idő alatt, amely eltelik addig, amíg a veszettség kitör rajta, a betegség ellen a védőanyagokat magában kitermelhesse.

Újabb vizsgálatok megközelítették azt a kérdést is, hogy a védőanyagok (ellenanyagok) milyen módon akadályozzák a bakteriumok támadásának eredményességét. Ha ugyanis valamely bakterium tenyészetének egy cseppjét nagyítóüveg alá helyezük, abban a bakteriumokat egyedenként különvállva láthatjuk; ha most a tenyészetnek nagyítóüveg alá állított cseppjéhez az illető bakteriumok által megbetegített, vagy az illető bakteriumok ellen beoltott ember vagy állat vérsavóját, tehát olyan vérsavót cseppentünk, amely védőanyagokat tartalmaz, a bakteriumokon különböző jelenségeket észlelhetünk. Az esetek egy részében az illető keverékben csapadékképződéssel erős zavarodás áll be (praezipitatio), az esetek másik részében a bakteriumok feloldódnak és ezzel eltűnnek (Bacteriolysis), az esetek harmadik csoportjában a bakteriumok összezsapzódnak, összeragadnak (agglutinálódnak), ezzel mozgási és hatásképességük megszűnik. Ezt a viselkedését a bakteriumoknak fel lehet használni még a betegségek felismerése céljából is s ezt a viselkedést használja ki egyebek között például az úgynevezett Vidal-féle reakció a typhus felismerésére, melyet azért említek fel, mert ahhoz közel áll az a vérvizsgáló módszer, amelyet az egyéni vérnek megismerésére, tehát egyik ember vérének más ember véritől való megkülönböztetésére leginkább használnak. Végzik ezt a Vidal-féle reakciót oly módon, hogy a typhus-bacillusok tenyészetéhez nagyítóüveg alatt hozzákeverik a typhusra gyanús ember hígított vérsavójának egy cseppjét. Ha az illető tényleg typhusban szenved, a bacillusok összezsapódnak, egymással összeragadnak azért, mert a beteg vérében foglalt ellenanyag megtámadja őket, ha a betegnek nincs typhusa, a bacillusok különvállva maradnak.

Éppen ezen a ponton nyílt meg az a mellékút, amely az egészséges vér egyéni sajátosságait vizsgálva, arra az eredményre vezetett, hogy az egészséges emberek vére között jelentékeny különbségek vannak, amelyek kifejezésre jutnak és szemlélhetővé lesznek különböző emberek véreinek összekeverésekor. Az embernek — épúgy természetesen az összes pirosvérű állatoknak — a vére tiszta, víz-szerű folyadékból és ebben szabadon úszkáló, kétféle alakelemből vörös és fehér vértestekből áll. Tartalmaz azonkívül a vér még apró, szögletes képleteket úgynevezett vérelemeket. Ha a vért az érből kibocsátjuk és edénybe csurgatva egyideig állni hagyjuk, az edény alsó részében sötétvörös kocsonya képződik, a vér megalszik, de a megalvadt rész felett, tehát az edény felső részében, tiszta fehér, víz-szerű folyadék gyűl össze. Az alvadék tartalmazza a vörös és fehér vértesteket, valamint a vérelemeket, a felső, víztiszta folyadék az úgynevezett vérsavó. Az élő ember véreben a vörös vértetek, mint különálló egyedek, egymástól különvállva helyeződnek el s azokat nagyítóüveggel mint egyenlő nagyságú korongokat jól láthatjuk (lásd 2. ábrát). Hogyha már most a nagyítóüveg alá helyezett vörös vértestekhez idegen ember vérsavójának egy cseppjét keverjük aszerint, hogy a vérsavót adó embernek vére hasonló a vértesteket szolgáltató ember véréhez, tehát azzal rokonságban van, vagy azzal szemben ellenséges viselkedésű, a véresejtek különbözőképen viselkednek. Ha a vérsavó nem ellensége a vértesteknek, azok külön-külön épen, változatlanul megmaradnak, ha ellenséges viselkedésű, azokon háromrendbeli változás állhat be; néha feloldódnak (hamolysis), néha zavarodás áll be (praecipitatio), néha pedig a vörös vértetek egymással összecsapzódnak, összeragadnak és kisebb-nagyobb rögöket alkotnak (lásd 2. ábra, B kép). Ezt az utóbbi változást, amelyet az orvostudomány Agglutinatio nevével jelöl, használják fel különböző családok és egyének véreinek egymástól való megkülönböztetésére, aminek, amint a bevezetésben már röviden említettem, az igazságszolgáltatás előtt főként két esetben van jelentősége, nevezetesen amikor az a kérdés áll elő, hogy egy gyermek kiknek a gyermeke és amikor kérdés, hogy a bűnjelen levő vér a gyanúsítottnak, vagy a sértettnek a vére. De lehet jelentősége a vér egyéni tulajdonságainak még akkor is, amikor szóba jön, hogy kivértett ember életét más ember véreinek átömlesztésével megmentésük, mert ellenségesen viselkedő vérnek átömlesztése az agglutinatio folytán a sértett halálát idézi elő.

Az „agglutinatio“ bekövetkezésének két előfeltétele van.

Létrejön agglutinatio akkor, ha egyrészt a vörös vértetekben agglutinálható anyag, másrészt a hozzájuk juttatott vérsavóban agglutináló anyag foglaltatik. Tömeges tapasztalatok azt a feltevést domborították ki, hogy a vörös vértetek kétféle agglutinálható anyagot tartalmaznak, amelyek egyikét (nagy) *A*, a másikat (nagy) *B* betűvel jelölik meg, a vérsavóban pedig szintén két agglutináló anyag van. Ezeket (kis) *a* és (kis) *b* betűvel jelezzük.* Az agglutinatio létrejön akkor, hogyha az

egymással összekevert vértetek és a vérsavó egymásnak megfelelő betűkkel jelzett anyagokat tartalmaznak, tehát ha nagy *A* tulajdonságú vértetek kis *a* tulajdonságú vérsavóval, vagy nagy *B* kis *b*-vel találkozik össze. Egy egyénnek véreben az azonos értelmű betűk által jelzett anyagok együtt elő nem fordulhatnak, tehát az a kombináció, hogy a vértetek *A* anyagot, a vérsavó *a* anyagot tartalmazzon, nem lehetséges, mert ilyen vérben az alvadás (agglunatio) beállna és így az élet elpusztulna. Épúgy nem fordulhat elő nagy *B* és kis *b* egymás mellett. Ezen az alapon állították fel a vérfajták négy különböző csoportját. Az I. csoportba tartoznak azok a vérfajták, amelyek vörös vérteteiben sem *A*, sem *B* agglutinálható anyag nincsen, de vérsavójukban úgy az *a*, mint a *b* agglutináló anyag benne van. Jelzik ezt a vércsoportot *Oab* jellel. A II. csoporthoz tartozó vérfajtában a vértetek „*A*-t“ tartalmaznak, a vérsavóban pedig „*b*“ van, jelzik „*A*-*b*“-vel. A III. csoport vérfajtában a véresejtek *B* tulajdonságúak, a vérsavó „*a*“ anyagot tartalmaz, jelzik *B*-*a*-val, végül a IV. csoport vérteteiben úgy az „*A*“, mint a „*B*“ agglutinálható anyag megvan, viszont savójukban agglutináló anyag nincsen. Jelzése ennek a csoportnak *ABO*. Ezek szerint a vértetek szerinti négy csoport jelzése *I(O)*, *II(A)*, *III(B)*, *IV(AB)*, a vérsavó négy csoportja *1(ab)*, *2(b)*, *3(a)*, *4(o)*.

A fentebbi csoportok jelzései alapján könnyen meg lehet határozni, hogy melyik vérsavóból lehet a vértetekhez keverni anélkül, hogy alvadás jönne létre, valamint természetesen azokat a vércsoportokat is, amelyek keverése alvadást ad. A 4-el jelzett vérsavófajtát a vértetek mindenik fajtájához hozzá lehet keverni; a 2-vel jelzett a II. vértetekhez lehet, de a III.-hoz nem lehet keverni, mert akkor „*B*“ „*b*“-vel kerülne össze. Ma már a vércsoportok meghatározására szolgáló savókat vegyi gyárakból készen meg lehet hozatni. Rendszerint kétféle savót használnak, amelyek közül az egyik „*a*“, a másik „*b*“ agglutináló anyagot tartalmaz. Az „*a*“ vérsavó agglutinációt idéz elő olyan vértesteken, amelyek „*A*“ agglutinálható anyagot tartalmaznak, a „*b*“ olyan vértesteken, amelyekben „*B*“ agglutinálható anyag van. Ha tehát a vizsgált vér az „*a*“ és „*b*“ savóval egyformán ad alvadást, az a IV. vércsoportba tartozik („*A*“ és „*B*“ van benne), ha csak az „*a*“-val ad alvadást, a II-be (amelyben „*A*“ van), ha csak a „*b*“-vel, a III. csoportba tartozik, ha pedig alvadást egyikkel sem ad, az I. csoportba tartozik.

A vizsgálatot kétféle módon szokták végezni. Az egyik módszer abban áll, hogy a vörös vértetek tömegét — miután azokat gyenge sós vízzel alaposan kimosták — ennek a gyenge sós víznek egy pár cseppjével üvegedénybe helyezik. A folyadék vörhenyes színű, de teljesen tiszta, semmiféle rögösödés benne nincsen (l. 3. ábra 1. kép). Hozzáadnak egy cseppet egy másik ember véreéből s ha ez ugyanabba a vércsoportba tartozik, tehát vérsavója a vérteteknek nem ellensége, a folyadék tiszta marad, ellenkező esetben abban alvadékrögök képződnek (l. 3. ábra 2., 3. kép).

A másik eljárásnál a kimosott vörös vérteteket üveglemezen nagyító alá állítjuk és ott cseppentjük hozzá a vizsgálandó vért. Ha a két vér

* Külföldi közlemények rendszeren görög *x* és *y* betűket használnak.

nem ellensége egymásnak, változás nem áll be (2. ábra „A“), egyébként rögzök képződnek (2. ábra „B“).

A vérátömlesztéseket hajdan állatok vérével próbálták meg, de rendszerint rossz eredménnyel, amelyet az újabb vizsgálatok magyaráznak meg azzal, hogy idegen vér egymást támadja és megromtja. Később embervér átömlesztésével kísérle-

3. ábra: 1. Tiszta vérsavó, 2., 3. agglutinatio.

tek, de az eredmény mindig kétes volt, sokszor a sértett a vérátömlesztésbe pusztult bele azért, mert az a vér, amelyet testébe átömlesztettek, az ő véréhez idegen volt.

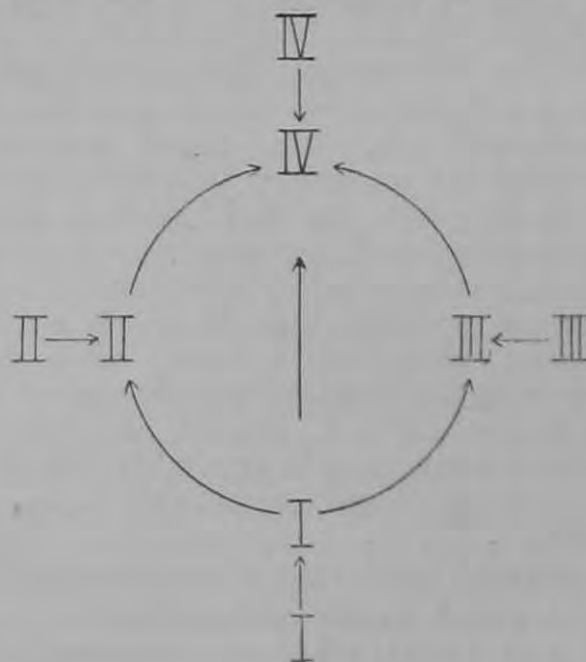
Az újabb vérvizsgálatok alapján a vérátömlesztést illetően azt a szabályt állították fel, hogy csak olyan vért szabad a sértettbe átömlesztetni, amelynek vörös vértestét a sértett vérének savója össze nem csapja. A két vérfajta egymással szemben való viselkedését a két vér egymásra való hatásának megvizsgálásával közvetlenül az átömlesztés előtt is meg lehet határozni, minthogy azonban ez az eljárás hosszadalmas és ezalatt a sértett életveszedeleme fokozódik, célszerűbb a vércsoportok alapján előre kiválogatni és ezzel készenlétben tartani azokat az egyéneket, akik embertársaik életének megmentésére alkalmasak. Clairmont ajánlata nagyobb kórházakban a felvételre kerülő betegek közül azoknak vércsoportját, akik véruket felajánlják életveszedelemben forgó embertársaik megmentésére, előre meghatározzák és a vizsgálat eredményét az illető fejlappjára feljegyzik. Épúgy nagyobb egyetemi klinikákon a beiratkozások idején megvizsgálják azoknak a hallgatóknak véré, akik ezt kívánják és az eredményt a leckeönyvbe bejegyezve, az illetőkről külön jegyzéket is vezetnek, hogy szükség esetén ígéretük beváltására őket felszólíthassák. Állítólag a világháború alatt a harctérre vonuló amerikai katonákat is megvizsgálták és vércsoportjaik jelzését zsoldkönyvükbe

vezették be. Egyes amerikai kórházakban ma már meg is van szabva a vérnek ára. Átlagban 1/2 liter vér ára 50 dollár, ha a beteget közkiöltségen ápolják, egy dl. vérért 7 dollárt fizetnek.

Amikor ilyen előre megvizsgált egyének rendelkezésre állanak, az eljárás nagyon egyszerűen alakul, amennyiben csak a sértett vére tulajdonságait kell meghatározni, illetve még az sem szükséges abban az esetben, ha rendelkezésre áll a véruket felajánlók között olyan, aki az első csoporthoz tartozik, mert az ilyen egyének bármilyen vércsoporthoz tartozó embertársaiknak adhatnak vért, azért, mert vérukból sem „A“, sem „B“ (agglutinálható) anyag nincsen, tehát nincs olyan anyag, amelyet a sértett vérsavója agglutinálhatna. Hogy melyik csoport melyik csoportnak adhat vért, a mellékelt rajzból könnyen leolvasható (4. ábra).

Épúgy, mint a vérátömlesztésnél, a vértulajdonságok szóba jönnek akkor is, ha egyik embernek a bőrét (vagy akár testének más szövetét) akarják a másik emberre áthelyezni (orvosi nyelven szólva, átültetni). A tapasztalások szerint az átültetés csak akkor sikerül, ha a két ember vére egymáshoz rokonviselkedésű. Beigazolták ezt azok a nagyarányú vizsgálatok, amelyeket Kubányi tanársegéd Bakay tanár sebész-klinikáján végzett.

Minthogy a fennebbi szabályok betartását ma az orvostudomány kötelezőnek tartja, büntetőbíró elé kerülhet gondatlanság címen az az eset, amelyben nem választották meg kellő körültekintéssel azt, akinek a vérét másnak testébe juttatták. Arról, hogy ilyen eset foglalkoztatta volna az igazságszolgáltatást, nincs tudomásom. Sokkal közvetlenebbül érintik a büntető joggyakorlatot azok a kérdések, amelyek gyanus halálesetek felderítésének munkája közben állanak elő, nevezetesen, hogy a helyszínén, egyes bűnjelken, a gyanúsítottan vagy a sértetten levő vérnyomok kinek a véréből eredtek.

4. ábra.

Ezt a kérdést határozottan megválaszolni, tehát megmondani, hogy egy vérnyom csak egy bizonyos meghatározott egyén véréből eredhetett, természetesen nem lehet, mert agglutinációs vérvizsgálat segítségével csak vércsoportokat tudunk meghatározni, egy-egy vércsoportba pedig különböző emberek beletartoznak. Ezért, ha agglutinációt nem

befolyó összeg a még hátralevő tartozásból levonhatnák. Ha az árverésből befolyó összeg a tartozás kiegyenlítésére nem volna elegendő, a hiányt a használó köteles lenne megtéríteni.

Gondolatmenetem megvilágítására szolgáljon az alábbi példa.

Tegyünk fel egy 1840 P-ért beszerzett gépet, melynek élettartama 60.000 km.-ben lett megállapítva, mely azonban (nem eléggé gondos kezelés, túlzott igénybevétel sport célokra stb.) 40.000 km.-nek szolgálati használatban való lefutása után felmondja a szolgálatot.

A hiányzó 20.000 km.-re a gép értékéből (á. 3.07 fill.) 614 P esik. Az árverésen — melyen természetesen a használó is részt vehet — befolyik 200 P. A hiányzó összeg tehát még 414 P, melyet a gépet használó tiszt tartozna megtéríteni.

Első pillanatban talán vizásznak látszik, hogy a szárnyparancsnokra a szolgálatban használt eszközökből ily jelentős megterhelés származhatik, ha azonban a dolog mélyére tekintünk, be kell látnunk, hogy itt méltánytalan megterhelésről szó sincs!

A gép ugyanis rendes használat mellett az élettartamaként megállapított km.-számot tényleg le is futja, sőt, gondos kezelés mellett még jóval azon túl is üzemképes, akkor pedig az már a tiszt tulajdonába megy át.

Ha a gép a normális használatra megállapított élettartamot nem éri el, annak kizárólag a használó az oka, mert gondozására nem helyezte kellő súlyt, szolgálaton kívül, sport célra sokat használta, vagy a túlgyors és vigyázatlan hajtásból származó bukásokkal tette azt idő előtt tönkre.

Csak egészen természetes, hogy az így okozott kárt meg kell téríteni!

Szép sport az országuton 80—90 km. óra-sebességet kifutni, nagy mértékben fejleszti az az egyéni ügyességet, lélekjelenlétet, gyors elhatározó képességet; a sport azonban nem szolgálat; ha valaki versenyzővé akarja magát kiképezni, ám tegye, de ne kívánja, hogy a tandíjat a kincstár fizesse helyette.

Aki nem engedi magát a szenvedély által elragadni, hanem megelégszik a viszonyok által megengedett mérsékelt sebességgel, aki nem akar a kanyarodókban merész „bedöntésekkel“ brillirozni, aki ismeretlen uton, járművekkel való találkozásoknál óvatosan hajt, ki gépének kifogástalan működését állandóan figyelemmel kíséri és a kis hibákat azonnal kijavítja, annak nem kell tartania attól, hogy reá a motor szolgálati használata anyagi megterhelést fog jelenteni.

Az anyagi felelősséget feltétlenül be kell vezetni, mert az az egyetlen hatásos „fék“ a túlgyors hajtással szemben!

De egyébként is kizárólag az anyagi felelősség kimondása védheti meg a kincstár érdekét; a kérdést kivizsgálásokkal és fegyelmi felelősségre vonásokkal megoldani lehetetlen.

Végül még felemlítem itt, hogy aki nem bízik magában és tart a megkárosodástól, annak módjában van a gépet mérsékelt díjért rongálódások ellen biztosítani.

Szabályozást igényel az a kérdés is, mi legyen az eljárás, ha a szárnyparancsnok oly beosztásba

helyeztetik, hol a gépet szolgálatilag nem használhatja.

Itt két eset lehetséges: 1. A gépet továbbra is meg akarja tartani magánhasználatára, 2. annak további használatáról lemond.

Az első esetben a még le nem futott km.-eknek megfelelő összeg kincstári tartozásként előjegyeztetnék s annak törlesztésére a havidíj 10 százaléka szolgálna. A tulajdonjogot természetesen a teljes kiegyenlítésig a kincstár magának tartaná fen. A kincstárt ezen esetben tehát semmi károsodás sem érné, megtérülne a gép teljes vételára a kamatokkal együtt.

A gépek ily módon való megváltásának megengedését már azért is célszerűnek vélem, mert ezzel a használt gépek raktározása és újból való kiadása a minimumra volna csökkenthető.

A második esetben a használó a motort az anyagraktárhoz szállítja be, ott annak értéke szakértők által megbecsültetik.

a) Ha a gép által már lefutott km.-számnak megfelelő értékcsökkenés és a becsült érték összege a vételár 85 százalékát eléri, úgy a tiszt kártérítésre nem köteleztetnék.

b) Ha a használatnak megfelelő értékcsökkenés + becsült érték a vételár 85 százaléka alatt maradna, úgy a használó köteleztetnék azt 85 százalékra kiegészíteni.

Álljon itt két példa.

ad. a) A gép szolgálatban lefutott 10.000 km.-t, ez — az élettartamot mindig 60.000 km.-nek véve — megfelel 16.6 százalékos értékcsökkenésnek. A beszolgáltatáskor az átvevő bizottság annak értékét 70 százalékra becsüli. $70 + 16.6 = 86.6$ százalék, tehát a gépet használó kártérítésre nem köteleztetnék.

ad b) A gép szolgálatban lefutott 30.000 km.-t, ez megfelel 50 százalékos értékcsökkenésnek. A becsült érték 25 százalék, összesen 75 százalék, itt tehát a használó a gép vételára 10 százaléknak megtérítésére köteleztetnék.

Azon esetekben tehát, mikor a más beosztásba áthelyezett szárnyparancsnok nem kívánna megtartani a gépet, a kincstárt maximálisan a vételár 15 százaléka terhelné. Ez tekintve, hogy a tisztak tulnyomó része más beosztásba helyezése esetén megváltaná a gépet, aránylag ritka eset lenne s így az a kincstárra észrevehető megterhelést nem jelentene.

Ezt a 15 százalékos értékcsökkenést a kincstárnak mindenképpen vállalnia kell, mert a gép értéke a beszolgáltatáskor „becsléssel“ lesz megállapítva, mivel pedig a „becslés“ csak hozzávetőleges értékmegállapítás lehet, az abból származható tévedések vagy a gépet beszolgáltató, vagy az azt újból átvevő másik tisztet terhelnék. Természetes ugyanis, hogy a bevett gép ugyanolyan értékben lesz kiadva, mint ahogyan az a beszolgáltatáskor becsülve lett.

B) A szolgálati alkalmazás határa.

Hogy a motor segítségével a szárnyparancsnok mikor és hányszor jelenjen meg őrsein az első sorban anyagi kérdés. Jelenleg egy őrön évente megtartott 2 szárnyparancsnoki szemle a kincstárra becslésem szerint kb. 56 P kiadást jelent.

A motort úgy kell a szolgálatba beállítani,

hogyan a költségek emelkedése nélkül a kiszállások száma emelhető legyen.

Ezen kérdés a gép segítségével igen jól megoldható, amennyiben a jelenlegi szemle-költségek-ből évente 2, átlag 12 órás „szemle“ és 8, átlag 4 órás „oktatás“ volna tartható.

Ennek igazolására szolgáljon az alábbi számítás:

A 2 átlag 12 h-s szemlénél felmerülő napidíj 13.60 P.

Feltételezve, hogy a szemlélő éjszakára mindig hazatér, (az őröknek a szárny székhelyéhez való átlagos távolságát 20 km.-re véve) a szemlékre való utazásoknál megtett út évente 80 km.-re rugna. Ez átlag 10 fillérjével 8 P. A két szemle-költség tehát összesen: 21.60 P.

Az „oktatásra“ való kiszállásoknál, tekintve, hogy motoron 40 km. út megtétele még annyira sem fárasztó, mint egy csapatot a közeli gyakorló-térre kivezetni, továbbá, hogy a tiszt állomáshelyéről csupán 5 órát (4 h oktatás + 1 h utazás) töltene távol, tehát rendkívüli kiadásai nem merülnek fel, napidíj nem volna felszámítható. Így költséget csupán a motor üzeme okozna; 16—20 km. megtétele után felmerülő km.-pénz 32. P.

Az őrönkénti 2 szemle és 8 „oktatás“ tehát összesen 53.60 P-t tenne ki, tehát még annyit sem mint ma a 2 szemle.

Azt, úgy vélem, felesleges bővebben fejtegetni, mit jelent a kiképzés és oktatás szempontjából, ha a szárnyparancsnok évente legalább tizszer érintkezhetne alárendeltjeivel, ha közvetlen közlőről figyelhetné meg alárendeltjeinek szolgálatát; ha közvetlen közlőről látná a gyakorlati szolgálat terén felmerülő sok apró, jelentéktelennek látszó, de összességükben számottevő akadályt, mely emberei munkáját nehezíti; ha ezen felismert nehézségek csökkentésére nagyobb tudását és hatáskörét sorompóba állíthatná; ha közelebről nézhetné meg a „lehetséges“ és „lehetetlen“ közötti határt; ha bő alkalma nyílna a „szemle“ esendőr és „alapos“ ember közötti különbség megismerésére s értékelésére; ha közvetlenül nyújthatná a fejlődésünkhöz szükséges ismereteket, ha . . ., de kár is ezen felsorolást folytatni, aki pár percet szentelve erre, a kérdés mélyére tekint, az magától is megtalálja a feleletet arra, mi a különbség ha a vezető a holt betű helyett az eleven életet látja!

A szemléknek ily módon, tulajdonképpen „szemlére“ és „oktatásra“ való felosztása egyébként is célszerű volna, mert az így szétosztott munka mindegyikét sokkal alaposabban lehetne elvégezni, mint ma, amikor a minden legapróbb részletre is kiterjedő „szemle“ mellett „oktatást“ is kell tartani. Érthető, ha a szemlén — órával a kezében — tartott oktatásoknál a szárnyparancsnok egyenesen kényszerítve van, hogy a felmerülő kérdések részletes megmagyarázását elkerülje, mert ellenkező esetben az avval eltöltött idő más-hol fog hiányozni.

Célszerűnek vélném, ha a szárnyparancsnok ezen kiszállásai nem lennének határidőhöz kötve, csupán a két szemlére vonatkozólag lenne az meghatározva, hogy egyik II/1—V/31-ig, a második IX/1—XI/31-ig terjedő időben tartandó meg.

A szolgálat érdekében előnyös lenne engedé-

lyezni azt is, hogy a szárnyparancsnok belátása szerint a szükséghez mérten őrsein kizárólag ellenőrzés céljából is megjelenhessen. Ezen ellenőrző körutak után napidíj szintén nem volna felszámítható, így ezekből a kincstárra lényegesebb megterhelés nem származna annál is inkább, mert az ellenőrzést a szárnyparancsnok leginkább egy másik őrön megtartandó oktatással kötné egybe, a bármikori ellenőrzés lehetősége azonban már magában is jelentős preventív hatással bírna.

A kivizsgálások a sürgős eseteket kivéve a szemlék és oktatásokkal volnának összekapcsolhatók és így azokból ugyancsak minimális költségek merülnének fel, mert a délelőtt megtartott 4 órás oktatás után még bőven állana idő rendelkezésre egy egyszerűbb eset kivizsgálására, még az esetben is, ha a kikérdezendő a szomszédos községekben lakik.

Egy ilyen oktatással összekötött kivizsgálás 12 h alatt rendszerint befejezhető lenne, a gép üzemköltségén kívül tehát csupán fél napidíj merülne fel, míg ma a vasuti közlekedéshez és előfogatok kiállításához való alkalmazkodás miatt az, ily rövid idő alatt csak ritka esetben fejezhető be.

C) Az üzemköltség elszámolásának módja.

Hogy a szükséges üzemanyagok nagyobb mennyiségben legyenek beszerezhetők s hogy az apróbb javításokra szükséges összeg kéznél legyen, szükség volna egy állandó előlegre, melyet a tiszt a gép átvételével egyidejűleg kapna kézhez; az előleg nagyságát 1000 km. üzemköltségében (65 P) vélném megállapítandónak.

A kiadáskor minden gépről egy törzslap volna felfektendő, mely a gépet használó illetékes gazdasági hivatalánál őriztetnék.

A törzslap a gép adatain kívül tartalmazná az azt használó tiszt nevét, az átadás idejét, a gép vételárát, az élettartamként meghatározott km.-számot és a gép teljesítményének nyilvántartására megfelelő rovatokkal lenne ellátva. (A rovatok: 1. A bejegyzés kelte. 2. A megtett út kilométerekben.)

A gépet használó tiszt ezenkívül el lenne látva egy „motorkönyvvel“, melynek első lapján a „törzslap“ másolata foglalna helyet, a továbbiakban pedig megfelelő rovatokkal lenne ellátva annak feltüntetésére, hogy az utazás 1. mikor, 2. honnan-hová, 3. milyen célból történt, 4. a megtett út km.-ben, 5. a felmerült km.-pénz összege (a gép élettartamként megállapított km.-szám lefutása előtt a gép amortizációra eső hányad visszatartának, tehát csak az üzemköltség, vagyis km.-enként 6.5 fillér lenne elszámolható.) 6. A leadott előlegből még megmaradt összeg.

A szárnyparancsnok olyan motoron teljesített utazásnál, melynél napidíj nem merül fel, menetlevelet nem állítana ki, hanem a felmerült üzemköltséget csupán a motorkönyvben számolná el; abból minden hó végén egy kivonatot készítene s terjesztene fel az osztályparancsnoksághoz, mely az utazás szükségességét igazolva azt a gazdasági hivatalnak adná ki. A g. h. az egy hó alatt teljesített utazásokat összegezve a motor törzslapja megfelelő rovatában egy tételbe vezetné be. A havi összegezést a szárnyparancsnok is bevezetné a motorkönyv törzslap másolatába, így annak adatai

A Kormányzó úr 115 soproni vitézt iktatott be a nekik adományozott vitézi telkekbe: Öfőméltósága elhalad a vitézek arcvonala előtt.

a g. h.-nál őrzött eredeti törzslap adataival egyeznének.

A motorkönyv minden év végén egyeztetés végett a g. h.-hoz lenne beküldendő.

A géppel megtett út hosszának megállapítására célszerű lenne azt egy pontos kilométerszámlálóval ellátni, mert az útnak a térképről való lemérése az apró kitérések miatt, meglehetősen körülményes és pontatlan lenne.

D) A gép használhatóságára vonatkozó adatgyűjtésre csak a most próbára kiadandó gépeknél volna szükség, célja annak, hogy az így nyert adatokból a felsőbbség megállapíthassa, hogy a motorkerékpár szolgálati alkalmazása rentábilis-e?

Ezen adatgyűjtés a legcélszerűbben úgy volna eszközölhető, hogy a próbagépekkel ellátott tisztek a motor használatával összefüggő minden szolgálati ténykedésüket, az alkalmazás módjára vonatkozó javaslatokat, az abból származó előnyöket, az előfordult akadályokat, utviszonyokat, üzemzavarokat, elhasznált üzemanyagok mennyiségét, az esetleges javításokra fordított összegeket, szóval mindent ami a géppel összefüggésben van, naplószerűen feljegyeznének, s azt a próbaidő leteltével az elbírálásra kijelölt bizottsághoz küldenék be.

A fentiekben úgy vélem sikerült kifejtenem miként gondolom a motort szolgálatunkba beállítani.

Lehet, hogy bajtársaim között vannak, kik a kérdést más szemszögből nézve egy s más kérdés-

ben elgondolással nem értenek egyet. Kérem őket, szíveskedjenek tárgyilagos kritikájuknak Lapunk hasábjain helyet kérni, hogy az érvek és ellenérvek kifejtése közben megtalálhassuk a legjobb utat, melyen testültünk a fejlődés felé a legkönnyebben juthat előre, hogy minél tökéletesebben szolgálhassuk a Közt amelyért vagyunk!

A Duna mint nemzetközi víziút.

Irta: BRAUNWEHRI BRAUN-VIMMER VIKTOR
folyamőr főkapitány.

Régi hibája a legtöbb magyar embernek, hogy nem ismeri a saját hazáját s még kevésbé tudja értékelni annak természeti kincseit. Hány meg hány olyan kincse és szépsége volt a mi szép Nagymagyarországunknak is, amelyre külföldieknek kellett a figyelmünket felhívniok s mennyi tengernyi érték ment veszendőbe azáltal, hogy ezekről nem csak hogy tudomást nem vettünk, de egyenesen el is hanyagoltuk azokat.

A trianoni békeszerződés égbekiáltó igazságtalanságai megfosztottak nagyon sok mindentől, amivel a természet ajándékozott meg minket, kétszeres kötelességünk tehát, hogy azt a keveset, ami még ezek után is megmaradt nekünk, kétszeresen megbecsüljük.

Csonka hazánk egyik legjelentősebb és legértékesebb természeti kincse kétségtelenül a Duna. Éppen ezért örömmel ragadom meg az alkalmat, hogy a *Csendőrségi Lapok* olvasóinak elmondjak a Dunáról egy és más olyan dolgot, amit mindenkinek, elsősorban azonban azoknak, akik katonai és közbiztonsági kérdésekkel foglalkoznak, legalább nagy általánosságban tudniok kell.

A jó öreg Dunával is úgy vagyunk, mint a fővárosi ember a főváros nevezetességeivel: ritkán veszünk róla tudomást. A Dunáról a legtöbben csak azt tudják, hogy nyáron hajók, télen pedig — ha éppen nincsen befagyva — vadkaesák uszkálnak rajta. A kánikula már inkább a Duna felé vonzza az érdeklődést, mert a parti népfürdőkbe meg a csónakokba esalogatja az embereket, de sok köszönet ebben sincsen. Az egyéb épületes látványok mellett élvezetes ilyenkor elnézni a csónakázókat, hogy milyen csökönyös következetességgel igyekeznek a gőzhajók útját elállani és ezért a hajóparancsnokok áldását kiérdemelni.

Mondhatni nincsen a világnak egyetlen folyója sem, amellyel annyi szakmunka foglalkozna, mint a Dunával, bizonyosságul annak, hogy milyen sokoldalú érdekek és jogi problémák fűződnek hozzá. Ezért én sem kerülhetem el, hogy itt-ott közismert dolgokat is megemlítsék, arra fogok azonban törekedni, hogy ez csak ott történjék meg, ahol el nem kerülhetem.

A Duna — a Volgától eltekintve, amely a nyugat-európai topográfiától teljesen eltérő, idegenszerű és geológiailag inkább az ázsiai folyamrendszerhez számítható területen folyik át — Európa főfolyója; áll ez úgy a hosszát, mint a vízkörnyékét illetőleg. A Fekete-erdő vadromantikus sziklatörmelékei között ered és az 1000 méter magasságban fakadó Brege forrástól számítva 2900 km. hosszú folyás után ömlik a Fekete-tengerbe. Összehasonlításként megemlítem, hogy a Rajna vízkörnyéke kb. $\frac{1}{4}$ része a Dunának. Ha a többi kontinensnek folyóit szemléljük a Duna: Ázsiában kb. a Ganges, Afrikában a Sambesi, Amerikában a Kolorado méreteinek felel meg, ha csak a folyás hosszát és nem a vízkörnyék kiterjedését tekintjük. A Nilus éppen kétszer olyan hosszú, mint a Duna; a világ leghosszabb folyója a Missisipi pedig még 1000 km.-el ennél is hosszabb. Szándékosan nevezem a Missisipit a világ leghosszabb folyójának; a legnagyobbnak és legtekintélyesebbnek nevezni azért nem lehet, mert az Amazon folyam ugyan kb. 600 km.-el rövidebb, de ennek fejében ez éppen kétszer akkora vízkörnyékkel bír, mint amaz és kb. nyolcszor akkorával mint a Duna. Annak kiemelésére, hogy milyen tekintélyes folyók vannak Európán kívül jó példának azt említem itt fel még, hogy a Jangtsekiangon hegymenetben kb. olyan távolságra, mint innen Fiume, hajóztunk föl, a 6—7 m. mélyjáratú cirkálóinkkal Hankauig. A kínai polgárháború fő hárszíntere, amint látjuk, igen tekintélyes víziúttal rendelkezik. Nem hinném, hogy a folyam szabályozására vagy meder fenntartására és kisvíz kitzésére különös gondot fordítottak volna, vagy fordításként ma is Kínában, hogy ennek ellenére a folyam hajózhatósága mégis ennyire előrehaladott stádiumban van, annak mélyebbre ható okai vannak, erre később lesz alkalmam visszatérni.

A Duna az árapály nélküli folyók közé tartozik, ezeknek jellemzője pedig a deltaszerű képződés. Az árapályos tengerekbe ömlő folyóknál a tenger hatol be a nyelv alakjában a szárazföldre abban a mértékben, amint a folyó torkolatánál az árapály és dagály közötti különbség mutatkozik. Fontos tudnunk, hogy a Fekete-tengeren számottevő árapály nincsen. Az árapály nélküli folyóknál ugyanis a szárazföld hatol be a tengerbe azáltal, hogy a folyó torkolatát folytonosan iszapjával tölti fel és így deltát képezve meghosszabbítja folyását a tengerbe. Az árapályos folyók torkolata a tengeri hajóknak messze fölfelé való hajózását teszi lehetővé (látuk a Jangtsekiangon) azáltal, hogy a dagály hulláma a folyón felhatolnak, majd ismét időszakonként visszahömpölyögnek és így a torkolatot állandóan tisztán és kellő mélységben tartják. Ezt látjuk Hamburg, Rotterdam vagy Londonnál is. Ezzel szemben a deltaszerű folyók közelében nagy teljesítményű kikötők vagy hiányoznak, vagy pedig csak óriási kiadásokkal tarthatók fenn. A Duna három delta ága közül a hajózás emberemlékezet óta a szulinai torkolatot használta. Midőn a Duna torkolatnak kiépítése először került komolyan szóba, a nemzetközi műszaki bizottság a Szent-György ág kifejlesztése mellett döntött ugyan, de az egyidőben a szulinai ágban végzett ideiglenes munkák olyan kedvező eredményeket mutattak fel, hogy az előbbi kiképezetése mindinkább lekerült a napirendről. Az európai Dunabizottság 50 éves fennállásának ünnepén megállapította, hogy a mélység a torkolatnál fokozatosan 73 deciméterre növekedett, és ezt a hajózásnak szánt

mederben is sikerült átlagosan fenntartani. A szulinai ágból majdnem szüntelen javító munkákkal sikerült egy 65 km. hosszú és 120 m. széles csatornát kiképezni, melyen keresztül jó vízállásnál 4000 tonnás hajók is feljuthattak Brailába. Ezen eredményeket el kell ismerni; sajnos, a lefolyt háború alatt, de még inkább a béke utáni években e téren sok mulasztás történt, amit nehéz lesz utánpótolni.

A deltaszerű folyók sajátosságai közé tartozik az is, hogy váltakozva egyszer az egyik, máskor a másik ág fejlődik ki fővezető víziúttá; ez alatt a másik rohamosan eliszaposodik. Tényleg a szabályozás egyik legnehezebb problémája: folyamelágazásoknál mindegyik folyamágban a mélységet és hajózhatóságot arányosan és egyenletesen fenntartani. Az eliszaposodás mellett nagy hátránya a hajózásnak a Duna torkolatnál a téli jégállás is. A legnagyobb akadálya azonban a közvetlen forgalomnak az, hogy nagyobb tengeri hajók sem Brailába, sem Galacra nem jöhetnek fel, tehát nyílt tengeren kell az árút olyan kisegítő járművekre átrakni, amelyeknek mélyjárata megfelelő; ez a kétszeres átrakódás tetemes többletköltséget emészt fel. A Kilia-általában a legalkalmasabb hajózási célokra; a Szent-György ág mellett szólna az, hogy medre egyenletesebb és, hogy torkolata legközelebb fekszik a Bosporushoz. Többször fölmerült a vázolt viszonyok következtében az a terv, hogy egy csatorna építessék a Cernavoda-Constancai vonal mentén, mert ez a tengeri víziutat a Bosporusig néhány száz kilométerrel rövidítené meg. Hogy technikailag milyen nagyarányú nehézségekbe ütköznék a terv megvalósítása, tudomásom szerint még kellőképpen megállapítva nincsen, de úgy hiszem, a mai gazdasági viszonyok mellett ilyen újításokra még sokáig nem gondolhat senki.

A Duna vízkörnyékét pontosabban nem ismertem, mert ez mint teljesen földrajzi tétel kiesne cikkem szorosán vett céljából és keretéből.

A Duna mindig összekötő kapocs volt Nyugat és Kelet között, de kultúrtörténelmi jelentősége is minden korszakban érvényesült; így az Illir-etruszk népek vándorlásakor, a római telepítés, a hun és avar uralom, a honfoglalás alatt, valamint később a kereszties hadjáratok idejében.

A talált őstörténelmi leletek tanúsítják, hogy a Duna képezte a betelepülő ősember vándorútjának főirányát és ugyanígy a történelmi időkben is erre vették a Nyugat felé törekvő népek útjukat. A rómaiak idejében a Duna nagy és nevezetes kultúrtényező volt, mert mentén a védrendszernek egy hosszú összefüggő láncolata vonult végig.

A Duna stratégiai fontosságát mi sem bizonyítja jobban, mint az a történelmi tény, hogy Európa minden nagyobb mozgalmában jelentékeny szerephez jutott. Elég: ha Nagy Sándor, Attila, Szoliman, Hunyadi, Dzsingiszkán, Szavoyai Jenő herceg és Napoleon nevéhez fűződő történelmi eseményeket említem.

Még valamit nem szabad szem elől tévesztenünk. A történelmi fejlemények a Duna vízkörnyékén az államok egész sorozatát létesítették — az elenyésző államok romjain újabb és újabbakat — olyan számban, amelyre példát a világ egyik más folyama mentén sem találunk. Az érdekek ilyen sokfélesége határozottan csak hátrányokkal jár — ameddig ezen államok nem egyesülnek egy nagy, csak egy irányú célokat követő gazdasági testté. Ameddig ez meg nem történik, addig az érdekek szétforgácsolódnak, nagyszabású és egyöntetű folyamatszabályozás keresztülvitele lehetetlen, de ép úgy lehetetlen a hajózásnak nagyszabású és egységes kereskedelmi szervezése is. Ez a tényállás magában rejti már ma a Dunakonföderáció csiréit, melyek — minden politikai mesterkedés dacára — életképesek maradnak és véleményem szerint előbb-utóbb jogot követelnek maguknak az élethez és fejlődéshez.

A parti államoknak össze kell fogniok, hogy közös akaratával távolítsák el mindazon jogi, politikai és igazgatási akadályokat, melyeket saját maguk emeltek, közösen kell megalkotniok azon intézményeket, amelyek segítségével a hajózás a céljának jobban megfelelhet. Ha már odáig jutottunk, hogy a parti államok tisztában vannak közös gazdasági politika céljaival, nem kétséges, hogy az elkerülhetetlenül szükséges érintkezési pontokat is meg fogják találni.

Az sem vonható kétségbe, hogy a folyamhajózás érdekeit legjobban maguk a parti államok védik meg a többi államok közreműködése nélkül, mert ezeknek törekvése csak oda irányul, hogy a forgalmat elvonják a Dunáról és a tenger felé fordítsák; ide számítom Angliát, Franciaországot és Olaszországot. Ez a megállapítás teljesen felesleges lenne, ha ezen államok nem ülnének ma is az európai Dunabizottságban, mely a Duna torkolatánál a közlekedést szuverén jogokkal intézi. Ez annál tarthatatlanabb, mert különösen Anglia az ő kiválóan megszervezett és óriási túlsúlyával ható kereskedelmi hajózása révén mondhatni egyeduralmat teremtett ott magának. A kereskedelmi forgalmat elvonja a folyótól a Nyugat-Európába irányított tengeri kereskedelme érdekében és pedig az által, hogy onnan szénét, gépeket és iparcikkeket hoz, a visszautazás alkalmával pedig az üres hajótér kihasználása céljából aránytalanul kis díjtételek ellenében gabonát, s más növényi, valamint állati termékeket hajóz be és szállít oda vissza. A bizottságról itt csak közbevetőleg tettem említést, alkalom lesz egyébként ténykedését más oldalról is megvilágítani.

Evvvel áttérhetek ismertetésem azon részére, amelyben a Dunáról mint víziútról kívánnék általánosabb természetű fejtegetések közben szólni.

Évtizedekkel előzi meg a hajó a szárazföldi járműveket; a geológus sem talál emberi őnyomokat csak ott, ahová folyón vagy tengeren el lehet jutni. A víz volt tehát az az őselem, mely az embert emberré tette és ha a műveltség terjedésének nyomait követjük, a tengerparttól kell kiindulnunk és nagy folyók mentén haladnunk felfelé.

A víznek mint életszükségletnek állandó biztosítása vezette az emberiséget arra, hogy ott letelepedjék.

A Duna hajózható szakasza valamivel hosszabb, mint Németország öt legnagyobb forgalmú folyóinak hajózható része együttvéve. Nagy tömegeket olcsón szállítani csak a víziúton lehetséges, mert a szállítás aránytalanul olcsóbb, mint a vasúton. Ezért törekszünk ma már világszerte az emberiség a víziutak jobb kihasználására és új mesterséges víziutak létesítésére. Nem ellentét, hanem összműködés szükséges a vasutak és víziutak helyes kihasználásában, mert csak úgy várható a kielégítő gazdasági fejlődés. Nagyon helytelen az a nézet, hogy a vasutak mellett minden más közlekedési eszköz fölösleges. Németországban, amely oly kiváló példáját adta előrelátásának víziútjainak létesítésével, ma már magában a vasútigazgatóságban is tért vesztett az az elem, mely a vasutat öncélúknak tekinti és azt nem közforgalmi, de államhatalmi tényezőként kívánta szerepeltetni. Tények beszélnek: a német víziutak forgalma 1870 óta megnégyszereződött. Ismeretes a vasutak túlterhelése nyers mező- és erdőgazdasági, valamint bányatermékekkel, nemkülönben félig kész ipari árukkal, melyeket egyébként is kényszerűségből olcsóbb és kedvezményes díjszabás mellett kell fuvarozni; de nyilvánvaló az is, hogy időszakonként különösen aratás idejében, vagy más konjunkturális időpontokban kocsihány áll be. Ez a vasúti vezetőséget új beszerzésekre kényszeríti, melyeknek anyaga aztán később kihasználatlanul marad; a vonatokon torlódások és ezekkel késések állnak be. Nagymennyiségű mozgó vasút-anyag nagy személyzetet igényel; a személyi járandóságok emelkedésével tarifa-emelés jár, pedig a világpiacért való versengésben fillérek töredékével is számítani kell.

Új víziutak, mint pl. a csatornák létesítése ugyan háromszorosan olyan nagy befektetéseket igényel, mint a vasút, de ezzel szemben a fenntartási költségek elenyészőek azon kiadásokkal szemben, amelyek a vasúti vonalak és anyag természetes elhasználódása folytán származnak.

A legnyomósabb ok azonban, amely a víziszállítás mellett szól, a víziszállító eszközök teljesítőképessége.

Elég arra rámutatnom, hogy a Középdunán 8–10 uszályból álló vontatmányok gyakoriak és gazdaságosak, már pedig ez átlag 6000 tonna terhet, tehát tíz, egyenként 60 vagonból álló vonatszerelvényt jelent. Nálunk is nyomot hagyott az a tévhit, hogy a vasutak mellett víziútra nincs szükségünk, mivel a vasútépítés célszerűbbnek látszott, mert olcsóbb volt és mert a vasútzállítás a közforgalom igényeinek jobban felelt.

Az első személyszállító gőzhajó „Franz I.” 1834-ben

tette meg első útját Wienből Budapestre és vissza, és pedig lefelé 14 és ½ óra, felfelé 48 óra 20 perc alatt.

Alkotmányunk visszaállítása után az ország minden vidékre vasutat kívánt. Az ú. n. vasúti láz korszaka következett és megszámlálhatatlan milliókat követelt. A víziutakkal vajmi keveset törődött az ország és ahhoz is egy-egy árvízkatasztrófa (1838., 1876. stb.) kellett, hogy a vízszabályozás napirendre kerüljön. Amely mértékben a vasúti hálózatunk kiépült — azon mértékben csökkent a vízforgalom. A Vaskapú szabályozása és a M. F. T. R. alapítása minden, ami a folyami hajózás fejlesztésének címén a múlt század végén történt. Az aldunai zuhatagok rendezésének szükségére az előbb előadottakból levezetve, nem vonható kétségbe, de vita tárgyát képezheti, hogy vajjon ez a feladat a legszükségesebbek közé tartozott-e? Őszintén be kell vallani, hogy csak nemzeti hiúságunknak sugallatára vállalkoztunk erre a munkára, mellyel a berlini szerződés a közös monarchiát bírta meg. Megtettük azt a szívességet Ausztriának, hogy azt a terhet, amelyet csak a kvóta arányában kellett volna viselnünk, teljes egészében saját vállainkra vettük, noha magyar hajó alig járt a Vaskapun és a hajózási akadályok eltávolítása legelső sorban az osztrák D. G. T. érdekében állott, mint ahogy ezt a szabályozás előtt történt próbálkozásaival az Aldunán szembeütővé tette.

A Dunát annakelőtte is nemzetközi víziút gyanánt szokták emlegetni, de azért az összeomlásnak és Trianonnak kellett jönnie, hogy ennek az ú. n. nemzetközi útnak, amely a Keletet és Nyugatot köti össze, egyik főállomásán, Budapestben a rend fenntartására egy m. kir. állami hatóság: a révkapitányság létesüljön. Nálunk a csendőr meg a rendőr a partról igazgatta a hajózást. És hogy állunk ma? Még ma is, majl nem az összes miniszteri tárcák között van szétosztva a víziúttal és hajózással kapcsolatos ügyek féltékenyen őrzött intézőjoga; ez a körülmény nehezíti meg törekvéseinket, hogy a folyamrendészetet embrionális állapotából kifejlésszük. A fővárosi partokon a székesfőváros gyakorol tulajdonjogokat és magas partbéréket vet ki az érdekeltekre ahelyett, hogy a partok az ország érdekében állami kezelésben lennének.

A Dunát, mondhatni, a világháborúban fedezték fel újra. A világhégés alatt a tengerek elzárása (blokálsa) volt az, ami a figyelmet megint a Dunára irányította. A Duna lett a központi hatalmak legfontosabb forgalmi vonala különösen azután, hogy a hajózás végig az egész folyamon katonai vezetés alá került és számos helyen kikötő és tárolási helyek — katonai — állomásparancsnokságokkal — létesültek. A mai változott politikai helyzet, amelyben a versengő utódállamoknak mint nemzetközileg biztosított út egyedül a Duna maradt meg, ennek jelentőségét nagyban emelte; de még jobban előtérbe került a Rajna—Majna—Dunacsatorna tervével, amely az Északi-tengert a Fekete-tengerrel összekötő közvetlen víziútra nyújtott kilátást. Ezeknek a változott viszonyoknak behatása alatt épül itt a közeliinkben a csepeli nagy kereskedelmi és ipari kikötő is, tanúságot téve a magyarság nagy műszaki teljesítő képességéről.

Nagy feladat elé állítva látom magamat akkor, amidőn a Dunával kapcsolatos jogi kérdések tömkelegébe lépek, hogy a jogviszonyokat is, amennyire bennünket érdekelhet, ismertessem.

A mai vízjog esirait ép úgy a római, mint a germán jog tételeiben megtalálhatjuk. A római vízjog egyik alapfőtele, hogy a folyóvíz mint elem és anyag az emberiség közös tulajdonát képezi. A továbbfolyó víz ép úgy kivonja magát az ember uralma alól, mint a mindent betöltő levegő; és csak abban az esetben, ha egy zárt térbe kényszeríti, sikerül hatalmába vonni, tehát vele szemben jogait érvényesíteni. Ameddig ez nem történik meg, mindenkinek természetes joga az a fölbíekkel egyetemben közösen használni. Ezzel még nincsen minden megmondva; a folyó víztömeg kiegészítő része a talaj, amelyen mozgását végzi. Ezt illetőleg már az egyedek joga is elküzelhető. Ezen utóbbi meghatározás alapján a folyó víztömegek felett ugyan nem, de egy meghatározott mederhez kötött folyam, patak stb. fölött hatalmi jogok gyakorolhatók és pedig azért, mert egy folyam (Flumen) alkotó részei nemcsak a víz, hanem a meder és a partok is, már pedig ezek tulajdonát képezhetnek. A rómaiak kétféle folyóvizet különböztettek meg és pedig a meghatározott meder-

ben — ha megszakításokkal is — de tartósan folyó vizet és az időszakonként szabálytalanul előtörő vadvizeket. Az előbbi republikának, köztulajdonnak minősült, az utóbbi a telekbirtokos személyes tulajdona volt; ez nemcsak a víz tulajdonképeni kihasználásában merült ki, hanem a parttulajdonossal szemben bizonyos igények támasztását is magában foglalta és tulajdonképen értelmét csak ez által kapta meg. Idé tartozik pl. a parti kikötés szabadsága, a lehetőség a kirakásra, stb.

A germán vízjog ugyanazon alaptételből indult ki, mint a római, azzal a különbséggel, hogy itt az egyedek birtokjogai erősebben vannak korlátozva, annak dacára, hogy a köztulajdon képező vizek fogalma szűkebb határok között maradt. A német vízjog szerint ugyanis: ezek közé csak olyanokat számítottak, melyek a hajózás vagy tutajozás céljainak megfeleltek, a többiek mind magántulajdon jellegével bírtak.

Az itt ismertetett jogi felfogások különbségeiből és különböző értelmezéséből származtak évszázadokon keresztül mindazon ellentétek és torzalkodások, melyeket végérvényesen elsimítani, a mai napokig sem sikerült.

A hajózással kapcsolatos jogrendszer rendezetlenségének káros következményeit természetesen minden háború után legérzékenyebben a veszített fél viseli.

A Duna annak dacára, hogy mint előzőekben kifejtettem, a természettől mindazon tulajdonságokkal van felruházva, melytől Európa főúterévé teszi: évszázadokon át a közömbösség tárgya maradt a feledés homályában. Csak a múlt század elején nyert megint olyan fontosságot, mint amivel az ó-korban és a közökor elején bírt.

A napoleoni hadjáratok befejezése után a békekongresszusokon oda irányult a törekvés, hogy a folyamhajózás jogi kérdéseit főképpen azokon a folyókon, amelyek a tengertől kezdve hajózhatók és több állam területén folynak át — tisztáztassanak. Ilyen folyókat „Nemzetközinek“ neveztek el; bár ez az elnevezés nem helyes, mert ha ez az új latin szó azt fejezi ki, hogy az „összes népek közös tulajdona“ — úgy ez semmiesetre sem vonatkoztatható azon folyóvizekre, melyek bár több államhoz tartoznak, de semmiesetre sem képezik az egész világ tulajdonát. A francia forradalom szülte túltengő szabadságérzet benyomása alatt az ú. n. „természetes jogok“ hangoztatása mellett a kongresszusokon is az a törekvés mutatkozott, hogy a hajózást a nemzetközinek elkeresztelt folyókon teljesen szabaddá kell tenni és pedig minden különbség nélkül a partmenti és egyéb államok és népek között. Ezen felfogásnak mindig találkoztak ellenségei, akik ezen természetes joggal ellentétben a földrajzból vezetik le a természetes jogokat. Érvelésük az: hogy a folyó a szárazföld tartozéka, ennél fogva helytelen az a felfogás, hogy tengerhez tartozik és hogy — úgy mondjam — folytatását képezi annak; mert ha ez úgy lenne, akkor a folyóknak fordítva kellene folyniok: alulról a forrásig vissza. A folyók nem képezhetnek nemzetközi tulajdonat, mint az egész földtekét átövező egységes, zárt tenger — hanem igenis a folyók azon partiállamok tulajdonai, amelyeket átfolynak vagy határoznak — és azoké, akik a természetnek ezen ajándékát egyrészt kihasználják, de másrészt általuk károsodnak is; akik azokat költségekkel szabályozzák, tehát használhatóvá teszik és ellenük védekeznek. El kell ismernünk, azon megállapítás helyességét, hogy az igazság alapján érvényes megállapodások csakis a partmenti államok között létesülhetnek — megint csak azon természetes törvény alapján, hogy a folyóvizek a politikai határokon keresztül is egy egységes, osztatlan, egészet képeznek és hogy minden fizikai, politikai vagy pénzügyi akadály az egész folyamra egyaránt kihat.

A parti államok megállapodásainál idegen államoknak nincs semmi keresni valójuk. Csak akkor nem lenne ellene kifogás, ha a hajózás abszolút szabadságát a nemzeti folyókra is vonatkoztatnák. Ebben sok az igazság: mert ha a Dunának és Rajnának nemzetközinek kell lennie, miért nem éppen úgy nemzetközi a Themze vagy a Loire? Nem jut eszébe sem Angliának, sem Franciaországnak, hogy ilyen javaslattal jöjjenek. Mégis csak feltűnő, hogy minden kongresszuson, amely a behajózás kérdéseivel foglalkozik, mindig ez a két állam viszi a szót és pedig mindig idegen folyamok nemzetközivé tétele érdekében!

A már a párisi kongresszuson előkészített tervezet a nemzetközi folyók hajózásának szabályozására egy évvel később a wieni kongresszuson általánosságban el is lett fogadva. Ennek értelmében mindazon folyókon, melyek több államon folynak át, vagy azok határait képezik attól a ponttól kezdve, ahonnan hajózhatók, egészen a torkolatukig a kereskedelmi hajózás üzésére mindenkinek nyitva állanak. A sorozatosan kiadott hajózási akták végérvényben azonban többé-kevésbé korlátozták ezt az abszolút szabadságot, amennyiben azt — legalább is Európában — csak a partmenti államokra vonatkoztatták.

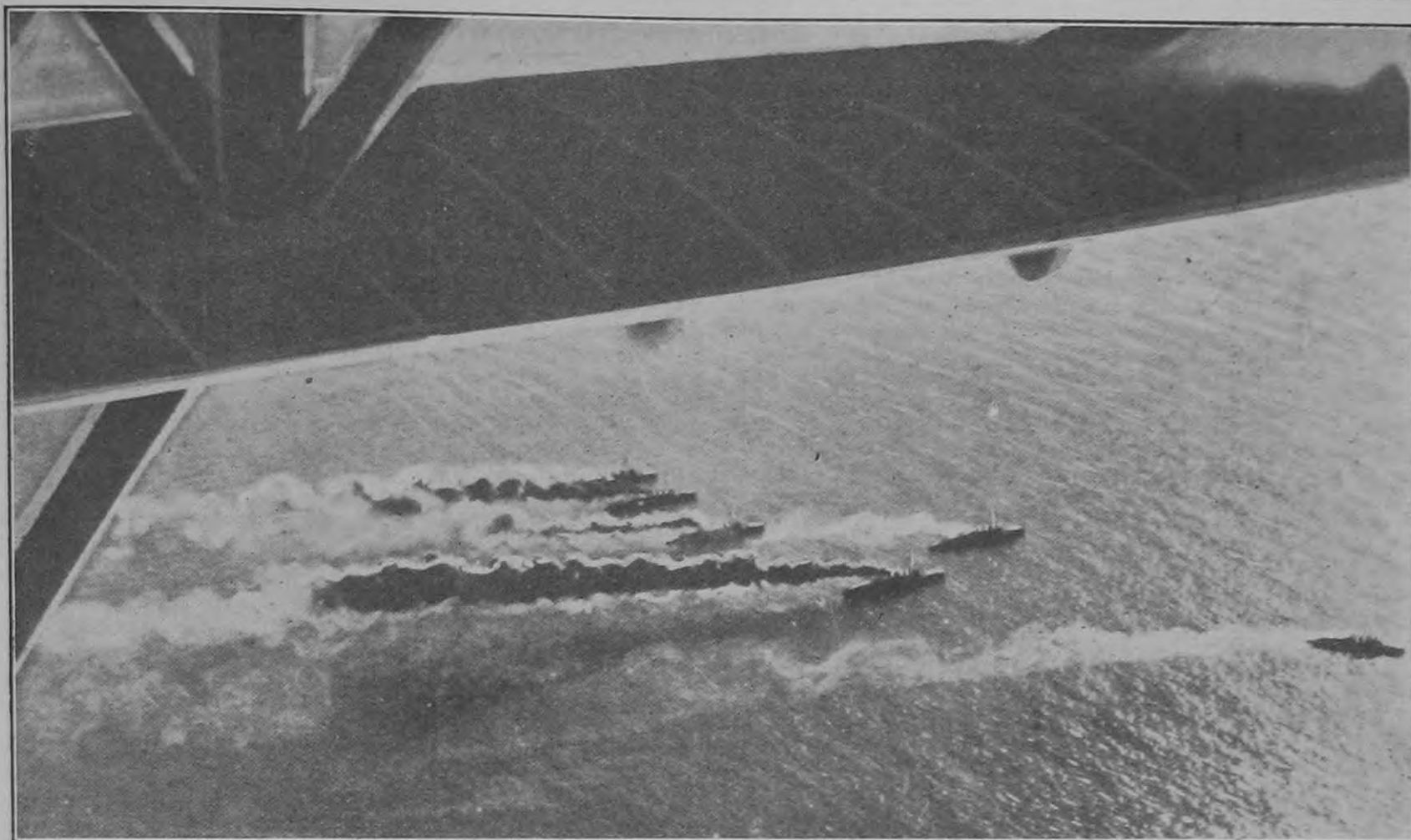
Az Aldunára egyelőre a wieni kongresszus határozmányai nem voltak alkalmazhatók, amennyiben az ezen terület birtokában lévő Törökország a tárgyalásokon nem vett részt. Változás a helyzetben csak akkor állott be, midőn Oroszország felfedezvén „történelmi küldetését“ a Balkánon, Törökországot győztes harcokban az aldunai birtokaitól megfosztotta. Ott kevésbé lévén kereskedelmileg érdekelve és azon palástolt szándékkal, hogy Odesszát mint kereskedelmi gócpontot jobban érvényesítse, az eddig a törökök által mindig használható állapotban tartott Szulina ágat a kotrások következtetésével teljesen elhanyagolta — aminek következtetésében a meder a folytatólagos lerakódások folytán idővel annyira elfajult, hogy már csak apró járművek részére volt hajózható. Ez az Aldunán mindinkább megélénkülő kereskedelmet nagyon hátrányosan befolyásolta. A monarchia ezen állapotok megszüntetésére ugyan szerződést kötött 1840-ben Oroszországgal, de utóbbi kötelezettségeinek nem tett eleget. Ezen viszonyok között az angoloknak, akik a Fekete-tengerparti kereskedelemben szintén kiválóan érdekelve voltak, az a megoldás látszott legcélszerűbbnek, hogy az elfajult Dunaágak egy Csermayoda—Konstanca között építendő hajózási csatorna létesítésével legyenek nélkülözhetőkké téve. Későbbi megfontolások után a csatorna tervét eljuttatták, és — mint inkább célszolgálat intézkedés — ezen szakaszon egy vasútvonal kiépítése került előtérbe, ami a monarchia és Poroszország élénk ellenzése dacára meg is valósult. A kész vasútvonal családásokat okozott, mert nem bizonyult rentabilisnek, mivel az időközben kitört krimi háború a helyi viszonyokat alaposan megváltoztatta.

A békekötés alkalmával 1856-ban Párisban az európai Dunabizottság létesült azon küldetéssel, hogy a Duna torkolatát a hajózás részére használható állapotban tartsa fenn. Ezen bizottságban Franciaország, Ausztria, Anglia, Poroszország, Oroszország, Szardínia és Törökország képviseltette magát.

Ami Ausztriát illeti, az már 5 évvel előtte szerződést kötött Bajorországgal oly értelemben, hogy a Dunát Ulmtól hajózható állapotban tartják — és ami talán éppen olyan fontos volt — hogy a Dunán és mellékfolyóin lebonyolódó kereskedelmet a nyomasztó vámoktól tehermentesítik. Éppen ezen intézkedésekre hivatkozva lépett Ausztria a párisi kongresszuson igen nyomatékosan sikra a parti államok álláspontja érdekében és minden eszközzel oda törekedett, hogy a tárgyalások csak az aldunai részekre vonatkoztassanak.

Ez a felfogás a többi nagyhatalmak legélénkebb ellenzését váltotta ki, de legalább azt eredményezte, hogy az európai Dunabizottság mellett egy másik — a „partiállamok bizottsága“ — állított fel, amely Ausztria, Bajorország, Württemberg és Törökország, valamint az aldunai fejedelemségeknek Törökországtól által elismert kiküldöttjeiből állott. Ezen bizottság feladata lett volna a wieni kongresszus szellemében a hajózás összes akadályait kiküszöbölni, egyáltalában a hajózást egyöntetűen és folytatólagosan szabályozni, valamint az európai Dunabizottság feloszlása után ennek ügykörét átvenni.

A partmenti államok bizottsága hamarosan tárgyalásokat is kezdett és megszerkesztette az u. n. „dunahajózási aktát“, amely épúgy, mint minden előző szerződés, a hajózás szabadságát a partmenti államokra korlátozta; egyedül ezeknek biztosítván a parti hajózás (Cabotage) jogát, de egyszersmind alárendelven a hajózást az illetékes partmenti államok törvénykezésének. A nagyhatalmak újból óvást emeltek ezen intézkedések ellen; hosszadalmas tárgyalások után ugyan itt-ott a nagyhatalmak kívánságai is tekintetbe vétettek, de végérvényesen nem történtek változtatások — már azért sem, mert a kevésbé később kitört

Készülődés a világbékére: Amerikai csatahajók felvonulását az előreküldött torpedórombolók átláthatatlan fekete füsttel leplezik.

háborúk az érdeklődést más irányba terelték. Tény az, hogy a hajózási akta nemzetközileg elismerve nem volt, dacára annak, hogy Ausztria törvényei közé iktatta.

A következő történelmi fejlemények lefolyásában mindig ott találjuk az ellentétet a két érdekesoport között. Ausztria a partmenti államok álláspontján az Európai Dunabizottság megszüntetését — a nagyhatalmak ennek fenntartását követelték. Lassanként a parti államok bizottsága teljesen háttérbe szorult, az Európai Dunabizottság ügyköre és tekintélye evvel szemben folytatódásként kibővült, illetve megerősödött. Hatásköre ugyanis előbb Galacig, majd Brailáig lett kiterjesztve. A tagok sorába 1878-ban Románia kiküldöttje is belépett.

Jogilag az Európai Dunabizottság létjogosultsága ma már kétségtelenül nem áll fenn, sőt a partmenti államok legitím jogait és érdekeit nyilvánvalóan sérti. Ma már tevékenysége csak abban merül ki, hogy műszaki munkákat végez a torkolat hajózhatóságának fenntartása érdekében, ezt pedig a partmenti államok külső befolyás és ellenőrzés nélkül maguk is elvégezhetik, feltéve, hogy elvben arra a magaslatra tudnak emelkedni, amelyet a wieni kongresszus határozmányaiában előkészítve látunk.

Egyébként helytelen lenne azt elhallgatni, hogy az Európai Dunabizottság a reá bízott feladatoknak kiválóan és elismerésre méltó eredménnyel megfelelt, amint azt már az előzőkben bővebben ki is fejttem. A bizottság nagyszámú és kitűnően képzett hivatalnokokkal rendelkezik, kiknek élén a nagy intéző jogokkal felruházott hajózási főfelügyelő áll. Szulinában külön révkapitány működik. A szabályozási munkák mellett világító tornyok, kikötőhelyek, középületek, kórházak stb. épültek, szóval előrelátó gondoskodás történt az iránt, hogy a kereskedelmi hajózás legszükségesebb követelményei kielégítést nyerjenek. Azonkívül az egészségügyi és rendészeti üdvös intézkedések egész sorozatát alkotta meg.

Az orosz-török háborút befejező berlini kongresszus új fejezetet nyit a hajózási jog történetében. Mint már említettem, az Európai Dunabizottság hatásköre kiterjesztetett Galacig; utasítva lett egy hajózási és rendészeti szabályzat kidolgozására Galactól a Vaskapuig terjedő folyamszakasz részére; a monarchia

pedig a Vaskapu szabályozására kapott megbízást. A Vaskapu alatt lévő összes erődítmények lehordása határozottat el, azon tilalom kimondása mellett, hogy a jövőben ilyenek ott többé nem építhetők. Továbbá határozottan ki lett mondva, — és ezt fontos kiemelni — hogy hadihajók, kivéve a torkolatnál állomásozó hadihajókat, a folyamszakaszon a Vaskapun *alul* nem közlekedhetnek. A Vaskapu *fölötti* részről szó sem esett; ez képezi a volt cs. és kir. Dunaflozilla létjogosultságának alapját, bár egységei tulajdonképpen csak a folyamrendészet fenntartására szolgáló kisebb egységek közé soroltattak. Azt méltatni, hogy milyen kiváló hadieszközt bírt a monarchia flottilájában, nem tartom magamat illetékesnek; a hadtörténelem lapjain dicsőséges fegyvertényeinek egész sorozata van megörökítve. Büszkék lehetünk bajtársainkra, akik ott kiűntették magukat.

A közelmúltban a kedélyeket az a kérdés izgatta, hogy vajjon az idegen hadihajók kellemetlen vendégek-e, vagy pedig jogosan tartózkodnak-e a magyar Dunán? Tallán nem lesz érdektelen, ha ezzel a kérdéssel is foglalkozom. 1920-ban a párisi Duna-konferencián tényleg szóba került a hadihajók kérdése is a nemzetközi folyókon. Három javaslat került előtérbe:

1. Franciaország részéről javasoltatott, hogy a Dunán semmiféle hadihajó ne közlekedhessék.

2. Románia elismerését kéri azon jogának, hogy annyi hadihajót tarthasson és saját folyamszakaszának egyes pontjain olyan erődítéseket emelhessen, amelyeket az állam biztonságának szempontjából szükségesnek tart. A közlekedést illetőleg saját vizein és ott, ahol a szomszédal a folyam határt képez, *szabad* közlekedést kér hadihajói számára, a többi vizeken előzetes engedélykérés alapján.

3. Anglia közbevető javaslattal jött és pedig csak azon esetben, ha a francia javaslat nem kerülne egyhangú elfogadásra, akkor a tengeri jog alapján ajánlja a kérdés rendezését. Ezek szerint az átvonulást szabaddá kell tenni a hadihajók részére, a tartózkodást pedig előzetes engedélyhez kötni.

Hosszas vitatkozás után egyik javaslat sem volt közmegegyezésre elfogadható úgy, hogy ajánlatosnak látszott az egész kérdést levenni a napirendről. Ilyen körülmények között a legújabb Duna-akta, hadi-

hajókra vonatkozó intézkedéseket nem is tartalmaz, de ennek 51. cikke a következőképen szól:

„A jelen Egyezmény aláírásának időpontjában érvényben volt s a nemzetközi folyamatokra vonatkozó általános, továbbá a Dunára és torkolataira vonatkozó különös szerződéseknek, egyezményeknek, okmányoknak és megállapodásoknak mindazon rendelkezései, amelyeket az előző rendelkezések nem helyeztek hatályon kívül vagy nem módosítottak, hatályban maradnak.”

Ezek szerint a berlini kongresszus idevágó határozmányai jogérvényesek. Abból kifolyólag, hogy ezen kérdés csakis a partmenti államok és a többi nagyhatalmak érdekeinek összeegyeztetése mellett lesz megoldható, nekünk ma nincsen módunkban erre befolyást gyakorolni, nagyon ajánlatos azonban, hogy addig is mindenkor a megfelelő elővigyázatossággal és tapintattal járjunk el. Az áthaladást megtiltani nem lehet, a tartózkodást a magyar szakaszon azonban korlátozni lehet. Láttuk a közelmúltban, hogy a Román monitorok pl. tartózkodásra nem kaptak engedélyt, az átvonulásra azonban igen.

Jellegzetes az angolok következetes és lojális eljárása a továbbiakban is, amennyiben ma is teljesen a tengeri joghoz alkalmazkodnak és e szerint érintkeznek a rév- és egyéb hatóságokkal.

A múltban a tényleges állapot az volt, hogy sem az osztrák-magyar, sem a román dunahajóraj még kivételes esetben sem lépték át a határt: ámbár Németországgal nyílt szövetségben állott a monarchia, Romániával pedig katonai konvenció létezett.

A második balkán háborúban szerzett könnyű és vértelen sikerei által felvillanyozva 1913-ban Románia korlátlan fennhatósági jogokat követelt az Aldunán, de még mielőtt ez a kérdés megoldást nyert volna, kitört a világháború. A román hadsereg szétverését követő bukaresti békében megint a partmenti államok jogai lettek biztosítva a Dunán. Mielőtt azonban ezen új irányítás tényleg formát ölthetett volna, megindult a központi államok összeomlása és Románia függetlenítette magát a bukaresti békétől.

Végül a jelenlegi viszonyok rövid ismertetésére térhetek át.

A központi hatalmakra kényszerített kérésselhetlen „béke” határozmányai a Dunát illetőleg egészen új jogrendszert teremtettek, mely az 1923. évi XIV. t.-e.-ben becikkelyezett Duna-aktában vannak lefektetve. A Duna-akta az 1920. év végén Párisban megtartott Duna-konferencián lett megszövegezve, ahová Magyarország is kiküldhette képviselőjét, aki azonban szavazati jogot nem kapott (éppúgy mint Németország, Ausztria és Bulgária sem). A végleges szöveget 1921 július 23-án Párisban az összes hatalmak aláírták.

A tárgyalásokon két érdekes csoport — kivételesen egyszer nem a győzők és a legyőzöttek — hanem egyrészt a partiállamok, másrészt a többi hatalmak vettek részt. Mint rendesen, itt is két, egymástól teljesen különböző felfogás összeegyeztetéséről volt szó; nagyon természetes tehát, hogy a Duna-akta csak kompromisszum alapján jöhetett létre, melynek jellege rajta világosan fel is ismerhető.

A Duna-akta általában 5 fejezetből áll. Az első az alapelveket fekteti le, a második az úgynevezett tengeri Dunára, a harmadik a Duna többi szakaszaira vonatkozik, míg az utolsó két fejezet általános, részben átmeneti jellegű, határozványokat tartalmaz. Az alapot, amelyre a Duna-akta felépült, azon meghatározás adja, mely a békeszerződésekben le van fektetve és a következőképpen hangzik: „a nemzetközinek elismert víziutak az egyenlőség alapján minden lobogó részére szabadok és nyitva állanak olyan módon, hogy egyik hatalom polgárainak, javainak és lobogóinak hátrányára nem szabad semmi megkülönböztetést tenni köztük és magának a partiállamnak, vagy annak az államnak polgárai, javai és lobogója között, amelynek polgárai, javai és lobogója a legtöbb kedvezményt élvezik. „A nemzetközi jelleg vonatkozik a Dunára, mint főfolyamra Ulmtól végig a Fekete tengerig, ennek mellékfolyóit illetőleg: a Morava és Thaya határfolyamszakaszára, a Drávára Barestól, a Tiszára a Szamos torkolatától, — végül a Marosra Aradtól kezdve azon megokolással, hogy több államnak a tengerhez vezető útját képező nemzetközi folyamnak

mellékfolyói ugyancsak nemzetközi jelleggel bírnak. Az Európai Dunabizottság általában a már fennálló szerződések alapján fenntartatik, egyelőre csak Románia, Anglia, Franciaország és Olaszország kiküldöttjeiből áll; új tagokat a jövőben csak azon államok küldhetnek ide ki, amelyek érdekeltségüket az európai tengeri-kereskedelemben kellőképpen igazolhatják. Hatásköre a tengeri Dunára terjed ki a torkolattól Braiiláig. Az Európai Dunabizottság nemzetközi szerződés alapján megszüntethető.

Ezenkívül megalakul a Nemzetközi Dunabizottság, melynek feladata a nemzetközi hajózható Dunán Braiiltól hegymenet a hajózás szabadságát biztosítani; tagjai: Németország két parti államának kiküldöttjei, a többi parti államok, valamint Anglia, Franciaország és Olaszország részéről egy-egy kiküldött összesen 11 képviselő. Az elnökség joga felváltva hat hónaponként más és más képviselőt illet meg. A Nemzetközi Dunabizottság székhelye egyelőre 5 évre Pozsony. A bizottság határozatai kétharmad többséggel érvényesek. A bizottság belső szervezetében — mint előre látható volt — a partmenti államok erősen háttérbe szorultak.

Nem hangsúlyozhatom eléggé, hogy ezek a törvénybe iktatott határozmányok képezik alapját minden folyamrendészeti rendeletnek; minden rendelkezés, amely hajózási ügyekből kifolyólag a folyammenti révhatóságok ügykörét érinti, kell, hogy összhangban legyen a Duna-aktával, mert ennek szövegszerű betartását szomszédaink a legéberebben ellenőrzik. A hajózási szabályzat, amely egyöntetűen érvényes lesz az egész Dunán, 1927 november 1-én lép életbe.

Ki akarom egyébként emelni, hogy a folyamrendészet gyakorlása minden partmenti állam szuverén joga, de kötelessége is. Külön — és csakis — erre a célra lettek őrnaszádaink engedélyezve. A Duna-akta különös könnyítéseket biztosít az átmenő (transzit) hajózásnak, a nagy baj csak az, hogy eddig még az átmeneti jelleg definíciója körül vannak mézeteltérések, a kérdés rendezése itt is csak kompromisszumos alapon lesz lehetséges, féltő azonban, hogy megint csak a partmenti államok jogesorbításával.

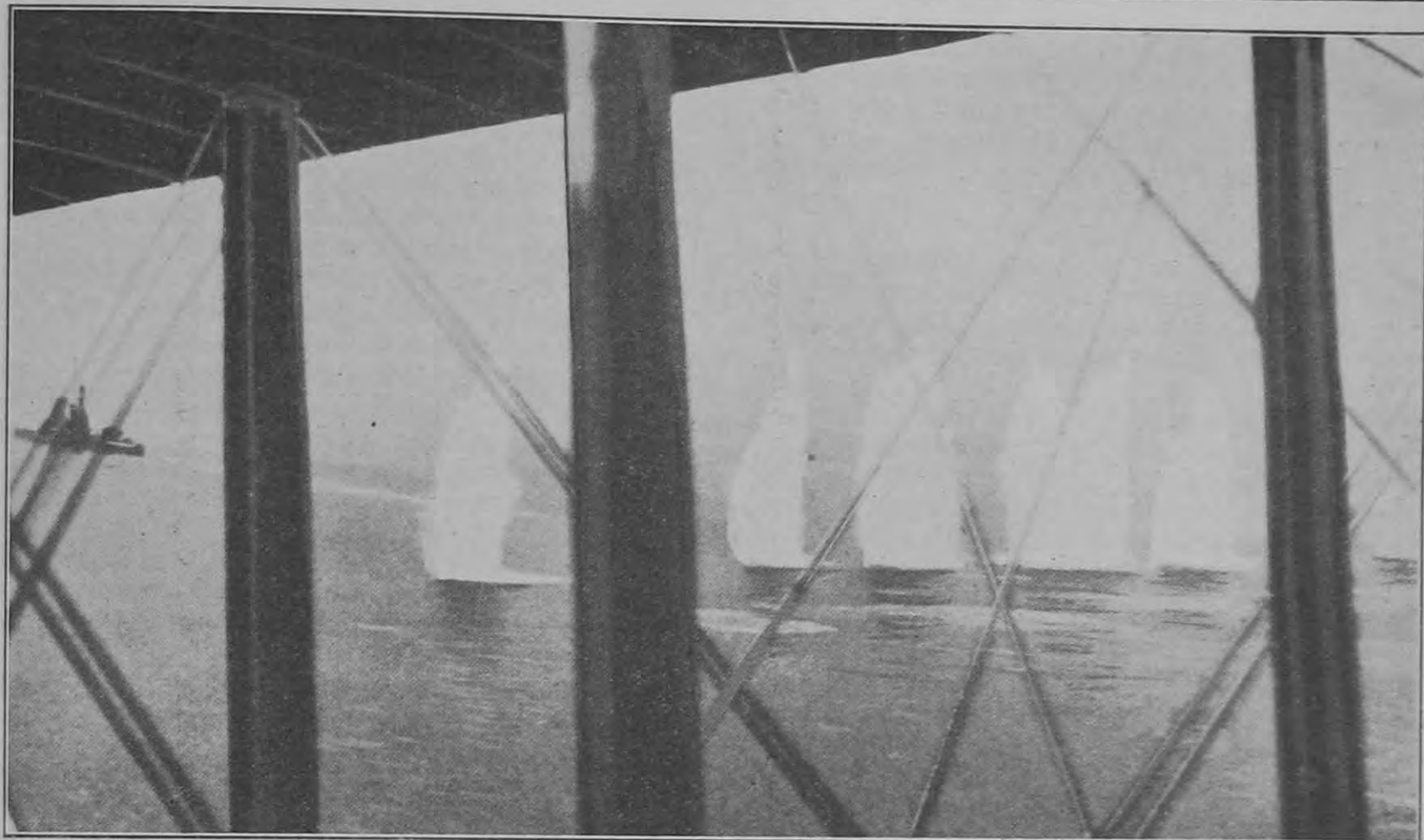
A Nemzetközi Dunabizottság befolyása a kikötőkre nem terjed ki, de biztosítékot kér az iránt, hogy itt is az egyenlőség elve érvényesül. Különösen szót érdemel, hogy a Száva, a Béga és a Duna—Tisza-csatornák nemzeti vizekké nyilvánítottak, úgy, hogy ezen igen fontos forgalmi utakon a hajózás általános szabadsága nem áll fenn. Az S. H. S. állam ezt a helyzetet a legmesszebbmenően ki is használja, amennyiben ott az idegen hajózást kizárta. Egy másik, — bennünket igen súlyosan érintő — intézkedés a békeszerződéseknek az, hogy a nem antantbeli államok az egyes parti államok között helyi személy- és darabárú-szállítására nem tarthatnak fenn hajójáratokat, illetve csak Szerbia vagy Románia külön engedélyével tehetik ezt meg. Elképzelhető, milyen nehézségekkel jár ilyen engedélyek kieszközölése.

Biztosan remélhető, hogy ezek az akadályok idővel megszűnnek. Az elzárás és korlátozás politikája előbb-utóbb esődöt fog mondani, mert ez a győzőket is — legyenek azok tényleg győzők, vagy csak érezzék magukat azoknak — károsítja. Kell, hogy a tapasztalat jobb belátásra vezesse a Balkán-államokat, mert a régi jól bevált és megszervezett, amelletttőke-erősebb hajózási vállalatokat már most is nehezen nélkülözik. A gazdasági szükség lesz legyőzője itt is a nemzeti hiúságnak.

Ezzel végére értem annak, amit esendőr bajtársaimnak itt lehető röviden elmondani kívántam. Trianonban eltemettük az ország kétharmad részét és sok mindent, amiért a szívünk fáj; a régi magyar Duna nagyobb részén ma még idegenek vagyunk. Nekünk, akiknek szeretnünk kell a Dunát, mert a mi gondjainkra van bízva, csak egy kívánságunk lehet: megérni azt, hogy már Dévény ormán köszönthessük újból a magyar lobogót és ott lássuk minden hajóállomáson és hidpilléren a Dunán végig, le a Vaskapuig!

Mily boldog volna némely ember, ha oly keveset gondolna mások dolgaival, mint önmagáéival!

Lichtenberg.

Készülődés a világbékére: Sűrű ködöt fejlesztő repülő bombák felrobbanása a tenger felületén.

Csendőrjelentkezők alkalmasságának elbírálása.

Irta: CZEGLÉDY JENŐ százados.

Új „Szervezeti és Szolgálati Utasítás“-unk 5. §-ának 19. pontja a csendőrlegénység kiegészítésére vonatkozóan új rendelkezéseket tartalmaz.

Összehasonlítva e rendelkezéseket régi utasításunk idevonatkozó §-ával, első látszatra úgy tűnik fel, mintha semmiféle lényeges változást, módosítást e pont nem tartalmazna.

A csendőrjelentkezők felvételének feltételei valóban a régié maradtak, csupán a 2. alpont alatt találhatunk újítást; e pont megkívánja, hogy a tesztületbe felveendő csendőr feddhetetlen előélet és erkölcsi érdemesség mellett *nemzeti szempontból is megbízható* legyen.

Ez a feltétel a régi utasításunkban nem szerepel, — abban az időben vajmi ritka volt az a csendőrjelentkező, ki nemzeti szempontból nem lett volna megbízható.

E sorok keretében — eltekintve a felvételi feltételek többi pontjaitól — kizárólag a „nemzeti szempontból való megbízhatóság“ kérdésével óhajtának foglalkozni s szeretném felhívni különösen az őrsparancsnokok figyelmét e kérdés nagy horderejére, annál is inkább, mert — véleményem szerint — különös fontossággal e kérdés az őrsparancsnokok szempontjából bír, mert hiszen ők azok, akik a csendőrséghez belépni óhajtókról a szükséges adatokat beszerzik.

Kétségtelen, hogy elsősorban — mondhatnám kizárólagosan — az őrsparancsnokok döntenek a csendőrjelentkezők erkölcsi érdemessége, hazafias szempontból való megbízhatósága fölött, mert az ő megállapításaik, az általuk beszerzett adatok lesz-

nek döntőek a jelentkező behívása, avagy benemhívása kérdésében.

A behívott jelentkező a Szut. 20. pontjában foglalt rendelkezések szerint kerületenkint működő „toborzó-bizottság“ elé állítatik. A bizottság áll: 1 törzstiszt mint elnökből, 2 főtitest és 1 orvos mint bizottsági tagokból; mely bizottság feladata a jelentkezők alkalmasságának elbírálása.

A bizottság anyagi és erkölcsi felelősségének teljes tudatában fogja az előállított jelentkezőt elbírálni, megállapítja annak hadiszolgálatra való alkalmasságát, szóval a phisikai állapotát, de nem tudja elbírálni a jelentkező erkölcsi érdemességét, nemzeti szempontból való megbízhatóságát, mert hiszen ez erkölcsi tulajdonságok megállapítása nem állhat a bizottság módjában. Erre vonatkozólag legfeljebb csak a jelentkező személyi adatait s ilyenirányú megbízhatóságát tartalmazó iratok állhatnak a bizottság rendelkezésére, melyekben foglaltakat az érdekelt őrsparancsnok állapította meg.

Az őrsparancsnokoknak — a csendőrséghez jelentkezők erkölcsi tulajdonságait tisztázandó — segédeszközök is állnak rendelkezésükre. Ily támpont elsősorban a jelentkező illetékességi, nemkülönben az állandó, avagy huzamosabb időn keresztül való tartózkodási helyeiről beszerzett községi előljárósági bizonyítványok, másodsorban pedig az „Országos bűnügyi nyilvántartó hivatal“-tól beszerzett adatok, melyek a jelentkező hazafias szempontból való megbízhatóságának kérdésére is nyújthatnak tájékoztatást.

Az előljáróságoktól beszerzett bizonyítványok fogják igazolni a jelentkező általános magaviseletét, a forradalmak, a kommunizmus alatti magatartását stb., szóval az előljáróságnak a jelentkező erkölcsi magaviseletére vonatkozó hivatalos véleményét; a bűnügyi nyilvántartó hivatal viszont azt

fogja igazolni, hogy nevezett volt-e már büntetve, egyben megmondja azt is, hogy nem körözik-e valahol az országban büncselekmény miatt s végül, hogy személyi adatai helyesek-e? Úgy tudom egyébként, hogy némely kerületnél maga a kerületi parancsnokság szokta a bűnügyi nyilvántartó hivatalt megkérdezni.

Úgy az előjáróságok, mint a bűnügyi hivatal kétségtelenül felelősségének és kötelességének teljes tudatában, a rendelkezésére álló összes adatok figyelembevételével fogja a választ megadni.

Tekintve azonban, hogy a községi előjáróságok, különösen nagyobb helységeken, a csendőr-jelentkezőkről mindazon adatokat, amelyek az erkölcsi szempontból való megbízhatóságukra fényt vethetnek, nem tudhatják, továbbá, hogy a jelentkező büntetlen előéletére vonatkozólag az „Országos bűnügyi nyilvántartó hivatal” értesítése, a rendelkezésre álló adatok hiánya miatt, hiányos is lehet, mert hiszen az ügyészségek, járásbírók, valamint a kihágási ügyekben bíraskodó rendőrhatalóságok csakis oly egyenekről értesítik a bűnügyi hivatalt, kik büntetett, vétség s fontosabb kihágásokért lettek elítélve, vagy akik fontosabb büncselekményekért előzetes letartóztatásba vagy vizsgálati fogságba kerültek, végül olyan bűnözőkről, kik szökésben állanak — az őrsparancsnokok ezirányú tájékoztatása nem következhetik be olyan alapos-sággal, amint az kívánatos volna.

Ezek szerint tehát az a helyzet, hogy az őrsparancsnok megkapja úgy az előjáróságok, mint a bűnügyi hivataltól az értesítéseket, azonban ezen értesítések nem tekinthetők teljesen kielégítőknék s így további puhatolások válnak szükségessé.

Nem lehet kétséges, hogy úgy a községi előjárósági, valamint a bűnügyi hivataltól beszerzett kedvező értesítés, illetve bizonyítvány nem elegendő arra, hogy valaki csendőr lehessen. Semmiesetre sem szabad tehát egy őrsparancsnoknak a kapott kedvező nyilatkozatok alapján az ügyet elintézettnék tekinteni, mert még kifejezetten kedvező bizonyítvány és büntetlen előélet mellett is lehet valaki csendőrségi szolgálatra alkalmatlan.

Az őrsparancsnok ezirányú puhatolásainál első lépés a büntetlen előéletre vonatkozó értesítés ellenőrzése. Tekintve az őrsparancsnok helyi- és személyi ismereteit, ez könnyen megállapítható, mert hiszen személyi ismeretekkel rendelkező őrsparancsnoknak tudnia kell, hogy örskörletében ki ütközött össze a törvény paragrafusával. Ha esetleg idegen, nem állandóan az örskörletében lakott egyénről van szó, úgy a jelentkező volt illetékes őrsparancsnoksága keresendő meg, habár egy jó őrsparancsnoknak ilyen egyénről is meg kell lennie az adatainak.

Semmiesetre sem szabad megelégedni azzal, hogy a jelentkező előéletét hat hónapra vagy egy esztendőre visszamenőleg megállapítjuk s ha ez alatt az idő alatt hibát nem találunk benne, őt csendőrségi szolgálatra erkölcsileg máris alkalmasnak minősítjük. A puhatolást feltétlenül a jelentkezőnek — mondjuk — tizennyolc éves koránál kell kezdeni. Meg kell állapítani, hogy a jelentkező tizennyolc éves kora óta mettől-meddig, hol és kinél tartózkodott, egyetlen hónap hézagot sem szabad hagyni a megállapításoknál, mert rendszeren éppen

ezek az eltitkolt rövidebb-hosszabb időszakok azok, amelyekben a jelentkezőnek takargatnivalója van. A budapesti kerületi parancsnokság pl. évek óta írásban szokta felkérni a jelentkező munkaadóit, akiknél az tizennyolc éves kora után szolgált, hogy az illetőről adjanak véleményt. Úgy tudom, hogy még eddig mindenki azonnal és szívesen felelt a kerületi parancsnokságnak; egyik-másik polgári egyén olyan részletes információt írt a jelentkezőről, hogy még kivizsgálással sem lehetett volna többet és alaposabban megállapítani.

Nehezebb kérdés azonban a jelentkező hazafias és nemzeti szempontból való elbírálása. Igaz ugyan, hogy nagyon sokszor az őrsparancsnok már előre tudja, hogy a jelentkező ezirányban is megbízható-e, de sokszor előfordulhat, hogy itt is adatok beszerzésére van szükség.

Erre vonatkozólag az őrsparancsnok vizsgálja meg a jelentkező személyi, anyagi viszonyait, érdeklődjön a jelentkező lelkészetéről, volt tanítójától, ha lehet munkaadójától stb., stb.

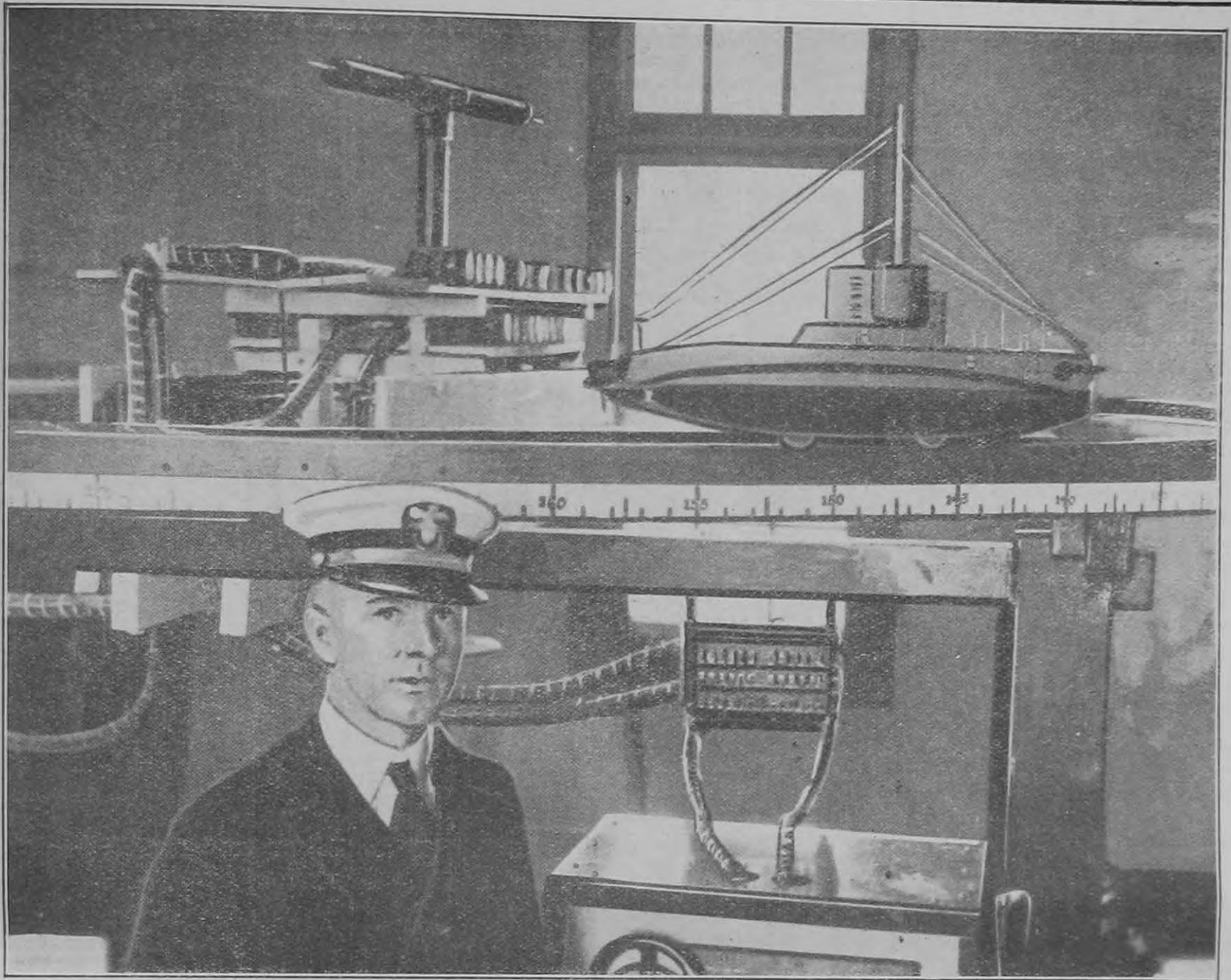
Ily alapos-sággal megszerzett adatok kelthetik csak — e kérdés tisztázására vonatkozólag — az őrsparancsnokban a megnyugvás érzetét.

Hogy miért kell nagy súlyt helyezni a csendőrséghez jelentkező egyének hazafias szempontból való megbízhatóságának kérdésére, azt bővebben fejtegetni itt felesleges, azzal mindenkinek tisztában kell lennie.

Minden figyelmes szemlélő előtt nyílt dolog, hogy napjainkban két homlokegyenest ellentétes világnézet harcol egymással. Egyik oldalon a konzervatív, hazafias, hazájához, szülőföldjéhez, régi erkölcsiéhez, tradícióihoz, a tulajdon szentségéhez, szóval az évszázadokon keresztül fokozatosan, alkotmányos keretek között fejlődő állami és társadalmi rendhez ragaszkodó, a másik oldalon a végcél, a kommunizmust, vagyis a vagyonszerzést a többség akarata ellenére is azonnal érvényesíteni akaró, minden eszközt erkölcsösnek tartó, szóval a jelenleg fennálló állami és társadalmi rendet mintegy robbanásszerűen megváltoztatni akaró irányzat vívja állandó, kitartó harcát.

Nem célom, hogy az egymással szemben álló világnézetek harcát ismertessem, mert hiszen ez nem tartozik ide, csupán csak azt óhajtom megjegyezni, hogy emlékezzünk csak vissza 1919. évre, a nálunk is megvalósult 133 napos kommunizmusra. Mindenki tudja, hogy mire vezetett ez idegen földben sarjadzott, a magyar lélek előtt mindvégig idegenül maradt, ezeréves Hazánkat rombadöntő törvénytelen állapot.

Olyan csendőrjelentkezőkre van szükségünk tehát, kik a fennálló törvényes és alkotmányos rend fanatikusai lesznek, kiknek magyar lelkéről a különböző „izmus“-ok tanai nyomtalanul pattannak vissza s kik méltók lesznek az egész művelt világ előtt páratlannak ismert testületünk hírnevének megalapozói nyomdokait követni, mert csakis az ilyen csendőrök fognak megfelelni új „Szolgálati Utasítás“-unk 71. pontjában foglalt azon magas-szoros elvnek, mely azt mondja: „A csendőr az államhatalom képviselője, a törvényes rend és belső béke támasza, az ország közbiztonságának és nyugalmának őre, az állam és a nemzet bizalmának le-téteményese“.

Készülődés a világbékére: Egy amerikai tengeralatti cirkáló modellje, fölötte az úgynevezett kételtű tank, amely szárazon és vízen egyaránt használható.

A szuggeszciós bűncselekmények.

Írta: **ZSOLDOS BENŐ,**
budapesti kir. ítélőtáblai bíró.

Büntetőjogi irodalmunk és judikaturánk egyik legjelentősebb problémájának, a *részesség* (felbujtás, bűnsegédség) tanának fontos részletkérdései ma már csaknem teljes és helyes megvilágításban állanak előttünk. Hogy a felbujtott egyének valamely büntetendő cselekmény elkövetésére irányuló s minden erősebb lélektani kényszer vagy egyéb behatások nélkül véghezvitt reábirása az egyénnek, — mondjuk — „normális” lelkiállapotában milyen külső megnyilvánulási módokkal és milyen processzus mellett miként létesíti a felbujtó által megvalósíttatni szándékolt eredményt: elméleti és gyakorlati téren nálunk is számos kitűnő feleletet találunk. Ezzel szemben azonban a mi büntetőjogi irodalmunkban van a felbujtás tanának egy eddig csaknem teljesen kívül hagyott, vagy legalább is a legnagyobb mértékben elhanyagolt kérdése, melynek kellő kidolgozása és megvilágítása a jövőben a kriminálpszichológiának is egyik legszámottevőbb feladatát fogja képezni s amelynek lényegével a bűnvádi nyomozás terén gyakorlatilag munkálkodóknak is ajánlatos lesz kellően tisztában lenniök. Ez az, hogy létesülhet-e felbujtás a hipnotikus álom tartama alatt eszközölt szuggeszciós útján akként, hogy a kérdéses bűncselekmény elkövetésére a hipnotizáló által ekként reábiró egyén a hipnotikus álom elmulása után bizonyos időn belül az úgynevezett poszthipnotikus szuggeszciós közvetlen behatása következtében váljék büntetettessé?

Az e kérdéssel kapcsolatos pszichológiai problémák-

kal a külföldi irodalomban egyes nagynevű orvosok és pszichiáterek már eléggé behatóan foglalkoztak, meglehetősen határozottsággal állapítván meg azt, hogy a hipnotikus álom elmulása után bizonyos esetekben végrehajtott törvénytellenes cselekmények a hipnotikus állapot alatt nyert szuggeszciós hatásokkal igenis a legszorosabb kapcsolatba hozhatók.

Nemrégiben egy latin-amerikai spanyol pszichiáter: Juan Ramón Beltrán írt erről a kérdéstről egy nagyon érdekes tanulmányt, mely először a buenos-ayresi „Verbum” c. folyóiratban jelent meg. Az argentinai „Inter-America” c. angol nyelvű folyóirat révén módomban áll e tanulmány egyes idevonatkozó részletével ehelyütt foglalkozni. Ez az író sem kisélekedik annak kijelentésével, hogy a szuggeszciós a büntetettesség legvitásabb tényezőink egyike.

Beltrán megállapítása szerint ha tényleg igaz az, hogy a poszthipnotikus szuggeszciós által létesített felbujtásra s az ennek behatása folytán elkövetett bűncselekményekre vonatkozó bírósági esetek nem gyakoriak: ez a körülmény, melyet egyébként döntő érvelésként szoktak felhasználni a párisi iskola eszméinek a hívei, tisztán és kizárólag annak tulajdonítható, hogy a bűnügyi szuggeszciós tényezői felől ma még Amerika- és Európaszerte abszolút tájékozatlanság uralkodik. Ő maga sem mélyed be eme tényezők pszichológikus boncolgatásába, hanem egyes pszichiáterek által felhozott gyakorlati példákkal igyekszik ezt a még elég bonyolult kérdést megvilágítani.

Igy többek között J. S. Morand azzal az esettel foglalkozik, melyben a párisi La Salpêtrière-nek egyik erősen hiszterikus lakóját hipnotizálták azzal a szuggeszciósval, hogy majd meg kell ölnie méreg útján egy

másik egyént a hipnotikus álomból való felébredése után. Az ekként reábrított egyén a szuggerált parancsot a legnagyobb pontossággal és vak elszántsággal végre is hajtotta a kitűzött időben. Ez nem volt bevégzett büntetés, mert a kísérletező hipnotizőr természetesen gondoskodott róla, hogy a felbujtott „büntetett” egyén tudtán kívül a kiszemelt áldozat által gyanútlanul kivont méregpohárban a halálhozó szert holmi ártatlan por helyettesítette.

Albert *Bataille* egy Garnier nevű katonának az esetét meséli el, aki háziasszonyának, Avelinának a szuggerációja alatt megöli ennek férjét, majd a szuggerációs hatásból való „kijózanodása” után a börtönben öngyilkosságot kísérel meg, de idejében észreveszik és sértetlenül menekül meg ebből a szomorú epizódból. A bűnügy törvényszéki főtárgyalásán Avelinának Garnierhez írt leveleit egész terjedelmükben felolvasták s ezek tartalmából a bíróság kétségtelenül megállapította az asszony bűnözési szándékát s teljes bizonyítást nyert az erőszakos, házasságtörő nőnek szinte legyőzhetetlen s a hipnotikus szuggeráció eszközeivel még erősebbé tett befolyása a gyenge akaraterejű és könnyelmű életmódra hajló katona felett.

Ugyancsak *Bataille* hozza fel a Sougaret-estét, ahol már a férfi — Sougaret — hosszantartó hipnotikus kísérletekkel mindenképpen rá akarja bírni az egyik háziasszonyát, Marie Nobila-t, hogy ez ölje meg az ugyanott lakó másik asszonyt. A szerelmes Marie — bár vetélytársát kellene a láb alól eltennie — egy teljes hónapig ellentáll mindennemű szuggerációnak, de mikor a kitartó és makacs Sougaret azt veti a szemére, hogy nincsen bátorsága és ellenállásával csakis azt bizonyítja be, hogy őt sohasem szerette őszintén: eme lélektani kényszer hatása alatt Marie megtörik, akaratát teljesen aláveti felbujtójának s egy újabb szuggeráció után végre is hajtja a büntetést.

A rió de janeiró-i tudós író: Evaristo de *Morner* valamelyik írásában egy Marcellino Bispo nevű büntetett esetét örökíti meg, akit szintén szuggeráció útján arra bírtak rá, hogy egy rokona: dr. Pimenta Morres élete ellen törjön. Egy darabig ő is ellent tudott állani a felbujtásnak, de egy ismételt posthipnotikus szuggeráció hatása alatt megölte a doktort és pedig úgy és ott, miként a felbujtó akarta. Mint több hasonló esetben történt: Marcellino Bispo is öngyilkosságot követett el a börtönben.

A szóban forgó kérdéseknél természetesen a beszámíthatóság és büntetőjogi felelősség tényálladási elemei különös tekintetbe kell, hogy jöjjenek, mert a szuggeráció kriminálpszichológiai vizsgálatainál minden kísérletező arra a teljesen egybehangzó tapasztalatra jutott, hogy a hipnózis alatt a hipnotizált egyének teljesen elvesztik pszichikai életük tudatos kontrollját.

Betran szerint a hipnotikus álomban — éppen úgy, mint a természetes álom folyamata alatt — elszakad a figyelmünk a külső világtól, az előbbinél azonban — és ez az egyedüli kivétel a kettő között — a hipnotizált egyén állandó pszichikai kapcsolatban áll a hipnotizálóval. Mindkét állapotban a való élet tényei vannak jelen és az emlékezés feléled. A pszichikai életnek ezek a speciális körülményei kettős kérdés elé állítják a bűnnel szemben a fizikust és a pszichológust, mely kérdések a jelzett körülmények közt az egyén öntudat-nélküliségére vonatkoznak az ítélőképességet és az akarat szabadelhatározási képességet illetően. Így aztán nagyban megoszlanak a vélemények, — különbséget téve egyrészt olyan pszichikai állapotok közt, melyek közvetlenül a hipnózissal kapcsolatosak — másrészt a hipnózis után való pszichikai állapotok közt, amelyeket hipnotikus szuggeráció befolyásolhat s amelyek gyakran, mint fentebb is láttuk, büntetőjogi felelősség alapjául szolgálható ténykedéssel kapcsolatosak.

A büntetőjogi felbujtás eszközéül használható hipnózis utáni szuggeráció létezése már az eddigi megfigyelések után is megállapítható. Úgy a büntetőjogásznak, mint a pszichiaternek természetesen tág tere nyílik itt a kutatásra, hiszen a tudományos világ a szuggeráció rendszeres analizálásával még csak néhány év óta foglalkozik. De már eddigi eredmények is hathatós figyelmünkre érdemesek.

Egy hordó bor históriája.

Írta: TÓTH ISTVÁN IV. tiszthelyettes (Fonyód).

1921 október 15-én 17 óra 30 perckor egy egylovas kocsis állott meg a somogyszobi őr s laktanyája előtt. A kocsis, 43 éves megtörtnek látszó, ügyefogyott bácsi a kocsiról leszállva a laktanyába jött s ott a parancsnokot kereste. Éppen velem állott szemben s így mindjárt előadta — a dolognak nagy feneket kerítve — jövetelének okát és mondta, hogy ő X. nagyatádi lakos kocsisa, Szalai Istvánnak hívják. A gazdája elküldötte őt Fazekasdenesre, hogy onnan X. bérlőtől egy hordó bort hozzon Nagyatádra. Fazekasdenesre megérkezve X. bérlő a bort egy 110 literes hordóban neki átadta és azt a kocsin elhelyezték. Ő a lovat megetetve úgy 9 óra tájban, Fazekasdenesről a hordó borral hazafelé indult. Midőn az Inke községhez tartozó, Hohenlohe herceg tulajdonát képező, kb. 8000 holdas erdőben, körülbelül 14 óra tájban az úgynevezett hamuházi erdőréshöz ért, ott 4 fegyveres egyén kocsiját megállította, őt a kocsiról leszállították. Egyik a négy közül melléje állt, míg a másik három a bort a kocsiról leemelte. Ekkor őt ismét a kocsira rendelték és minden további megjegyzés vagy bántalmazás nélkül tovább engedték. Ő védekezni nem mert, hanem a dolgot könyörgésre fogta; a négy ismeretlen egyént könyörögve kérte, hogy miután ő szegény eselédember és a bor nem az ő tulajdona, adják azt vissza neki, mert ha elveszik, neki azt meg kell fizetnie. Hiába való volt azonban minden rimánkodása, a négy egyén hajthatatlan maradt, a bort neki vissza nem adták, sőt azzal fenyegették meg, hogy ha el nem indul azonnal, akkor valamelyik fához kötik és ott hagyják elpusztulni. Ő ezen fenyegetőzésre megijedt, kocsijával hazafelé indult, de mivel Somogyszob községen kellett neki keresztül mennie, így gondolta, hogy az esetet a somogyszobi őrön bejelenti.

Panaszos meghallgatása után az eseten kissé gondolkozva, nem tartottam kizártnak, hogy a bort esetleg orvadászok emelték le a kocsiról, mivel a bemondott erdőréshöz az orvadászoktól leginkább veszélyeztetett terület volt, ahol Inke, Iharosberény, Somogyszob, Bolhás és Garvas községek orvadászai leginkább megszokták fordulni. Azt azonban kizártnak tartottam, hogy ezen erdőréshöz más fegyveres csavargók bujkáltak volna és a bort azok vették volna el. A kocsis a négy egyén személyadataira, ruházatára, fegyverzetére vonatkozólag semmit bemondani nem tudott. Így a bemondott időpontokat kezdtem mérlegelni. Számításba véve azt, hogy a kocsis reggel 9 órakor indult el Fazekasdenesről és csak 17 óra 30 perckor érkezett Somogyszob községbe, a mintegy 16 km. utat 8 óra alatt tette meg. Teljesen lehetetlennek látszott előttem, hogy kocsival, — ha bármilyen lassan is megy — egy óra alatt csak 2 km. utat tett volna meg. Ezt firtatva arra a meggyőződésre jutottam, hogy a kocsis, — bár ittasság nem látszott rajta — a szállított borból ivott és így megittasodva a kocsin elaludt, a ló a kocsival útköben megállt s ezen idő alatt vehették le kocsijáról a bort, mit ő csak akkor vett észre midőn felébredt vagy pedig, hogy a bort egyenesen eladta s azt így próbálja most leplezni. Ezt a feltevésemet a kocsis elé is tártam, de az váltig tagadta, hogy a borból ivott volna vagy hogy útköben aludt volna.

Így a kocsis bemondása alapján intézkedésemet azonnal megtettem olyanformán, hogy a Hohenlohe herceg vadászmesterével telefonon érintkezésbe léptem s kértem, hogy az erdőréshöz átkutatására erdőőreit bocsássa rendelkezésemre. Kértem, hogy a hamuházi dűlőnél várjanak reám, mert én este 9 órára ott leszek. Ezzel a szolgálatot előírva, Gyarmati János törzs-örmmestert, Biró Imre esendőrt és Kiss Imre pótesendőrt magam mellé véve a káros kocsiján a hamuházi erdőréshöz mentünk, hol a 4 erdőőr már jelen volt. A kocsist felszólítottam, hogy mutassa meg azt a helyet, hol a hordót kocsijáról leemelték. A kocsis álláspontunktól mintegy 400 méterre vezetett, de láttam rajta, hogy bizonytalanul bolyong, míg végre egy helyet mutatott, hogy a bort a kocsiról ott vették le. Tisztafényű holdvilágos éjjel volt, a hold csaknem nappali fényt árasztott, olyan gyönyörűen bevilágította az erdő térségeit, tisztásait és utait, hogy minden jól megfigyelhető és észrevehető volt. A fák is

Készülődés a világbékére: Az amerikai haditengerészet új típusú készülékei tengeralattjárók közeledésének jelzésére.

csendben összehajtották lombjaikat, még csak levelük sem mozdult, mintha azok is a csendőr munkáját figyelték volna az éjszakában és mintegy elnémulva, csendben nézték, hogy mit csinálunk.

Midőn a tett színhelyét a holdvilágnál átvizsgáltam, a homokban jól kivehető keréknyom és egy ló patájának a nyoma volt felfedezhető, de a négy férfi lábnyomát sehol sem lehetett látni. Szélesebb körben kezdtem a terepet kutatni, de semmiféle nyomot észre nem vettem. Ezért az erdő különböző részein 6 km. körzetben lest tartottunk reggelig, de eredménytelenül. Reggel az egész erdőrészt újra átkutattuk, de minden fáradságunk hiábavaló volt. Ezért az erdőőröknek megköszöntem a szíves támogatásukat én pedig a csendőreimmel ismét a tett színhelyének jelzett helyre mentem. Ott a környéket újból átvizsgálva több szekérnyomot találtam, mintha több ökrösfogat haladt volna el ott az előző napon. Kevéssel tovább egy út elágazásánál megtaláltam a panaszos kocsijának és lovának a nyomát, az ökrösfogatok nyoma itt is jól kivehető volt. Ezért az útkeresztkezésnél kissé ledülve az eset felett elgondolkoztam. Egyszerre valami szeptet ütött a fejembe. Kezdem összefüggést keresni a panaszos bemondása, a lófogatú kocsi nyoma és az ökrös fogatok nyoma között. Végre megtaláltam, amit keresek, sóhajtottam fel! Képzetelemben mintha láttam volna, mint ballag az egyes lófogat az erdő mélyében az elhagyott erdei úton és rakományától elandalítva milyen jól alussza édes álmát az öreg kocsis, hű lovára bízva az útirányt és a hazaérést. Míg az öreg kocsis borgózós álmát alussza, a ló a nagy homokban terhét csak nehezen húzza, elindul, meg-megáll s ahogy így pihenget, hátulról szekér zöreje hallatszik, mit a kocsis meg nem hall. Ökrösfogat közeledik s a lófogatot beérve, vezetője látja, hogy valaki előtte a kocsin az igazak álmát alussza. Kíváncsian meglátja a hordó tartalmát, s ahogy a bor gőze az orrát megüti, lelkiismeretét a go-

nosz elnyomja, egy próbát tesz, a lovasfogatot megállítja és midőn látja, hogy a próba sikerült, tervének véghezviteléhez fog. Az öreg kocsis fáradt lovát nagy terhétől megszabadítja, a hordót a kocsirol leemeli, de azt világos nappal hazavinni nem meri, az erdőben elrejtí. A lovat újból elindítja és az út elágazásához érve, azt balra tereli, míg ő a jobbra ágazó úton ugyancsak hazafelé ballag.

Merengésemből körülnézek s az erdő lombja és bokrai között mintha mindenütt a leemelt boroshordót keresném és az erdei utak távlatában mintha az ökrös fogatot látnám hazafelé ballagni. Ez a gondolat már többé nem hagyott nyugodni, sarkalt az ökrösfogat után. Ezért Gyarmati törzsőrmestert és Biró csendőrt az útvonalon figyelő állásba állítottam, hogyha netalán valaki azon járna, figyeljék. Az öreg kocsi pedig az őrsállomásra küldtem, hogy ott a lovat megetesse és várjon, amíg én valakit érte küldök. Én pedig Kiss pótesendőrrrel az ökrösfogat nyomait fürkészve megindultam a nagy erdőn keresztül a Szomorú-pusztá irányába. Az úton mindenhol jól látható volt az ökrösfogat nyoma, mely egyenest a majornak tartott. A majorra megérkezve, körülnézek, a cselédség faraktárait szemlélgetem, de ott semmi különös sem észlelek. Sehol friss farakást nem találok. A majort megkerülöm, a cselédistállók felé haladok, melynek tetejére napokkal ezelőtt a vörös kakas reászállott és a lángok martaléka lett. Itt találok lerakva teljesen nyers, épületfának való fatörzseket. A farakás szólni nem tud, azért az ott jajveszékeltő, még mindig az elégett vagyonkáját sirató Örzse néni szólítom meg, hogy:

— No, Örzse néne, mi a baj? Látom, már új épületfát szállítottak az istálló tetejéhez.

Erre a bizalmas megszólításra Örzse néniből megeregett a szó. Először a nagy kárán jajveszékelt, jajgatott és én meg csak vigasztaltam, hogy majd csak kiheveri ezt a nagy kárt és Isten segítségével majd nevel-

bet megint egy olyan szép kis borjút. Ekkor a szép szál fenyőgerendákra tereltem a szót, melyek úgy nyújtózkodtak a leégett istálló előtt, mint valami kígyóóriások. Kértem, hogy mikor hozták a gerendákat. Erre Örsze néni újból beszélni kezd, meglepetésemre, még többet, mint reméltem. Mondókáját azzal kezdte, hogy ezeket a szép fenyőfákat a hamuházi erdőrészből hozták tegnap délután a béresek négy szekérrel. Erre mosolyogva megjegyzi, — nem sejtve azt, hogy azzal nekem milyen nagy örömet szerez, — hogy a béresek — úgylátszik — áldomást ittak az épületfa szállításánál, mert amikor megérkeztek, nagyon jó kedvük volt, mintha be lettek volna rúgva. Márkus Ferkó még danolt is, Angyal, Gibizer és Ágh, azok már valamivel idősebb emberek, azok nem danoltak, de azért nekik is jó kedvük volt.

Ahogy ezt hallottam, minden kételyem elmúlt és tisztán láttam az esetet, de láttam azt is, hogy az öreg kocsis tévútra akart vezetni. Ezért Örsze nénitől elköszönve, hagytam, hogy kára felett tovább töprengjen, én pedig, miután intéző a majorban nem volt, a gazdát kerestem, kitől a béresek holléte után érdeklődtem. Az esetet előtte feltártam és ő is megerősített azon gyanumban, hogy a tettes a négy béres lehet. Ezért intézkedésemre a béresek a majorba rendelte, kikérdeztem őket, de a lopás elkövetését konokul tagadták. Hogy a bort, amelytől jókedvük kerekedett, honnan vették, arra azt adták elő, hogy midőn a hamuházi erdőrészből az épületfát szállították, ők az erdőbe mentek villa- és ostorveleket vágni és a hordó bort ilyen körülmények között találták az erdőben.

Bemondásukból láttam, hogy az nem igaz, ezért a négy bérest őrizet alá vettem és a hordó felkutatására indultunk. Útközben találkoztam járőrömmel is, amely szintén csatlakozott hozzám. A hordót az erdőrészből feltaláltuk s járőrömet az öreg kocsisért küldtem, ki csakhamar megérkezett, a hordót a kocsira felraktuk és megindultunk az őrállomásra felé, ahová a lopás elkövetése után másnap 18 órára megérkeztünk. Megérkezésünk után bizalmi egyénéről gondoskodtam és a kikérdezést tovább folytattam. Először is az öreg kocsist kérdeztem ki, aki töredelmesen beismerte, hogy hazudott, mert félt, hogy a kárt neki kell megtérítenie.

Hazugságáért megróttam és megfogadtattam vele, hogy többé nem fog hazudni. Beismerte, hogy Fazekasdenesen is volt, útközben pedig a hordó dugóját ki-kivette, bodzafából lopót készített és azzal a hordó tartalmát is megdézsmálta, amitől teljesen leittasodott és elaludt. Útközben, mikor felébredt, észrevette, hogy a borshordót a kocsiról valaki leemelte. Csak arra emlékszik, hogy mintha álmában látta volna a négy egyént.

Nehezebben ment a dolog a négy gyanúsítottal. Ezek váltig ártatlanságukat hangoztatták, míg végre belátták, hogy tagadásuk hiába való, az egyenkénti kikérdezésnél lelkükre beszéltem, míg végre azután egyenként töredelmes vallomást tettek.

Elmondották, hogy midőn az épületfát az erdőről szállították, az egylovas fogatot maguk előtt látták és látták azt is, hogy a kocsis a kocsiban mélyen alszik. Kíváncsiak voltak, hogy mi van a kocsiban, ezért Gibizer a kocsira ugrott, a hordó dugóját kivette és a mellette levő bodzacsővel a hordó tartalmát megízlelte. Társait is figyelmeztette, hogy a hordóban bor van, s így a hordóból útközben többször ittak s midőn látták, hogy a kocsis nem ébred fel, a kocsit megállították s a hordó bort róla leemelve, a hordót a bozótba rejtették, a kocsit pedig a még mindig alvó kocsissal útba indították hazafelé. Arra számítottak, hogy a bort majd az esteli órákban haza fogják vinni, de midőn beesteledt, már nem volt bátorságuk az erdőbe kimenni, mert azt gondolták, hogy a kocsis a lopást már felfedezte és a borát keresni fogja.

Megjegyzem, hogy amíg a nyomozás tartott, az egész környékben híre futott, hogy a somogyzobi erdőben fegyveres csavargók járnak. Természetes, hogy ez a hír a kocsistól eredt, ki hanyagságát a lakosság előtt így akarta palástolni.

A magáról megfeledkezett négy cselédet, miután megszökésüktől tartani nem kellett, szabadon bocsájtottam, de ellenük természetesen feljelentést tettem. Hogy az ügyük aztán miként végződött, nem tudom.

A régi bakók munkája és élete.

Irta: ERNST ENGELBRECHT bűnügyi rendőrbiztos
(Berlin).

Az ókorban a halálos ítélet végrehajtása a bírónak, nemességnek és tekintélyes polgároknak a törvényes jogát képezte, a középkor már különleges hivatali személyekre, a hóhérokra bízta a végrehajtást. Nem volt olyan hivatás, amelytől annyira félték, de olyan sem, amelyet annyira gyűöltek és megvetettek volna, mint a hóhérvagy más szóval a bakóé. Ily szörnyű hivatal után nem nagyon kívánczolt egy a becsületére valamin tartó ember sem, mert aki magát erre a foglalkozásra vagy más exekuciókra, mint megcsönkítés, megkorbácsolás, különböző kínzások stb. adta, az a becsületét vesztette. A nép sokféleképpen nevezte el a hóhért. Ezek az elnevezések egyrészt a visszatartó mesterességgel szemben érzett félelemnek, másrészt a megvetésnek a kifejezői voltak. Hans mester, fix mester (mert művészetét fix, azaz gyorsan hajtotta végre) pörölyös mester, ijesztő, gypmester, gyötrő, rövidítő mester s leggyakrabban hóhér, sintér vagy bakó.

A középkorban nem nagyon takarékoskodtak az emberélettel s egy-egy halálos ítélet sokkal hamarabb ment, mint manapság. Így elég jól ment a hóhérnak is, megélt a mesterségéből. Csehországban a juhászok, Orosz- és más országokban is leginkább a mészároslegények sorából kerültek ki a hóhérok. Németországban a hóhér mesterségét gyakran örökölték. Annyira megvetették ezt a foglalkozást, hogy a hóhér fiának nem is állott módjában valamilyen más polgári hivatást megtanulni. Nem maradt neki más hátra: mint utód átvette atyja „hivatalát.“ Csak a 18. század hozott e téren enyhülést. Egy panaszfelterjesztés, amely szerint a frankfurti orvosok nem akarták maguk között egy hóhérgyermek kollégájukat megtéríteni, 24 esetet sorolt fel, amikor hóhérok fiaiból minden akadály nélkül orvosok lettek. Ugyanakkor a kézműveseknek is fel kellett adniok azt az ellenállást, amit a hóhérvivadékoknak céhükbe való belépésével szemben tanúsítottak. Miután a hóhér és hozzátartozói „becstelenné“ voltak megbélyegezve, minden polgár kerültre velük az érintkezést. Nem vehette el egy polgár sem valamilyik hóhér leányát feleségül és ha azt mégis megtette, becselenné vált ő maga is, elvesztette mint polgár és úgy is mint ember a becsületét. Szégyenfoltot jelentett már maga a puszta érintkezés is, olykor lemoshatatlanul az egész életre. Így 1590-ben a rajna menti Oppenheim városban saját céhe becselenné nyilvánított egy asztalost, mert kezébe vette a bakó bárdját. Bazelban pedig öngyilkos lett egy kézműves, mert ittás állapotban együtt mulatott a hóhérral.

A hóhér sohasem lehetett polgár, még az egyház sem bocsátotta áldozáshoz. Egyébként a hóhérra ruháztak minden olyan hivatalt, amelyet önként egy polgár sem vállalt volna. Külső megkülönböztetésésként meghatározott ruhát írtak elő neki, főként azonban annak színét — többnyire skarlát vagy bíborvöröset — állapították meg.

A polgárságnak a hóhér családjával szemben ilyen szigorúan végrehajtott elzárkózása természetesen égő gyűlöletet ébresztett a hóhérban s ez hivatásának gyakorlása közben mindig nagyobb durvaságra tüzelte. Ekként a mindenki által gyűlölt és megvetett hóhér a polgári társadalom ellensége lett, aki a hatalmába adott deliquenst a kínzásoknál és kivégzéseknél valószínűsége kéjjel gyötörte. Az az általános szokás, amely módot adott az elítéltnak megmentésére, ha a hóhérhivatás elvállalására magát kötelezte, szintén nem szolgált a hóhérvagy állás tekintélyének emelésére.

Távol a polgárok lakásaitól kellett a hóhérnak lakni. Minden, ami tulajdonát képezte, az „tisztátlan“ volt. Összekapcsolták ezt a foglalkozást a lovak és beteg állatok lebunkózásával és elásásával is.

A hóhér mestersége különben meglehetősen jövedelmező lehetett. Fizetésén kívül őt illették meg az elítéltek és öngyilkosok ruházata és értéktárgyai. Egyéb anyagi haszonnal járó kiváltságok gyakran gazdag emberré tették. Különben a hóhér a hivatali személyekhez számított, akinek esküt is kellett tennie.

A babonás időknek megfelelően még azáltal is

jövedelmező mellékkeresethez jutottak a hóhérok, hogy eladogattak mindenféle amuletteket, csodaszereket, amik a kivégzettek hullájáról és kivégzési szerszámokból kerültek elő. Ilyenek voltak pl. akasztottak kötél-darabjai, a kivégzett haja, ujjai és zsirja. Ezeket szívesen vásárolták.

Munkáját illetőleg a hóhér a városi fennhatóság szigorú felügyelete alatt állott. A kínzásoknál vagy kivégzéseknél észlelt hanyagságot szigorúan megbüntették, pénzbüntetéseket és az országból való kiutasítás fenyegették az ügyetlent.

Bár, mint fentebb említettem, a hóhért általában emberi érzés nélküli, durva egyénnek ismerték, imitt-amott mégis akadtak kivételek. Olyan hóhérok, kik munkájukat kötelességszerűen és szükségtelen kegyetlenség nélkül végezték. Egy ilyen példáról — amikor a hóhér az ártatlanul elítélt érdekében férfiasan közbelépett — beszél egy öreg krónika:

„A paderborni püspök, a Wied Hermann gróf fennhatósága alá tartozó hűbéres urak bevádolására tizenhat evangélikus polgárt halálra ítélte. De Isten úgy akarta, hogy a bakó istenfélőbb legyen, mint a papi urak, leeresztette a bárdot és így szólt: „Ezt a hóhérpallost azért adták kezembe, hogy azzal gyilkosokra, gonosztevőkre sujtsak, nem pedig az Istent és az ő szavát szerető, becsületes polgárookra.“ Most térdreborulás és könyörületkérés következett, — a halál helyébe pénzbüntetés lépett.

Ma már ez természetesen egészen másként van. Az állami ítéletvégrehajtó a törvény akaratát hajtja végre, állami alkalmazottnak tekintik és foglalkozása egymagában semmi esetre sem megbecstelenítő reá nézve, elvégre is a törvény csak akkor válik igazán törvénné, ha azt valóban végre is hajtják. Ma már nincs kínvallatás, ma a kivégzésnek még a formáit is törvény írja elő, ezért természetesen az ítéletvégrehajtó hivatása is meglehetősen szűk körre szorult.

A MI HŐSEINK

Vitéz Cseri József tiszthelyettes.

A mozgósítás első napjaiban került a cs. és kir. 10. lovas hadosztályparancsnoksághoz, mint lovas tábori esendőr. Résztvett a hadosztály bukovinai dicsőséges előnyomulásában s végigcsinálta az orosz túlerő előli kényszerű visszavonulást, amikor az egész hadosztály étlen-szomjan napokig ült nyeregben.

Cseri tiszthelyettes *csak* tábori esendőr volt s mégis ha megbízható hírszerzésről, merész járőr-vállalkozásról vagy fontos parancsok kézbesítéséről volt szó, mindig rá esett a választás.

Eleinte minden ilyen dologra önként jelentkezett, később már természetes volt, hogy minden vállalkozásban résztvesz s szinte közmondássá vált a hadosztályparancsnokságnál, hogy: „Majd megcsinálja a Cseri!“

Denk Gusztáv akkori vezérkari százados, hadosztály vezérkari főnök úgy számolt vele, mint egy pontosan járó órával és sohasem is csalatkozott benne.

1915 év március első felében a visszavonulóban levő hadosztály és a szintén visszavonuló 40. gyaloghadosztály közt megszakadt az összeköttetés. Félő volt, hogy a gyors iramban előnyomuló oroszok a két hadosztály közé ékelődnek, ami könnyen a helyzet teljes felbomlására vezethetett volna. Az összeköttetés helyreállítása tehát igen sürgős és égetően szükséges volt. A kiküldött járőrök azonban vagy eredménytelenül jártak vagy

pedig az orosz tüzérség pusztító tüzének estek áldozatul.

Cseri tiszthelyettes, aki éppen akkor vonult be egy hosszabb járőrszolgálatból, önként vállalkozott az összeköttetés helyreállítására, illetőleg az írásbeli értesítés továbbítására.

Fáradt lova helyett más lovat adtak alája s megmondták, mely irányban kell keresnie a hadosztályt.

Cseri tiszthelyettes elindult. Az egyedül járható út legnagyobb része belátható volt. Az orosz tüzérség hamar észrevette a gyorsan ügető lovas s az egész útvonalat elárasztotta ágyutűzzel. Az apró srappel-golyók, mint a méhek rajzottak körüle, lova több sebből vérzett . . . őt megkímélte a sors . . .

Több mint egy félóráig tartó erős lovaglás után sikerült az orosz tüzérség elől egy erdőben

Vitéz Cseri József tiszthelyettes.

eltűnnie s nemsokára rá meg is találta a hadosztályparancsnokságot. A hadosztályparancsnok elismerését fejezte ki rendkívül vitéz magatartásáért.

Pár héttel később hasonló körülmények között közvetített írásbeli parancsot Dobronoc irányában az 5. honvéd lovashadosztályhoz.

Ez alkalommal történt, hogy amint a hadosztályához akart bevonulni, Okna község közelében egy orosz repülőgépet látott a földre ereszkedni. Gyors elhatározással a repülőgéphez lovagolt s a motorral bibelődő orosz őrnagyot meglepte, úgy, hogy az — a védekezés lehetetlenségét belátva — megadta magát.

Cseri tiszthelyettes a repülőgépet a közelben lévő tüzérekre bizta s az őrnagyot pedig bevitte a hadosztályparancsnoksághoz.

A hadosztálynál nagy örömmel fogadták s Denk vezérkari százados kijelentette, hogy eddigi ténykedésével már rászolgált a nagy ezüst vitézségi éremre.

Azután szakembereket adott melléje a repülőgép leszerelésére s meghagyta, hogy a szétszedett gépet szállítsa be Kolomeába a repülőosztályparancsnoksághoz.

Pár nap múlva, amint Kolomeából bevonult s a repülőgép átadását jelentette, már ott volt részére az 1. osztályú ezüst vitézségi érem, amelyet aztán Denk százados azonnal a mellére tűzött.

Kemény magyar szív fölé került a nagy ezüst vitézségi érem s méltó tetteket koszoruzott meg a vitézi cím.

TANULSÁGOS NYOMOZÁSOK

Öntevékenység.

Nyomozta: **POBORI LÓRINC** tiszthelyettes
(Hedrehely).

A postásnak helyébe viszik a levelet, csomagot és mindenemű postaküldeményt. Ha jön valaki a hivatalba, köteles felvenni a küldeményeket, de ezzel aztán kötelességének eleget is tett: nem fáj érte a feje, ha valaki egy sürgős levelet elfelejt postára tenni. Így van ezzel az állami hivatalok legmagyobb része, akinek dolga van velük, magának kell oda mennie, ezek közé azonban a csendőrség a legkevésbé sem tartozik. Csehiül államánk a közbiztonsággal, ha az őrsparancsnokok az őrsirodában pipázgatva várják a panasztevőket s amennyiben ilyenek nem akadnának, a „hivatalos óra” leteltével becsuknák az irodát azzal, hogy a holnap is nap s akinek valami ügyes-bajos dolga van, majd eljön holnap. A csendőrnek úgy kell vigyáznia mások, mindenki élet- és vagyónbiztonságára, mintha a magáé forogna koekán. Nem elégedhetik meg azzal, hogy akinek fáj valami, akit valami károsodás ért, majd jelentkezik; mert tény az, hogy nagyon sok embert ér valami károsodás, amiről esetleg maga tudomást sem szerezne, ha a nála szemfülesebb csendőr éles szeme észre nem venné azt. Sokan meg még akkor sem keresnek a csendőrt a panaszukkal, ha rá is jönnének az ellenük elkövetett törvénysértésre, mert vagy túlságosan kényelmesek, vagy a „hivatalos eljárástól” idegenkednek, vagy sok egyéb okból nem tartják fontosnak és szükségesnek, hogy a csendőrség szolgálatait igénybe vegyék. Első pillantásra ugyan úgy látszik, hogy ez mindenkinek magánügye s ha valaki a rajta esett sérelem megtorlását nem kívánja, az az ő egyéni dolga, abból a közérdeknek semmi kára sem lehet. Kissé alaposabb gondolkodással azonban rájövünk arra, hogy ezek az elhallgatott kisebb-nagyobb büncselekmények nagyon is belevágnak a közösség érdekeibe, sok kicsi sokra megy és ha a büntettesek a károsultak hanyagságán, kényelmeskedésén túl nem éreznék magukon az éber csendőrség tekintetét, bizony kihasználnák a helyzetet s a közbiztonsági viszonyok gyors leromlásán mutatkozna az eredménye annak, ha a csendőr öntevékenysége, saját kezdeményezése a lakosság e téren tapasztalható kisebb-nagyobb közönyét avagy tájékozatlanságát nem pótolná. A csendőrségi szolgálat súlypontja, lényege a megelőzés, ezt a célt szolgálja az őrsjáratok gyakori leportyázása. Az igazi megelőző szolgálat azonban nem merül ki az őrsjáratok leportyázásában, különösen ha azt sablonosan, bár pontosan, de lélek és érdeklődés nélkül végzik a járőrök. Az ilyen járőrök még szolgálatukban sem tudnak eleget tenni azoknak a kívánalmaknak, amelyeket a megelőző szolgálat rájuk ró. Már pedig a jó csendőr mindig szolgálatban állónak érzi magát s eltekintve attól, hogy pillanatnyilag mit mond róla a szolgálati könyv, a szemét és a fülét mindig nyitva tartja; ha valami szolgálaton kívül feltűnik neki, vagy egyébként jut tudomására, nem megy el mellette közömbösen csak azért, mert éppen akkor nem áll szolgálatban. A legpontosabb és legbecsületesebb szolgálatteljesítés mellett sem képes egy őrs a hivatása magaslatára emelkedni, ha az őrs tagjai a magánéletüket szolgálatuktól mereven elválasztják, s csak akkor érzik magukat szolgálatban álló csendőröknek, amikor az őrsjárat lap alapján kell magukat azoknak tekinteni. Igaz, hogy az előírások tényleg csak ilyen esetben ismerik el a csendőrt szolgálatban állónak, de viszont azt

is követelik az előírások, hogy a szolgálaton kívül álló csendőr is kísérelje figyelemmel azokat az eseményeket és jelenségeket, amelyek a közbiztonság szempontjából fontossággal bírnak, sőt szolgálatunk lényege ezt minden csendőrtől határozottan meg is követeli. Ezt nagyon könnyen meg lehet szokni, úgy, hogy a folytonos figyelés, érdeklődés ösztönszerű sajátja lesz az embernek s egyáltalában nem érzi azt megerőltetőnek, nem érzi munkának, mert idővel második természetévé válik. Csak kezdetben kell a kényelmeskedésre hajlamos természettel egy keveset küzdeni. Azon az őrsön, ahol ilyen csendőrök teljesítenek szolgálatot, nincs baj a közbiztonság körül.

Pobori tiszthelyettes alább közölt nyomozása nem valami szenzációs, eseményekben és fordulatokban bővelkedő csendőri teljesítmény, de közreadni mégis érdemes, mert a csendőr egyik legszebb tulajdonságának, az öntevékenységnek, szemfülességnek, a mások javai iránt való gondoskodásnak, érdeklődésnek szép példája.

Hedrehely község 1920-ban kapott csendőrörsöt. Sok keresgélés után végre Tóth Ferenc, öreg, jómódú gazdaemberről talált az őrs elhelyezést. A laktanyatulajdonos szívesen fogadta a házába a csendőröket, amit aztán az őrs később meg is hálált neki.

Az őrs tagjai az új örskörletben szorgalmasan gyűjtögették a helyi és személyi ismereteket s minden ügykezetükkel azon voltak, hogy minél gyorsabban otthonosan mozogjanak új örskörletükben.

1924 december végén feltűnt Pobori tiszthelyettesnek, hogy a Tóth Ferenc tehenei egyremásra megbetegszenek. A gazda nem látott ebben semmi rendkívülit, Pobori tiszthelyettes azonban igen.

Tóth Ferenc szarvasmarháit H. L. gulyás gondozta. 1924 november 24-én egy tehén megbetegedett, egyáltalában nem evett semmit. A gulyás ezt közölte a gazdával. A gazda megnézte a tehenet s mert az tényleg nagyon beteg volt, elhatározta, hogy eladja a mészárosnak. A gulyás el is hívta a mészárosat, aki azt mondta, hogy a tehén súlyos beteg, nem fog meggyógyulni. Tóth Ferenc megijedt, hogy nagy kár éri, ha a tehén elpusztul, eladta tehát azt a mészárosnak 1.300.000 koronáért, ami akkoriban rendkívül olcsó ár volt. A mészáros még aznap túladdott a tehenen s a vásár 2.200.000 korona haszonnal járt számára.

December 12-én a gulyás újra azzal a kellemetlen hírrel lepte meg a szolgálatadóját, hogy egyik legszebb és legértékesebb borjas tehene megbetegedett, siessen, mert azóta talán el is pusztult a tehén.

Tóth Ferenc rémulten sietett az istállóba s valóban ott látta betegen heverészni a tehenet. Most azonban elhatározta, hogy nem adja el a tehenet, inkább pusztuljon el nála. Ezt a szándékát közölte a gulyással, aki azonban hosszasan igyekezett rábeszélteni a gazdát, hogy adja el a mészárosnak a tehenet, mert így mégsem éri akkora kár. A gazda végre hajlott a rábeszélésre s a gulyás rövid idő múlva már hozta is a mészárosat, aki sopánkodva nézegette a beteg tehenet és megállapította, hogy az állat rozsdás szegét, vagy egérfészket nyelt és segíteni rajta nem lehet, rövidesen el fog pusztulni.

Jóllehet a káros nem tett feljelentést, Pobori tiszthelyettes a második tehén megbetegedésére már figyelmes lett. Feltűnt az neki, mert a két eset egymás után rövid időközben ismétlődött meg, holott a környéken járványos szarvasmarha-betegségnek nyoma sem volt. Különösen azért vált gyanússá az ügy, amikor Tóth Ferenc a második tehenet is eladta a mészárosnak olyan olcsón, hogy a mészáros még aznap továbbadta a tehenet 2.250.000 korona haszonnal, Tóth Ferencnek pedig azt mondta, hogy a tehenet még aznap levágta és tényleg egy rozsdás szegét talált a gyomrában.

Amikor Pobori tiszthelyettes mindezeket megállapította, most már szolgálatilag lépett fel, elsősorban természetesen a gulyással szemben. Többszöri kikérdezés után, amikor belátta, hogy a tagadása hiábavaló, mindent beismerett.

Természetesen a mészáros sem került ki simán az ügyből. A gulyás azon kezdte beismerését, hogy a mészáros biztatására betegítette meg a teheneket. Egy alkalommal ugyanis a mészáros azt mondta neki, hogy nagyon jól lehetne keresni Tóth Ferencen, ha a tehenei valahogyan megbetegednének. Azután többször is biztatta a gulyást, hogy csináljon a tehenekkel vala-

mit, amitől azok súlyos betegeknek fognak látszani. A hetvenéves Tóth Ferencet aztán könnyű lesz kijátszani, a hasznon pedig majd megosztoznak.

A gulyás hajlott a szóra. Az első tehenet úgy tette beteggá, hogy egy vastag varrótüvel a tehen szájpadlását öt-hat helyen megszurta. Tudta, hogy emiatt a tehen egy darabig nem tud majd enni, Tóth Ferencre pedig könnyű lesz ráijeszteni is a tehenet nagyon olcsón meg lehet szerezni.

Míndez így is történt. A mészáros azonban nem valami bőkezűen jutalmazta a gulyást, mert mindössze százezer koronát adott neki a nagy hasznóból. Amikor a mészáros ezt a pénzt a gulyásnak átadta, újra biztatni kezdte, hogy ilyen módon még sok pénzt lehet keresni. Tóth Ferencnek van elég tehene. Megígérte, hogy a legközelebbi alkalommal felezní fogják a hasznót. A gulyás hajlandónak mutatkozott erre. Megtárgyalták, hogy miként lehetne beteggá tenni Tóth Ferenc legszebb borjas tehenét. A mészáros azt tanácsolta, hogy sörétet tegyen a tehen fülébe. A tehenet ez nagyon izgatja, a fejét állandóan félreforgatja és nyugtalanágában nem akar egy helyen maradni.

Ez a terv azonban nem sikerült, mert nem tudtak feltűnés nélkül sörétet szerezni.

A mészáros erre azt tanácsolta a gulyásnak, hogy tyúktollakat göngyölítsen össze egy csomóba, azt helyezze el egy szénatekeresben és a szénatekereset etesse meg a tehenel.

A gulyás így be is adta a tehennek a tyúktollakat. Természetes, hogy a szegény állaton hamarosan mutatkoztak is ennek következményei. A gulyás és a mészáros így másodszor is rászédte az öreg Tóth Ferencet.

A mészáros is kénytelen volt beismerni mindent, amit a gulyás előadott.

A gulyás féllevi, a mészáros pedig két évi fegyházzal bűnhődött.

KÜLFÖLDI CSENDŐRSÉGEK

A spanyol csendőrség.

Dezséri BACHÓ LÁSZLÓ százados fordítása.

(10. közlemény.)

120. Az ezen szolgálatok ellátására kirendelt csendőrségi erő egy törzstiszt parancsnoksága alatt áll. A csendőrségi karhatalom a vezérkari főnöknek van alárendelve, aki a vezénylő tábornok engedélyével azt a főhadiszállásnál és a hadsereg különböző részeinél teljesítendő szolgálatokra szétoszthatja.

121. A csendőrség hatásköre, miután ennek célja a rend fenntartása és a büntettek üldözése, nemcsak a hadsereg tagjaira, hanem a polgári lakosságra is kiterjed, tehát a csendőrségnek a katonaság és a polgári egyének közötti viszonyt a haditörvények értelmében szintén ellenőriznie kell.

122. Ha a csendőrségnek különleges szolgálat ellátásánál segítségre volna szüksége, ezt az összes csapatok és intézetek megadni kötelesek.

123. Azon katonai egyén, kinek valami büneselkmény elkövetése tudomására jut, köteles ezt a csendőrségnek jelenteni és azt az első kivizsgálásnál hathatósan támogatni, melyeknek a csendőrségi utasítások szerint kell lefolyniok. A büneselkmények a vezérkari főnökhöz való továbbjelentés végett a főhadiszállás parancsnokának bejelentendők.

124. A csendőrség parancsnokának parancsnoksága és felügyelete alatt a főhadiszállásokon börtönök vagy fogdák rendezendők be, úgy súlyos büneselkményeket elkövetett katonai egyének, mint a katonai bóróságok hatásköre alá tartozó polgári egyének és olyamok számára, kik esavargás, vagy gyanútkeltő magaviselet miatt lettek letartóztatva.

125. Kisebb okok miatt letartóztatott katonai személyek a csapattestnek adandók át; súlyos esetekben azonban az illetékes főhadiszállásnak adandók át a náluk talált fegyverekkel, okmányokkal, vagy egyéb, bűnjelként szolgáló tárgyalakkal együtt, hogy a többség döntése az esetre vonatkozólag kikérhető legyen.

126. Minden csapatparancsnok katonák és foglyok megszökését a személyleírás és egyéb célravezető fel-

jegyzések kíséretében a csendőrségnek bejelenteni köteles, hogy ez az elfogatás iránt a gyors intézkedéseket megtehesse.

127. A csendőrség kötelessége nemcsak a menetelő, vagy nyugvó hadseregoszlopok oldalaiiban a fentemlített szolgálatot ellátni, hanem ezenkívül köteles a vezérkari főnök tudtával és hozzájárulásával azon pontokat is felderíteni, melyek ennek véleménye szerint különösen felügyelet alatt tartandók.

128. A csendőrség parancsnoka a főhadiszállás parancsnoka útján a vezérkari főnöknek naponta írásbeli jelentést terjeszt elő az előfordult eseményekről, melyeket azonban a szolgálati szabályzat értelmében saját előljáróinak is bejelenteni köteles.

129. A csendőrség a hadrakelt seregnél csakis az intézmény számára előírt szolgálatot látja el és attól senki sem vonhatja el. Szükség esetén a vezénylő tábornokok azonban a csendőrséget az ellenség előtti fegyveres ténykedéseknél és veszélyes megbízatásoknál is alkalmazhatják.

Markotányosok.

130. Minden nem katonai, a hadsereget bármilyen minőségben követő egyén közvetlenül a csendőrség felügyelete alá lesz helyezve, melynek kötelessége a hadseregnél való tartózkodásra feljogosított egyénekről pontos jegyzéket vezetni.

131. A tábornokok, törzstisztek és a tisztekhez beosztott polgári egyénekre vonatkozólag elegendő, ha ezek a csendőrség parancsnokának minden egyes egyén nevét, illetőségi helyét, foglalkozását és személyleírását írásban bejelentik, hogy nevezett parancsnok, miután azokat a polgári egyénekről vezetendő lajtromba bevezette és a főhadiszállás parancsnokának az engedélyét kikérte, részükre a megfelelő igazolványt kiállíthassa.

132. Azon polgári egyének, kik valami polgári foglalkozás üzése céljából kívánják a hadsereget kísémi, az engedélyért a csendőrség parancsnokához folyamodnak, aki, miután a folyamodó személye felől a szükséges információkat beszerezte és a főhadiszállás parancsnokának a jelentést megtette, részükre az igazolványt kiállítja. Ez az igazolvány visszavonható és meg is tagadható mindazoktól, akik gyanús magaviseletük folytán erre rászolgálnak; az ilyenek a táborból eltávolítandók és ellenük, valamint mindazok ellen, kik az előírt formaságoknak magukat nem vetik alá, az eljárás megindítandó.

133. Markotányosok, kantinosok és kereskedők iparuk üzéséhez a csendőrség parancsnok engedélyét kell, hogy kikérjék. A csendőrség kötelessége szigorúan ügyelni arra, hogy ezek a törvényes mértékeket használják, a szükséges élelmiszereknek és italoknak állandóan a birtokában legyenek és azokat jó minőségben és megfelelő árban árusítsák, boltjaikat vagy sátraikat a főhadiszállás-parancsnok által kijelölt helyen állítsák fel, az előírt zárórakat betartsák. Az ezek ellen vétők az első ízben pénzbírsággal büntetendők meg.

134. A hadsereg tagjainak szigorúan tilos a markotányosok, valamint a kapott engedély alapján bármilyen foglalkozást űző polgári egyének bántalmazása és foglalkozásukban való zavarása.

135. Szigorúan tilos, hogy az említett polgári egyéneken kívül mások, vagy katonai személyek a fentnevezett foglalkozásokat űzzék.

136. Az eltévedt, gazdátlan lovakat, öszvéreket és mindennemű gazdátlan jószágot a csendőrség összegyűjteni és azok tulajdonosait kinyomozni köteles, mi, hanem valószínű meg, a gazdátlan állatok és tárgyak a főhadiszállás parancsnokságának adandók át.

Őrszolgálat.

137. Bizonyos esetekben a tábori hadsereg személyek és tárgyak őrzését a csendőrségre bízhatja. Ezen őrségek időlegesek vagy állandók lehetnek, az őrzet pedig vagy fegyveres csendőrségi erő, vagy pedig írott őrzeti parancs által történik. Az utóbbi esetben ezen okmány az őrzetet elrendelő tábornok által állíttatik ki két példányban, az egyik példány nyilvánosan kifüggesztetik, a másik példány pedig a hatóság képviselőre kinevezett egyénnek adatik át.

138. Csak a vezénylő tábornoknak van joga az egész hadszíntéren állandó biztonsági őrségeket engedélyezni

s írásbeli őrizeti parancsokat kiállítani, míg a hadosztályparancsnokok csak azon időleges őrségeket rendelhetik ki, melyekre a parancsnokságuk alatt álló seregrészek működési területén feltétlenül szükség van.

139. Azon esendőrségi őrségek, melyek egy hely kiürítésénél azon parancsal hagyatnak vissza, hogy az ellenség bevonulását várják meg, írásbeli utasítással látandók el, mely a hadsereghez való visszatérés alkalmával, ha visszavonulási parancsot kap, annak menleveléül is szolgál.

140. Minden polgári és katonai egyén köteles a esendőrségi őrségnek, ha ez hozzá fordul, segítséget nyújtani. Aki a esendőrség által felállított őrséget bántalmazza, vagy annak utasításait nem követi, valamint mindenki, aki az írásbeli őrizeti parancsot figyelmen kívül hagyja, a katonai büntetőtörvénykönyv pontjainak értelmében lesz büntetve.

141. Azon esetekben, ha rendelkezésre álló esendőrségi karhatalom az ilyen biztonsági őrségek ellátására nem elégségesek, a esendőrség a harcoss fegyvernemek oly kiváló minőségű őrmestereivel és egyéb altisztjeivel erősítendő meg, akik könnyű sebesülés folytán az arcvonalban időlegesen nem alkalmazhatók.

II. RESZ.

Kiegészítő intézkedések.

A kiegészítő intézkedésekben, melyek a esendőrségi szolgálati szabályzat második részét képezik, a következő fejezetek foglaltnak:

1. a spanyol monarchia alkotmányának a főbb pontjai és az állampolgárok jogai általában;

2. a gyülekezési jog és az arra vonatkozó főbb intézkedések;

3. sztrájkjog, közönséges és közüzemi sztrájkok; a büntető törvénykönyvnek a sztrájkjogra vonatkozó főbb intézkedései;

4. az egyesülési jog főbb szabályai, különös tekintettel a vallásos, politikai, tudományos, művészeti és jótékonyági és a privilégiumokat élvező katolikus egyesületekre, valamint a katonai személyek által alapított katonai körökre és egyesületekre;

5. sajtójog; a sajtótermékek fogalma, osztályozása, a hírlapokra vonatkozó intézkedések, sajtókihágások és azok büntetései.

Ezen fejezet behatóan foglalkozik katonai és esendőrségi személyeknek a napisajtóban való szereplésével és ilyen kihágások elkövetőivel szemben a következő büntetéseket állapítja meg:

a) az a tiszt, ki második ízben részt vesz politikai gyűlésen, vagy szolgálati dolgokat bírál a sajtóban, a szolgálatból azonnal elbocsáttatják;

b) fogsággal büntetik az a esendőrségi személy, aki első ízben vesz részt politikai gyűlésen, vagy a sajtóban cikket ír a következő dolgokról: fellebbvalók és szolgálati intézkedések bírálata, egyes fegyvernemek közötti viszony, az uralkodó, a kormány, a katonai és polgári hatóságok ténykedéseiről szóló bírálatok, katonai jellegű törvényjavaslatokról mondott vélemények, katonai reformjavaslatok stb.

6. Háborús veszély esetére vonatkozó rendeletek, intézkedések és az ezek ellen vétőkkel szemben alkalmazandó megtorlások;

7. háború esetén életbelépő intézkedések, a végrehajtó hatalom átvétele a katonai hatóságok által, a Haditanács és haditörvényszékek hatásköre, megtorló intézkedések;

8. a polgári büntetőtörvénykönyv kivonatos ismeretése: büntetőjogi alapfogalmak, büntetések és azok osztályozása, letartóztatások és házkutatások, hatósági személyek eljárása a letartóztatottakkal szemben; a tulajdon ellen irányuló bűncselekmények osztályozása, a közrend és a személyi biztonság ellen irányuló bűncselekmények fajtái és azok büntetései;

9. a esendőrségre is vonatkozó katonai büntetőtörvénykönyv és perrendtartás. A büntetőtörvénykönyv főbb intézkedései a következők:

A büntetések nevei:

a) halálbüntetés;

b) életfogytiglani fegyház;

c) meghatározott időre szóló fegyházbüntetés;

d) közönséges börtönbüntetés;

e) javító börtönbüntetés;

f) fogházbüntetés.

A bűncselekmények osztályozása és azok büntetései:
Zendülés és lázadás; az értelmi szerzők halállal, a résztvevők, bűnösségük foka szerint fegyház- vagy börtönbüntetéssel sújtatnak; azok, akik a bűncselekményről tudomással bírtak, de azt feljelenteni elmulasztották, esekélyebb, a feljelentők pedig egyáltalában semmiféle büntetésben nem részesülnek.

Függelemsértés; halálbüntetésben részesül, aki szolgálatban fellebbvalóját fegyverrel, vagy megsebesítésre alkalmas tárggyal bántalmazza és aki az ellenség előtt az engedelmességet megtagadja. A függelemsértés többi esetei, súlyosságuk mértéke szerint, börtön-, fegyház vagy fogházbüntetéssel sújtatnak.

A fegyveres erő elleni büntettek; szolgálati hely elhagyása az ellenség, vagy lázadók előtt, úgyszintén az ellenség vagy zendülők előtt az őrhely elhagyása halálbüntetést, a többi esetek szabadságvesztésbüntetést vonnak maguk után.

Szökés; halálbüntetés csak az ellenséghez való átszökésre van kiszabva, életfogytiglani börtönnel az ellenség előtt álló seregtől való szökés és a szökésre való másodizbeni bujtogatás büntetettik, a szökés többi esetei pedig, súlyosságuk szerint, börtön- vagy fegyházbüntetéssel.

Hivatalos hatalommal való visszaélés fogházzal büntetettik. (Alantasok bántalmazása nem minősíthető szolgálati hatalommal való visszaélésnek, ha ez lázadó, zendülő, függelemsértő vagy az ellenség előtt gyávan viselkedő alantasokkal szemben követtetik el.)

Súlyosabb kihágások:

a) aki fegyelmet sértő viselkedést alárendeltjei részéről, továbbá a tisztek és a szolgálati parancsok bírálatát eltúri, viselt tisztsége alól felmentetik és büntető csapattestekbe osztik be;

b) aki az éjszakát engedély nélkül a laktanyán kívül tölti, az első esetben egyhavi, a második visszaesésnél kéthavi fogházzal, a harmadiknál pedig büntető csapattestbe való beosztással bünhődik;

c) részegség, tiltott játékokban való részvétel és adósságesinálás az első esetben egyhavi, visszaesésnél kéthavi fogházzal büntetettik;

d) aki negyedik ízben követ el bárminemű könnyebb vétséget vagy kihágást, négyhavi fogházbüntetésben részesül.

10. Tanukkkal szemben követendő eljárás.

11. A polgári törvénykönyvnek és a királyi és kormányrendeleteknek a letartóztatásokra vonatkozó intézkedései.

12. Zárt helyiségek és magánlevelezés felnyitására vonatkozó határozmányok.

13. A tettenért büntetésekkal szemben követendő eljárás.

14. Állami erdészeti szolgálat, az erdők védelmét célzó rendeletek és törvények, az azok ellen irányuló büntettek és kihágások, erdőrendészet.

15. Országutak, községi, állami és magánutakra vonatkozó útrendészeti intézkedések.

16. A katonai határzónák beosztása, terjedelme: határ- és partvédelmi intézkedések, különös tekintettel a esendőrségre, melynek kötelessége ellenőrizni elsősorban azt, hogy a partvédelmi és katonai határzónák területén a katonai hatóságok írásbeli engedély nélkül topográfiai felvételeket stb. senki se eszközölhessen és hogy erődök, partvédelmi ütegek közelében fénykép-felvételeket ne készíthessenek. Az ez ellen vétők letartóztatandók és a katonai hatóságnak átadandók.

17. A katonai várak felsorolása, azok osztályozása és körzetük kiterjedésének ismertetése azon területek felsorolása mellett, melyeken a földművelés egyes ágait és állattenyésztést üzni vagy épületeket emelni tilos, minek ellenőrzése szintén a esendőrség hatáskörébe tartozik.

18. A köz- és magánutakon való forgalom szabályozása, járművek osztályozása, utak karbantartására vonatkozó intézkedések, fogatok és erőjárművek által viselendő jelzések, melyeknek a közönség általi betartását a esendőrségnek ellenőriznie kell; részletes utasítások a esendőrség részére.

19. A villamos- és vasúti forgalom szabályozására vonatkozó részletes intézkedések, a vasúti társaságok és az utasok kötelességei; a belföldi légiforgalmat szabályozó rendeletek részletes ismertetése, melyeket a esendőrségnek ismernie kell.

20. A fegyvertartásra, fegyverek viselésére, vadá-

szatra és halászatra vonatkozó törvények és rendeletek részletes ismertetése, a csendőrségi ellenőrzés szabályozása, melynek fontosabb pontjai a következők:

a) a csendőrség kötelessége a fegyver- és lőszergyártással foglalkozó ipari üzemek, a gyártott anyagok külföldre szállításának és a belföldön való eladásának az ellenőrzése az érvényben levő rendeletek alapján. Az üzemek kötelesek kéthetenként a napi gyártásról és a gyártmányok elküldéséről a csendőrségnek egy részletes kimutatást beküldeni.

b) A gyárak kötelesek gyártmányaikat gyári vagy egyéb meghatározott jellel ellátni, ezeket a csendőrség tudomására hozni, hogy ezen utóbbi a kereskedők ellenőrzése közben minden fegyver és lövészer gyártási helyét felismerni tudja. A kereskedők kötelesek a fegyverek és lövészerbeszerzéséről és eladásáról szóló jegyzéket a csendőrségnek bemutatni.

c) A csendőrség kötelessége a vadászfegyvereket, melyeket a fegyvergyár a belföldön értékesít, átvizsgálni, hogy azok tényleg csak vadászati célra készítették-e.

Ezen rendelkezések gyakorlati kivitele a csendőrtörvények és zászlóaljparancsnokságok hatáskörébe tartozik, melyek az ellenőrző intézkedések foganatosításával azt a századparancsnokot bízzák meg, kinek a működési területén fegyver- vagy lőszergyárak vannak.

d) A külföldre szóló fegyverszállítványokat a csendőrség ellenőrzi az erre vonatkozó részletes határozmányok szerint mindaddig, míg azok a határállomások vagy kikötők vámhivatalaihoz nem kerülnek. A fegyvergyárak kötelesek a csendőrséget ezen szállítványok besomagolásáról értesíteni, hogy az a szállítványokat átvizsgálhassa.

e) Külföldről jövő fegyverszállítványok a vámhivatalból nem engedhetők ki a csendőrség által való előzetes megvizsgálás nélkül. A fegyverkereskedők ilyen szállítványok vétele előtt az illetékes csendőrtörvényeket értesíteni tartoznak, ki a fegyverek átvételénél jelen lenni, azokat megvizsgálni és ennek megtörténtéről feleltetésének részletes írásbeli jelentést tenni tartozik.

f) Fegyverszállítványok az ország belsejében sem a vasút, sem pedig a hajóstársaságok által nem vétetnek fel mindaddig, míg azokat a csendőrség át nem vizsgálta. A csendőrség kötelessége a főbb vasúti állomásokon napi 1—2 óra szolgálatot tartani, mely idő alatt fegyverszállítványok feladói és átvevői a szállítványokat a csendőrség által felülvizsgáltatni tartoznak.

g) Fegyveralkatrészeket tartalmazó szállítványok, melyek gyártól gyárhoz küldetnek, szintén a csendőrség által vizsgálándók felül. Alkatrészek és kész gyártmányok gyárak és kereskedők közötti cserélése szintén csendőrségi ellenőrzés alá tartozik. Gyárak és kereskedők megbízásából utazó kereskedelmi utazók minden fegyverből három mintát vihetnek magukkal egy kimutatás kíséretében, melyben annak is bent kell foglaltatnia, hogy az utazó a mintákkal milyen városokat érint. Éjszakára a mintagyűjtemény mindig egy fegyverrel való kereskedésre hatóságilag feljogosított kereskedőnél, ahol pedig ilyen nincsen, a csendőrségnél helyezendő el.

h) A hadsereg tagjai fegyvereket szabadon vásárolhatnak, de a kereskedők utasítva vannak arra, hogy a katonai egyéneknek eladott fegyverekről azok számának, kaliberének stb. pontos feltüntetése mellett a csendőrségnek időnként egy jegyzéket küldjenek meg.

i) Fegyvereknek magánosok közötti vétele és eladása csak a csendőrség tudtával történhetik meg, mely alkalommal a régi fegyvertartási engedély a csendőrségnek leadando és az új felmutatandó.

k) A lőszerre, azok vásárlására stb. hasonló utasítások adtak ki a csendőrségnek, mely a fegyver- és lőszerügyekről külön irattárt vezetni tartozik.

20. A vadászati jog gyakorlására vonatkozó részletes utasítás tartalmazza az összes rendeleteket, melyeket a csendőrség ellenőrizni köteles. Ez a rész sorolja fel azon eseteket is, melyekben a csendőrség kötelessége a fegyvereket elkobozni. Az elkobzott fegyverekért az elárverezésnél befolyt összeg az elkobzó csendőrtörvény illeti.

A madarak védelméről szóló törvény ellenőrzése szintén a csendőrség hatáskörébe tartozik.

21. A halászati törvények, rendeletek, a halászati engedélyek ellenőrzésével szintén a csendőrség van meg-

bízva. A halászati engedélyek tulajdonosairól a csendőrség a Tengerészeti Hatóság támogató közege.

22. Az 1922. július 18-án kelt királyi rendelet értelmében a csempészet és vámcsalás és az ezekkel összefüggő bűncselekmények ellenőrzése és üldözése a pénzügyorségen kívül a csendőrség hatáskörébe is tartozik. A szolgálati szabályzat részletes magyarázatát nyújtja ezen bűncselekmények fogalmának és felsorolja mindazon cikkeket, melyeknek engedély nélküli behozatala a csendőrség által is üldözendő.

(Folytatjuk.)

KÖNYVISMERTETÉS

Horváth Endre: „A magyar helyesírás szótára és szabályai.” Minden írással foglalkozó embernek több-kevesebb gondot ad a helyesírás kérdése. Bármilyen művelt emberrel is megessük, hogy nem tudja bizonyosan egyik vagy másik szó helyes írásmódját, s ha utána is néz valamelyik helyesírási füzethez csatolt kis szótárban, a legtöbb esetben éppen azt nem találja meg, amit keres. Ennek az az oka, hogy a kisebb helyesírási szótárak csak a legfontosabb, a kiejtéstől leginkább eltérő írású eseteket gyűjtik össze, amiket éppen ezért úgyis megtanul az ember, száz meg száz más esetben pedig felvilágosítás nélkül hagyják az olvasót. Alig hisszük, hogy volna még terület az országban, amelynek egy részletes helyesírási szótárra annyira szüksége lenne, mint éppen a csendőrségnek. A csendőrök túlnyomó részének nem volt alkalma arra, hogy az irodalmi magyarságot és helyesírást az iskolában tökéletesen elsajátítsa, az elmulasztottakat tehát most kell pótolnia, mert a helyesírási szabályok ismerete nélkül olyan sokoldalú és kiterjedt írásbeli munkát végezni, mint amelyet éppen mi végzünk, teljesen lehetetlen. Éppen a csendőrség igényeit tartotta szem előtt Horváth Endre az 1912. évben, amikor „A magyar helyesírás szótára és szabályai” című terjedelmes munkáját megszerkesztette és kiadta. A háború előtti időben nem volt őr, amelyen ez a munka legalább egy-két példányban meg ne lett volna s elmondhatjuk, hogy az a helyesírás elsajátításának egyik kiváló eszköze volt. Horváth Endre műve a helyesírás minden kérdését tárgyalja a legkönnyebben megérthető formában; tartalmazza a magyar nyelv minden egyes szavának, kb. 200.000 szó helyesírási módját, azonkívül a magyar nyelvben leggyakrabban használatos idegen szavakat is, jelentésük magyarázatával. Feltünteteti a helytelen és kerülendő szavakat, aminek különösen a fogalmazáskor vesszük nagy hasznát.

A könyvet Horváth Endre számos évi tanulmányozás után írta, segédkezett munkájában az Akadémia nyelvtudományi bizottságának az elnöke: Szinnyey József dr. egyetemi tanár, az iskolai helyesírás megalkotója, Simonyi Zsigmond dr. egyetemi tanár, a Magyar Nyelvőr szerkesztője és azonkívül minden szakszó írásmódját is az illető szakma tudósával egyetemben állapította meg. Azonkívül tartalmaz a könyv az irodalmi munkálatokhoz szükséges olyan tudnivalókat is, amelyek eddig még sehol nem voltak. Ilyen egységes helyesírási, minden egyes szót feltüntető szótár a Horváth Endre könyvén kívül csak egy munka van az egész földkerekségen: az a német nyelv helyesírási szótára.

A könyv 1912. évi kiadása természetesen az utolsó darabig elfogyott. A szerző hajlandó lenne azt — megfelelően kibővítve — most újra kiadni, de erre csak akkor vállalkozhatik, ha azt a csendőrség köréből legalább ezer példányban előre megrendelik. A könyv — kellő számú megrendelés esetén — körülbelül két hónap múlva fog megjelenni, ára terjedelméhez képest rendkívül olcsó lenne, három pengő darabonként. Kérjük őrparancsnok és segédoktató bajtársainkat, szíveskedjenek az őrökön és az iskolákban összeírni azoknak a csendőröknek a neveit, akik a helyesírási szótárt megrendelni óhajtják és közölgék ezt a szerzővel. Címe: Horváth Endre Kispeszt, Hunyadi-utca 134. szám. A könyvet természetesen csak a megjelenés után kell kifizetni, esetleg két részletben is.

CSENDŐR LEKSZIKON

77. Kérdés. Köteles-e a csendőr járőr a nála tett írásbeli magánindítvány esetén becsületsértés vétsége miatt nyomozni vagy jogában áll-e a magánindítvány előterjesztőjét az illetékes bírósághoz utasítani?

Válasz. Minthogy a becsületsértés vétsége fő-magánvádra üldözendő büncselekmény, a csendőr járőrnek a Szut. 400. pontja alapján kell eljárnia. Eszerint tehát a járőr köteles elfogadni a nála tett magánindítványt s köteles azt betérjeszteni az illetékes kir. járásbírósághoz. Jogában áll a járőrnek az is, hogy a magánindítványt tevő panaszoszt, ha a kir. járásbíróság székhelyén lakik, egyenesen a járásbírósághoz utasítsa, amint a 400 p. l. alpontja mondja. Ez azonban tulajdonképpen a fél érdekében való célszerűségi eljárás, mert hiszen a félre csak előnyt jelent, ha közvetlenül annál a hatóságnál teszi meg feljelentését, amely annak érdemi elintézésére illetékes. Meg kell tehát magyarázni a panaszosnak, hogy a csendőrségnél tett feljelentéssel panasza csak késedelmet szenved. Nem jelent tehát a Szut. 400. pont 1. alpontjában foglalt utasítás annyit, hogy ha a panaszos a csendőrségnél tett feljelentéshez feltétlenül ragaszkodik, ez nem lenne köteles a feljelentést átvenni. Egyáltalában nem valószínű azonban, hogy a panaszos a járőr felvilágosítása után ragaszkodjék a feljelentés átadásához.

Ily büncselekmény esetén azonban a járőr nem köteles nyomozni, mert a nyomozás elrendelése a kir. járásbíróság hatáskörébe tartozik, bár elrendelheti azt a főszolgabíró, vagy a rendőrkapitányság vezetője is.

Ha a csendőr ily magánindítványt átvesz, mindenesetre gondja legyen arra, hogy a magánindítványt oly alakban terjessze a bíróság elé, amely az eljárás megindítására teljesen alkalmas. Ezt követeli a szolgálati lelkiismeretesség és a csendőrség hírneve, nehogy azzal gyanúsítsák meg a csendőrséget, hogy nem tudta elbírálni a magánindítvány szabálytalan vagy hiányos mivoltát.

78. Kérdés. Büncselekmény gyanuja forog-e fenn a következő tényállás alapján. A sértett terménykereskedő megállapodik egy őstermelővel abban, hogy búzáját neki fogja eladni. Az őstermelő azonban búzáját másnak adja el, jöllehet a terménykereskedővel kötött megállapodás idején attól 120 pengő vételár-előleget is felvett. A terménykereskedő értesülve az őstermelő szerződés-szegéséről, őt a szerződés teljesítésére többször felszólította, de eredménytelenül.

Válasz. Maga az eset a fent előadott alakban polgári peres útra tartozó vitás kérdést tüntet fel. Büncselekményről, még pedig csalásról, csak akkor lehetne szó, ha nyilvánvaló lenne az, hogy az őstermelő eredetileg sem akarta a szerződést teljesíteni, csak azért tett vételi ajánlatot a terménykereskedőnek, hogy tőle az előleget kicsalja. Ezt azonban csak úgy lehetne bizonyítani, ha többek közt az előleg visszafizetése alól az őstermelő mindenféleképpen kibújni igyekeznék s rajta az peres úton sem mutatkoznék behajthatónak vagyontalansága miatt. Sikkasztásról nem lehet szó, mert az átvett előleg az őstermelő tulajdonává vált szabályszerű jogügylet folytán s arra nézve a sértettnek csak visszakövetelési joga lehet: természetes, hogy a polgári jog szerint az őstermelő a szerződés-szegésért kártalanítással is tartozik.

79. Kérdés. Mi a lényeges különbség a királyság és a köztársaság, mint államforma között?

Válasz. A két államforma közt a szembeötlő különbség elsősorban is az, hogy a királyságban az állam élén álló uralkodó király címet visel; a köztársaságban az állam élén az elnök áll, aki azonban nem uralkodó, hanem az állam választott hivatalnok. A királyság és a köztársaság közt további lényeges különbség az, hogy a király mint államfő szuverén, aki hatalmát az alkotmány értelmében a saját jogán gyakorolja és az államban senkinek sincs alárendelve, tehát felelőségre sem vonhatja senki; a köztársaság élén álló, meghatározott időre választott elnöknek pedig csak annyi joga van, amennyit a nép ráruházott, felelős a népnek vagy képviselőtének, vagy egy erre a célra szervezett külön bizottságnak.

A lényeges különbség egyébként a két államforma

közt az, hogy a királyságban a királyt illetik meg a felségjogok, a köztársaságban pedig a népet.

Mik a felségjogok? Azok a jogosítványok, amelyekben az állam felsége, tehát legfőbb hatalma és méltósága nyilvánul. Ha a királyság törvényei olyanok, hogy az uralkodói hatalom és az állami hatalom egy és ugyanaz, vagyis, ahol a közhatalom forrása maga az uralkodó, ott ú. n. abszolút királyságról van szó. Alkotmányos királyságban azonban (mint aminő Magyarország) az uralkodó ugyan a közhatalom, de a felségjogokat csak az alkotmány korlátai között, vagyis az alkotmány meghatározta módon, alkotmányos szervek közreműködésével, valamint a polgárok részesedésével gyakorolja. Minálunk az államhatalom a király és a nemzet közt oszlik meg.

Magyarország alkotmányának szelleme egyébként az egész világon egyedülálló rendszert foglal magában. Az ősrégi magyar felfogás ugyanis az államot a szent koronában látja jelképileg kifejezettnek s így az összes közhatalmi jogok forrásának a szent koronát tekinti. Ezért a szent korona a forrása nálunk az államhatalomnak, az uralkodásnak, a törvényhozásnak, a kormányzásnak, kiváltságok adásának, az igazságszolgáltatásnak, a kegyelmezésnek, az ország területe birtoklásának. A királyé csak akkor a közhatalom, ha a szent koronával megkoronázzák. A közhatalom birtoka azonban nem korlátlan a királyra nézve, hanem azt csak az alkotmánynak megfelelőleg gyakorolhatja, alkotmányos szervek (testületek, hivatalok és méltóságok) közreműködésével és a politikai jogokkal felruházott nép közreműködésével. Mikor (1848 előtt) csak a nemeseknek volt politikai joguk, ezen az alapon őket a szent korona tagjainak hívták. Ma a szent korona tagja ilyen értelemben mindenki, aki politikai jogai révén a közhatalom kezelésére vonatkozólag befolyást gyakorol.

Nálunk tehát a közhatalom a szent koronában rejlik és ezt az országgyűlésben összegyűlt nemzet a koronázással ruházza a királyra. A király, aki viseli a koronát és a nemzet fia, akik tagjai a szent koronának, együtt alkotják a szent korona testét és mint országgyűlés gyakorolják annak szuverén jogát, alkotják a törvényeket. A szent korona fejezi ki a nemzet egységét királyával, jelképezi az állam területi egységét, az uralmat az állam területén, innen ered az a kifejezés: „szent korona országai“, „szent korona területe“.

Ha a magyar királyság jogi természetét megértjük, akkor látjuk, hogy a köztársasági államforma lényegének jellemzésére mondott amaz állítás, hogy ott a közhatalom forrása a nép és a szuverénitás csak a népet illeti meg, nem sokkal több, mint üres szólam. Hiszen a magyar királyságban is a közhatalom kútforrása a nemzet összesége, amely a szent koronában van jelképezve.

Egyébként általános szabályokat felállítani a köztársaság és a királyság elméleti meghatározásában alig lehet. Minden országban ugyanis más-más a közjogi rend s vannak országok, ahol több joga van a köztársasági elnöknek, mint másutt a királynak. Ezért meddő a vitatkozás azon, melyik jobb államforma: a királyság-e vagy a köztársaság. Minden nemzet olyan államforma alatt éljen, amely legjobban megfelel jogérzetének és nemzeti hagyományainak.

Mi azért ragaszkodunk a királyság államformájához, mert azt szoktuk meg ezer éven át, ehhez fűz minket az első szent királynak, Szent Istvánnak örök emlékezete, ehhez fűz egész multunk, nagy őseink emléke, nagy multunk, minden nemzeti dicsőségünk és ennek tiszteletére köteleznék minket törvényeink.

A köztársasági intézmény dicsőítésével sok visszaélést követ el a demagógia. Azt állítják ugyanis, hogy a köztársaság jobban biztosítja a nép jogait és szabadságát, mint a királyság. Ez, amint láttuk, nem igaz, mert megfelelő törvények uralma alatt a királyságban sokkal nagyobb lehet a szabadság, mint akármelyik köztársaságban. Viszont zsarnok-uralom a köztársaságban épen úgy elképzelhető (gondoljunk csak a magát „tanácsköztársaság“-nak nevező zsidó uralomra). Azután az is bizonyos, hogy az államfő választásával kapcsolatos korteskedések, amelyeknek a köztársaságban bizonyos idő multán alkotmányszerűleg meg kell ismétlődniök, kiszámíthatatlanul sok káros hatásuk van. Egy alkalommal több a demagógiának sokszor véres szereplésére, a nemzet egységének megbontására

s arra, hogy lejárassák az állami főhatalom képviselőjének tekintélyét. Ebből is látható, mi lehet az oka annak, hogy van nálunk egy töredék, amely a köztársasági eszme hirdetésével éket akar verni a királyság intézményét tisztelő és ahhoz ragaszkodó nemzet túlnyomó többségébe.

80. Kérdés. *Mi a nyomozólevél, körözés, elfogatóparancs? Mi a különbség ezek között?*

Válasz. Nyomozólevelet a Bp. 470. §-a alapján a vizsgálóbíró, a vádtaács, vagy a törvényszék a kir. ügyészség indítványára, büntett elkövetésével gyanúsítható egyén ellen rendszerint akkor szokott kibocsátani, amikor az illető gyanúsítottnak tartózkodó helye ismeretlen, ha megszökött a bünvádi eljárás folyamán, ha bujkál és a hatóságnál utóbb nem jelentkezik, ha esetleg hírlapi úton is üdéztek eredménytelenül.

Ezenkívül nyomozólevelet lehet kibocsátani az ellen az elítélt ellen a Bp. 515. §-ának ut. bekezdése értelmében, aki a letartóztató intézetből megszökött. Az ily nyomozólevél kibocsátására az országos fegyintézet, a kerületi börtön, a javító- vagy közvetítő-intézet igazgatója, illetőleg a kir. ügyész vagy a járásbíró jogosult. Itt tehát közömbös, hogy az elítéltet büntett miatt ítélték-e el, vagy vétség vagy akár kihágás miatt.

A nyomozólevél hatálya az, hogy a rendőri hatóságok a nyomozólevél útján kézrekerítendő egyént, ha reá bukkannak, tartoznak elfogni s az illetékes hatósághoz való eljuttatás végett a legközelebbi bíróságnak átadni.

Ha valakit nem büntettel, hanem vétséggel gyanúsítanak, ez ellen a fentemlített feltételek esetén nem nyomozólevelet, hanem személyleírás-körözést bocsátanak ki. Ennek kibocsátására ugyancsak a fentemlített bírói hatóságok jogosultak. A személyleírás-körözés hatálya abban van, hogy a körözött egyént nem kell elfogni, hanem feltalálása esetén értesíteni kell azt a bíróságot, amely a személyleírást kiadta.

Elfogató parancsot akkor ad ki a bíróság, ha a gyanúsított egyént előzetes letartóztatásba vagy vizsgálati fogságba akarja helyezni s azt reméli, hogy az illető egyén a rendőri hatóságnak vagy közegnek kiadott elfogató parancs révén rövid időn belül előállítható lesz. Az elfogató parancsot képest a rendőri hatóság hivatalos közeget küld ki a gyanúsítottnak kinyomozása és letartóztatása, illetőleg az elfogató elrendelő hatósághoz való előállítására végett. Természetesen elfogató parancsot ad ki a bíróság akkor is, ha az előzetes letartóztatást vagy a vizsgálati fogsá-

got már elrendelte s annak fogantatása végett akar intézkedni abban a reményben, hogy a nyomozólevél vagy személyleírás-körözés kibocsátásával járó bonyolalmasabb eljárást elkerülheti.

Meg kell említeni végül, hogy a kiadatási eljárásban az eljáró bíróságok rendszerint elfogató parancsot szerkesztenek és küldenek meg az illető külföldi bíróságnak, amely a kiadni kért egyén kiadatása tárgyában dönteni hivatott. Az ilyen elfogató parancs nemcsak a letartóztatásra utaló rendelkezést tartalmazza, hanem az elkövetett bűncselekmények részletes leírását és a Btk. ama §-ának idézését és teljes szövegét, amely a bűncselekmény minősítését és büntetését megállapítja.

81. Kérdés. *A Szut. 302. pontja — az eddigi előírással ellentétben — azt írja elő, hogy a szolgálatban felépő csendőr puskáját csak akkor vegye „kész” helyzetbe, ha ezt az utasítás kifejezetten előírja, vagy ha különös elővigyázat szükséges. Milyen esetek ezek?*

Válasz. Kifejezetten előírja a Szut. a puskát „kész” helyzetbe vételét a 303. pont 1. és 2. bekezdésében a veszélyes gonosztevők elleni fellépés alkalmával, vagy a 365. pont 3. bekezdésében a kóborcigányok ellen való fellépésnél. Különös elővigyázat szükséges pl. a 380. pont 2. bekezdése esetében az orvvadászok elleni fellépésnél. De ezektől az esetektől eltekintve, a csendőrnek bármikor jogában áll fellépése alkalmával a puskát „kész” helyzetbe venni, ha ezt szükségesnek látja, tekintet nélkül arra, hogy azt az éppen fennforgó esetben az utasítás előírja vagy megengedi-e?

82. Kérdés. *Melyek a Szut. 525. pont 3. bekezdésében említett „csak alakilag kifogásolható” felhívások?*

Válasz. Alakilag kifogásolható az olyan felhívás, amelynek érdemi rendelkezése helyes ugyan, de magának a felhívásnak — mondjuk — ügyváltelszerű kelteke hiányzik. Ilyen eset lehet pl. ha a felhívásnak nincsen iktatószáma, vagy kelte, ha az a felhívás jellegével ellenkező kifejezéseket (pl. megparancsolom, utasítom stb.) tartalmaz, ha a hivatalos levelezésben szokatlan módon van kiállítva (pl. csomagolópapírra van írva írómmal), ellenben pl. már nem alakí, hanem lényegi hiánya a felhívásnak, ha azt a felhívó hatóságnak olyan tagja írta alá, akinek az 521. pont értelmében felhívási joga nincsen.

82. Kérdés. *Az x-i honvéd zászlóalj gyakorlatozás közben az örskörlet egyik községében pihenőt tartott. A honvédek ellepték egy izraelita korcsmáros korcs-*

Csendőrségi szállító!

Társasági sapka káki szintartó kammgarn

bőrernyő, bőrizzasztó, bőrrohamszíjjal ... 6.—

Társasági sapka káki a legfinomabb

kammgarn bőrernyő, bőrrohamszija, bőrizzasztóval, selyembéléssel luxus kivitel ... 7.—

Bocskay sapka bőrizzasztóval és teljes felszereléssel ... 3-52

Ezüst sapkarózsa email nemzeti betéttel I. rendű ... 35

Ezüst kalapzsinór I. rendű ... 1-60

Tollforgótok ... 45

a 38 év óta fennálló és a csendőrségnél elismert

MÁRER egyenruházati intézetében

Budapest, VIII., Baross-tér 6,

a Keleti p.-udvar érkezési oldalán, a Baross-szoborral szemben.

Telefon: József 321-78.

Kérje a legújabb árjegyzéket!

A Csendőrségi Lapokban

csak olyan teljesen megbízható cégek hirdeteit közöljük, amelyekről olvasóink bizalommal vásárolhatnak. Annak a cégnek a hirdetését, amely ellen a legkisebb jogos kifogás merül fel, azonnal töröljük, miért is kérjük olvasóinkat, hogy minden felmerült panaszt velünk közölni sziveskedjenek.

SIMON GYULA

bőrönd és díszmü készítő, a közig. tisztviselők szerződéses szállítója

Budapest, VIII., Baross-utca 1. szám.

Csendőrségi tagoknak árengedmény.

12 havi részletre kaphat háló-, ebédlő-, úriszoba és konyha-
bútort a legolcsóbbtól a legdrágább kivitelig.
BLEIER Rákóczi-út 30. telemelet.

máját és sört vásároltak. Miután a koresmáros a kiadott üvegeket nem tudta számon tartani, a sört üveggel együtt 1 pengőért adta azzal, hogy annak, aki az üveget visszahozza, 20 fillért visszatérít. Egy honvéd a koresma udvarán egy felszer alatt két láda üres sörösüveget talált, amely a koresmáros tulajdonát képezte s amelyet az másnap akart a raktárba beszállítani. A honvédek a ládákat felnyitották és az üres üvegeket megnedvesítve, a koresmárosnak 20—20 fillérért eladták, mintha azokat sörrel telve akkor vásárolták volna. Mit képez a honvédek ezen eljárása és mi a teendő, ha a tetteseket megállapítani nem lehet?

Válasz. A honvédeknek az az eljárása, hogy a koresmáros a neki eladott sörösüvegek eredete tekintetében ravasz cselekményükkel tévedésbe ejtették és ezáltal neki kárt, önmaguknak pedig jogtalan vagyoni előnyt szereztek: család vétségét képezi.

Miután a büntetőjogi felelősség mindig egyéni, ehhez a tettesek személyének megállapítása elengedhetetlen kellék. Ha a tettesek személye kideríthetetlen maradt, úgy csak arról lehet gyakorlatilag szó, hogy a koresmáros igazolt kárának megtérítését kérheti a zászlóaljparancsnokságtól. Utóbbi parancsnokságot jogilag nem terheli ugyan kártérítési kötelezettség, mégis az illető csapattest erkölcsi reputációja érdekében remélhető, hogy az igazolt kár megtérítést fog nyerni. Hogy a megtérítés miként történik, azt a zászlóaljparancsnok diszkrecionális jogánál fogva rendelheti el s a zászlóalj kebelén belül közigazgatási úton szokott elintéztést nyerni.

83. Kérdés. A tettes azt állítva, hogy a sértett a községnek szegényére vált, arra izgat egy a község lakosaiból álló tömeget, hogy a sértettet üssék agyon. A beszéd hatása alatt egyesek meg is támadják a sértettet és ütlegelni kezdik, a sértett azonban futásnak ered és elmenekül. Mily törvényhelybe ütközik a tettes cselekménye?

Válasz. Az esetet a Btk. 171. §-a alapján kell elbírálni. Tisztázni kell tehát első sorban azt, hányan hallották vagy hallhatták a tettes egyenes felhívását, tehát gyülekezettnek tekintendő-e valóban az a „tömeg”, amelyről szó van. Ezenkívül annak tisztázása fontos, hogy eredménytelenül maradt-e a tettes felhívása, avagy milyen büncselekményt követtek el a felhívás

következtében. Ha valamely büncselekményt elkövettek, a felhívót, mint a büncselekmény felbujtóját kell felelősségre vonni. A jelen esetben, úgy látszik, legfeljebb testisértésről lehet szó. Azok, akik a felhívásnak engedelmességedve a büncselekményt elkövezték, természetesen, mint az elkövetett büncselekmény tettesei adnak számot cselekedetükről.

Ha a felhívás eredménytelen maradt, a Btk. 171. §-ának 2. bekezdése alapján büntetendő vétség terheli a felhívót.

HIREK

Dicséretetek. A m. kir. csendőrség felügyelője Borsó Lajos nagykanizsai osztály állományabeli tiszthelyettes 20 évet meghaladó csendőrségi szolgálati ideje alatt mindenkor, különösen az utóbbi években, mint a kiskomáromi őrparancsnok a közbiztonsági szolgálat terén, valamint alárendeltjeinek oktatása, nevelése és vezetése körül kiváló szorgalommal teljesített tevékenységéért dicsérő okirattal látta el.

A m. kir. III. sz. szombathelyi csendőr kerület parancsnoka a m. kir. zalaegerszegi csendőr osztályparancsnokság állományába tartozó Szabó Mihály tiszthelyettes közel 20 évi csendőrségi szolgálati ideje alatt a közbiztonsági szolgálatban különösen az utóbbi időben tanúsított szorgalmáért és eredményes működéséért dicsérő okirattal látta el.

Megtámadott csendőr. Kaselyák János pásztói őrbeli csendőrt szolgálatban június hó 5-én este Pásztó községben három legény, kiket hangos éneklés miatt csendre intett, kövel megdobálta. A támadók egyikét sikerült elfognia, de az kísérés közben dulakodást kezdett vele, mire Kaselyák csendőr kardjával a támadó legényt arcán súlyosan megsebesítette. A legényeket az őr elfogta s a hatvani járásbírósnak átadta. Kaselyák csendőr életveszélyes sérülésével a pásztói kórházba került ápolás végett.

Elöléptek: a szombathelyi III. sz. csendőr kerület állományában törzsőrmesterré: Nagy Kálmán őrmester; a budapesti I. sz. csendőr kerület állományában őrmesterekké: Horváth Pál, Kiss András, Bence László, Bóti Imre csendőrök; a szombathelyi III. sz. csendőr kerület állományában őrmesterekké:

Csendőrség részére 30%-kal olcsóbban

fogorvoslási és fogtechnikai műveletek

I. db. Fenyvessi Vince Menyhért intézetében

Budapest, IX., Ráday-u. 5. (Kálvin-tér melletti)

Rendelés: reggel 9-től este 6-ig.

Rövid kezelési idő!

Szolgálati ügy } alkalmával sok időt és fáradságot takarít
Magánügy } meg, ha megbízható kerékpáron jár.

Kizárólag a m. kir. csendőrség
véglegesített egyéni részére:

12 havi részletre Automoto } 260 pengő Victoria } 240 pengő
Victoria Luxur } Praeciosa }

Még ma küldje el megrendelését vagy kérjen részletes ismertetést levelezőlapon.

KOVÁCS JÓZSEF

Budapest, VI., Podmaniczky-utca 18. sz.

Nyugati pályaudvar mellett.

Telefon: L. 985—27.

Kerékpár, motorkerékpár, varrógép, sportcikkek, gummiárak. Csoportos alkatrész- és felszerelésrendeléseknél részletfizetés.

**HEGEDŰ
HARMONIUM
TÁROGATÓ
CIMBALOM
HARMONIKA
CITERA**

és az összes hangszerek, legjobbak, csakis itt a gyárban kaphatók.
Művésziesen javít, legjobb húrokat készít.
Árjegyzéket ingyen küld

MOGYORÓSSY GYULA m. kir. szab.
hangszergyárz
BUDAPEST, VII., RÁKÓCZI-ÚT 71.
Csendőrségnek részletfizetési kedvezmény.

Modern BUTORSZALON

ÜLLŐI-UT 14. BAROSS-UTCA 11.

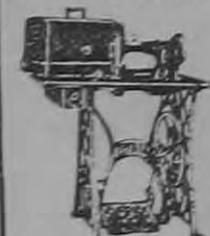
Olcsó szolid kiszolgálás! Cégtul.: **Gáspár Nándor.**

Kerékpár

közvetlen gyári lerakat eredeti német és francia uti és versenykerékpárok kényelmes részletfizetésre is.

Alkatrészecskék és pneumatik gyári árban kaphatók.

Varrógép közvetlen gyári lerakat.

Eredeti német himző, stoppoló, ajourozó új rendszerű Central-Bobbin varrógépek kényelmes részletfizetésre is kaphatók.

„GÉNIUS“ GÉPSZAKÜZLETBEN

Károly-körút 3.

Varga Dénes, Szalai István I., Király Elek, Lakatos Károly, Kovács József X., Böröndi Gyula, Biró Károly, Gál József, Gecse János, Horváth Vendel II., Kovács Imre III., Soós Gyula, Varga Domonkos, Vass Károly, Csekli József, Németh János IV., Nagy Lajos III. esendőrök; a pécsi IV. sz. esendőr kerület állományában őrmesterré: Tóth Mátyás, Lénert József, Ohnezorg József, Makra Mihály, Bánovits József, Kiss Sándor, Tkalesevicz Ferenc, Szomor István, Hoffmann Viktor, Baranya József, Fekete János I., Halász Antal, Németh Mihály III., Seher Béla, Nagy László, Lipics József, Kolláth Gergely, Cserti János, Németh József VII., Vajda Pál, Der József, Hollán Lajos, Menyhárt Ferenc, Szabó Pál, Szalados István, Kiss Bálint, Varga István V., Boros István, Cselenyák János és Krémer Gyula esendőrök; a szegedi V. sz. esendőr kerület állományában törzsőrmesterekké: Pető Péter, Takács Imre, Antal Béla, Herjecki György, Ruszbach András, Hegedüs János I. őrmesterek, őrmesterekké: Ecsödi Antal, Lakatos Ferenc, Tóth István I., Jankó János, Csipak István, Gyapjas László, Somosi Ferenc, Győri Lajos, Kocsis János I., Márton Bálint, Szunyog Ferenc, Bán Lajos, Ungi Zsigmond, Forgó János, Szöllösi Mihály, Borocsik József, Máté Imre, Lakatos Márton, Zsoldi Imre, Szóráth Mátyás, Almási István, Buzi Gábor, Rác János esendőrök.

Házasságot kötöttek: a budapesti I. sz. esendőr kerület állományában: Bördi Sándor tiszthelyettes Kovács Eszterrel Ráckeven; Bodor Ferenc őrmester özv. Hiba Józsefné, szül. Roncsán Erzsébettel Balassagyarmaton; a szombathelyi III. sz. esendőr kerület állományában: Varga István II. őrmester Kovács Etelkával Celldömölkön; Hetyey Miklós őrmester Pék Rozáliával Szombathelyt, György Mihály tiszthelyettes Keszei Margittal Sárvaron, Kovács Ferenc I. őrmester Vitai Brigittával Mihályfán; a szegedi V. sz. esendőr kerület állományában: Budai János tiszthelyettes Kukla Annával Gyulán, Tanács Ferenc őrmester Gábor Anna Máriával Kiszomborban.

Kérelmek. Orbán Dániel törzsőrmestert, akivel 1917-ben a sarmasági őrsön (Szilágyi várm.) teljesített együtt szolgálatot, kéri Kiss József II. törzsőrmester (Balatonkiliti, Somogy vm.), hogy címét közölje vele.

Kölcsönös áthelyezésüket óhajtják: Navratil Mihály kiskunmajsai őrsbeli (kecskeméti osztály) esendőr bármelyik kerület területére; Szuromi István nagykállói őrsbeli (nyiregyházi osztály) esendőr a szegedi kerület területére. Kéri kölcsönös áthelyezésüket óhajtó bajtársaikat, hogy címüket közöljék velük.

„FOTO“ fényképezési szaküzlet BUDAPEST VII., Rákóczi-út 80.

Tiszteknek és véglegesített
csendőröknek **6 havi hitel**

Fotó osztály:

Nagy választék minden árban elsőrangú gyártmányú gépekben, felszerelésekben és anyagokban.

Rádió osztály:

Kész készülékek, alkatrészek, vázlatok, accumulatorok stb. stb.

Optikai osztály:

Mindennemű látcsövekben nagy készlet; szemüvegek, javítások orvosi vényre. Pontos és gyors kiszolgálás.

Gramofon osztály:

A mai kor legtökéletesebb angol beszélőgépei a leg egyszerűbb kivitelűtől a legdrágább kivitelűig. Lemezek nagy választékban.

Mechanikai gyermekjáték osztály:

Vasutak (gőz-, villany- és óraszerkezettel), vasúti felszerelések, gőzgépek, gyerekinók stb. stb.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Cikket nemcsak a csendőrség tagjaitól, hanem bárkitől elfogadunk s azt megfelelően honoráljuk. Kéziratot nem adunk vissza. A közleményeket kérjük az ívnek csak egyik oldalára, lehetőleg félhasábosan és könnyen olvasható írással írni. A szerkesztői üzenetekben mindenkinek válaszolunk, levélben senkinek, válaszbélyeget tehát fölösleges beküldeni. Jeligéül kérjük kisebb helységek neveit választani, mert az azonos jeligéből származó félreértéseket csak így lehet elkerülni. Az előfizetést kérjük pontosan megújítani, mert a felszólítás költségét külön felszámítjuk.

G. M. őrmester, Decs. Ha atyja 1921 július 26-ig illetőséget szerzett valamely csonkamagyarországi községben s akkor Ön még kiskorú volt, akkor atyja után önnek is megvan a magyar állampolgársága. Ha azonban atyja az említett időpontig illetőséget nem szerzett, avagy ha szerzett is, de Ön az említett időpontban már nagykorú volt, akkor a magyar állampolgárságot kérnie kell. Ennek részletei felől a községi előjáróságnál érdeklődjék, mert a belügyminiszter úrhoz intézendő kérvényt ott kell benyújtania.

K. K., Mór. Amint az „Érdem“ jeligére küldött üzenetünkben is láthatja, a kitüntetések utólagos igazolásának megvan a lehetősége. Ehhez szükséges, hogy lehetőleg két volt tiszti előjárójától, vagy legalább is egy volt tiszti előjárójától és utóbbi esetben egy vagy több volt altiszti előjárójától vagy bajtársától nyilatkozatot kapjon, amelyben az illetők a kitüntetést igazolják. A nyilatkozatokon a névalíráások valódiságát hitelesíttetni kell, ami a községi előjáróság útján is történhetik. Az, hogy a Hadtörténelmi Levéltár nem találja az adatokat, illetékes helyről nyert értesülésünk szerint nem mindig ok az utólagos igazolás iránti kérelem visszautasítására. A levelében irtak szerint — amint mi látjuk — kitüntetését kellőképpen igazolni tudja, kérelme tehát a belügyminiszter úrhoz (VI. e. osztály) felterjeszhető. Tekintve, hogy a minden bizonnyal akkor még hiányosan felszerelt kérelmét visszautasították, azt a tanácsot adhatjuk, hogy várja meg a legközelebbi kerületi parancsnoki szemlét és kérelmét akkor adja elő kihallgatáson.

Magyar vagyok. Olvassa el lapunk 1926. évi 1. számában „K. J. B.“ jeligére küldött üzenetünket.

PORTABLE irógépeink árban, minőségben utolérhetetlenek

Jólállással 224 pengő. Részletfizetéses kedvezmények

Ujlaki Béla R.-T. Budapest, Erzsébet-kr. 28.

KEMÉNYFA HÁLÓSZOBA

Tartós kivitelben. Jólállással kapható.

Csendőröknek kedvező részletfizetési feltételek.

Lányi bútorkereskedő, VII., Akácfa-utca 7. sz.

Csendőrtisztek és altisztek

RUHÁZATI

szükségletüket **minőség, árak, törlesztési feltételek** tekintetében **legelőnyösebben** még mindig csak

DR. LENGYEL ÁBRIS

nyugalmozott máv. titkár

RUHÁZATI ÁRUHÁZ

Budapest, V., Sas-utca 29. (Szabadság-tér sarok)

cégnél szerezhetik be.

☛ Kérdőzködéskor készséges levélbeli vagy telefoni felvilágosítást nyújtok.
Telefon: Lipót 962-49.

1887. H. írja meg nekünk most már egészen részletesen, hogy tulajdonképpen hogyan került a városhoz, milyen állást kapott, nyugdíjra jogosít-e az vagy sem, mióta van ott s hogy a csendőrségtől kapja-e a nyugilletményeit. Ha ugyanis a városnál nyugdíjképes állást vállalt, akkor ezt be kell jelentenie szolgálati úton a belügyminiszter urnak (VI. b. oszt.). Az állam és a városok között ugyanis viszonyosság áll fenn a nyugdíjas állások tekintetében. Ha Önnek a városnál nyugdíjképes állása van, akkor a csendőrségi nyugilletményeit nem veheti fel, mert amikor majd a városból nyugdíjaznak, be fogják számítani a nyugdíjába a csendőrségi szolgálati idejét is. Nyugdíjat pedig az után a fizetés után kap, amelyik nagyobb volt, tehát eszerint elbírálván vagy a volt csendőrségi vagy a városi illetményei után. Ha a városnál nyugdíjképes állásban van s amellet a csendőrségtől is felveszi a nyugdíját, ebből kellemetlensége származhatik. Ha azonban a városnál vállalt állása nem nyugdíjképes, akkor a fizetése mellett a csendőrségi nyugdíját is természetesen felveheti, illetőleg az megilleti. Ha mindezek után is volna még valami kételye, akkor írja meg teljes részletességgel ügyét nekünk, mert a részletek teljes ismerete nélkül lehetetlen a legutóbbi kérdésére választ adnunk.

Sz. D. B. Az 1912. évi LXV. t.-c.-et az 1925. évi Csendőrségi Zsebkönyv kivonatosa ugyan, de mégis oly mértékben ismerteti, hogy abból minden csendőr megszerezheti a szükséges tájékozódást. Egyébként a törvényt az 1913. évi január hó 11-én megjelent 2. sz. Rendeleti Közlönyben (a m. kir. csendőrség számára) tették közé.

Lakbérfolyósítás. Ha a gyermekek családi pótlékot, illetve nevelési járulékot kapnak, akkor a gyermekek a lakbér kiszabtat megállapítása szempontjából is tekintetbe jönnek. Ha a családtagok száma ezek szerint 3 vagy ennél több, akkor a nősöknek illetékes lakbér magasabb kiszabtatára tarthat igényt. Ha nem ezt kapná, szolgálati úton jelentést kell tenni a gazdasági hivatalnak.

Öreg csendőr. II. 1. Ha tényleges állományban nősült, akkor legalább három hónapig kell együtt élnie a házaspárnak, hogy az özvegy nyugdíjat kaphasson. Ennek a három hónapnak nem okvetlenül kell tényleges szolgálattal elmulnia. 2. Most ny. tiszthelyettes és tudomásunk szerint Kétegyháza vagy Ujkigyóson italmérési engedélye van. A leveléhez csatolt 40 fillért lapunk javára bevételeztük.

Remény. II. Az Ön 15 hónapi megszakitása a kommun és a kommunt közvetlenül követő időre esik és mert 1921 július 1. előtt ismét tényleges szolgálatba lépett, reménye lehet a távol töltött idő beszámítására. Ennek azonban még egyéb felételei is vannak s főleg az, hogy a saját hibáján kívül maradt távol a tényleges szolgálatból a kommun bukása után is még egy ideig. Ilyen ok például, ha elszakított területen tartózkodott s onnan korábban nem tudott átjönni, avagy más akadályozó körülmény. Ezt csak esetenként lehet elbírálni s ezért szolgálati úton részletesen megindokolt kérvényt kell felterjeszteni a belügyminiszter úrhoz (VI. c. oszt.).

1902., illatos favirág. Lapunk legutóbbi számában „Hulló csillag” jelígre küldött üzenetünk 2. pontjában megtalálja a választ. Jelígejét ugyan jól kicifrázta.

Tavas. Ha nyugállományban nősült, a feleség a férj korábbi elhalálozása esetén csak akkor tarthat özvegyi nyugdíjra igényt, ha a férj a nyugállományból ismét a tényleges állományba került és legalább három évig tényleges szolgálatot teljesített. Ellenkező esetben az özvegy csak özvegyi végkielégítést kaphat. A férj halála után három hónapig az özvegy az elhalt férj rendes nyugilletményeinek az élvezetében marad s azonkívül kérheti az özvegyi végkielégítés folyósítását. Az özvegyi végkielégítés a férj nyugilletményeinek három hónapi összegére rug.

Szerénység. Névtelen levélre nem adunk választ még akkor sem, ha tartalma egyébként egészen általános természetű kérdés körül forog.

F. I. cs., Szekszárd. Vagy írásbeli érintkezés útján igyekezzék rokonaival az örökösödés kérdését elintézni, vagy pedig látogasson el hozzájuk, mert anyagi ügyeket mindig jobb személyesen elintézni, különösen, amikor az öröklés tárgya más állam területén van. Nem értjük, miért nem lépett már eddig is érintkezésbe az unokatestvérével, akitől a pontos tájékoztatást már eddig is megszerezhetne volna. Amíg a pontos adatok birtokában nincsenek, természetes, hogy nem tud mihez kezdeni, de éppen ezért lehetetlenség azt kívánni tőlünk, hogy ilyen körülmények között érdemleges tanácsot adjunk.

Hóvirág. Csak Nagy Emil címét sikerült megtalálnunk: Sopron, Rákóczi Ferenc reálnevelőintézeti igazgató.

A Csendőrségi Lapok részére **HIRDETÉSEKET**

kizárólag **Balogh Sándor hirdetőirodája**

VI., Révay-utca 22. **vesz fel.** Telefon: T. 157—83.

Mindennemű megkeresések erre a címre intézendők.

Több mint 31 év óta a világot uraló eredeti angol **The Champion kerékpárokat** 3 évi jótállással havi 20 P részletre, kerékpáralkatrészeket, lánc, pedál, nyergeket nagyban gyári árban, külső gummik 6-80 pengőtől, belsők 2-10 pengőtől, Motóbécane francia motorkerékpárokat 840 pengőért szállítunk. **LÁNG JAKAB ÉS FIA** kerékpár- és gumminagykereskedők Nagy árjegyzék 700 képpel ingyen. Budapest, VIII. József-körút 41.

BÚTOR részletre **Ó** Budapest **3.** olcsón VI., **Ó**-utca **3.** Postások és rendőrség szállítója.

Órák

Gábor Lajos
Budapest, V., Lipót-körút 30.

Kérjen órák és ékszerekből ingyen árjegyzéket, mely szerint 3—5 havi részletre vásárolhat. Készfizetés mellett 10% engedmény.

Kerékpárok
Kerékpárgummi

Világhírű „Styria” gépek.

Alkatrészek. Mindent legjobb minőségben olcsón, részletfizetésre is szállítunk.

Deményi és Fia
Budapest, VI., Teréz-körút 4. sz.
Alapítva 1894. évben. Kérjen árjegyzéket.

„CORVIN” BÚTORCSARNOK
Részletre olcsón! Dohány-utca 39.
A közalkalmazottak bevásárlási forrása.

Ékszerek

Vihar a tengeren. Ilyesmit nem lehet megírunk, mert kipellengérezni senkit sem akarunk. Jelentse az ügyet őrs-parancsnokának, aki majd gondoskodik róla, hogy a feljelentés az arra illetékes parancsnoksághoz eljusson. Arra azonban ügyeljen, hogy a feljelentésnek meg is legyen az alapja.

Érdeklődő. 1. Semmi más tennivalója nincs, mint őrs-kihallgatáson kérni, hogy az igényjogosultsági igazolvány elnyerése iránti kérelme illetékes helyre felterjesztessék. Őrs-parancsnoka tudja, mi a további teendő. 2. A polgári állás elnyeréséhez szükséges 6 havi próbaszolgálatra engedélyezett szabadság egész időtartama alatt a ténylegességi illetményei élvezetében marad s amellyel, ha a próbaszolgálat teljesítése céljából állomáshelyét el kell hagynia, áthelyezési költségeket is kap.

Csíksereda. A gyermektartási költségek címén bírói ítélettel lefoglalt illetmények tekintetében tárgyalások folynak. Amíg ez el nem intéződik — s hogy mi lesz az elintézés, azt nem tudhatjuk — addig illetményeiből semmit sem lehet visszatartani.

K. J., Abaujszántó. Még nem nevezhető ki, mert a megkívánt szolgálati ideje nincs meg. Idővel, ha megfelelő magaviseletet tanúsít, kinevezése sorra kerül.

T. J. csendőr, Dusnok. Lakóhelyük ismeretlen. A volt tartalékos tisztek a nyilvántartásban nem szerepelnek.

Kárpátok. Lakóhelye ismeretlen.

Duna. 1., 2., 3. Végkielégítésre annak van igényjogosultsága, aki 5 évig (4 év, 6 hónap, 1 nap már 5 évnek számít) teljesített szolgálatot. Ön tehát számot tarthat végkielégítésre.

G. P. ny. thts, Váchartyán. Csak névaláírással és címmel ellátott levelekre válaszolunk, ettől az elvünktől kivételesen sem térünk el.

Cibakháza. Tartalékos volt, lakóhelye ismeretlen.

Öreg csendőr. Nem magyar állampolgár, lakóhelye ismeretlen.

Óceán. Nagel Vilmos szkv. százados címe: Nagymányok, Bánya-telep.

Szulok. Nyugalmazott tábornok és Veszprémben, Vár-u. 3. sz. alatt lakik.

Szentes. Az első ny. tábornok s Debrecenben, Hatvan-u. 1. sz. alatt lakik, a másik lakóhelye ismeretlen.

Ollár. Schöffli, vagy hasonló hangzású névvel senkit sem találtak a nyilvántartásban. Kornháber József ny. százados Debrecenben, a honvéd gy. laktanyában lakik. A harmadik tartalékos volt, lakóhelye ismeretlen.

G. thts., Sós-kút. A kérdéssel komolyan foglalkoznak, de hogy mikor lesz eredménye az ezirányú törekvéseknek, azt nem lehet tudni. Mi bízunk benne, hogy a megoldás már nincs messze.

A szerkesztésért és kiadásért felelős:

PINCZÉS ZOLTÁN százados,

Pallas r.-t. nyomdája Budapesten, V., Honvéd-u. 10. sz.

(Telefon: T. 205-67, 205-68, 205-69.)

Felelős vezető: Tiringer Károly műszaki igazgató.

SÁRGA JÁNOS

ÉKSZERÉSZ, ÓRÁS, MŰÖTVÖS

— cs. és kir. udvari szállító

IV., KIGYÓ-UTCA 5. Klotild-palota

Brillians, aranyékszerek. Ezüstárak. Verseny- és dísz tárgyak. Evőeszközök. Elsőrendű, mindennemű svájci órák a legjutányosabb áron. Kedvező részletfizetés mellett is. Óra- és ékszerjavítások. Saját műhely.

CSENDŐR-

tisztek, altisztek

és azok családtagjai

nyolc havi részletfizetésre készpénzáron

a következő cikkeket kaphatják:

női-, férfi- és egyenruha- törülközőket, abroszokat,
szöveteket, bélésarukat, kötött és szövött árut,
vásznat, sifont, zefireket, kötött gyermekgarnitúrát,
és egyéb vászonárukat, kesztyűt, harisnyát, kész
női s férfifehérneműeket kötött kabátokat, függ-
készen és rendelésre, göny és függönykelméket,
uj, gyárilag sterilizált ágytollat és pelyheket, paplanokat, min-
dennemű mosókelméket, selymeket, valamint díszpárnákat a

TRIBON Ruházati Részvénytársaságnál

BUDAPEST, VIII., ÜLLŐI-ÚT 14. SZÁM.

Az egyes vásárlások utáni első részletek 1927 július hó 1-ével kezdődnek.

Elsőrendű német gyártmányú

kerékpárok és varrógépek

véglegesített csendőröknek előnyös

részletfizetésre kaphatók.

Kerékpár és Varrógépkereskedelmi Vállalatnál

Budapest, VI., Andrassy-út 83-85 sz.

Telefon 980-22.

BÚTORCSARNOK

ERNST GYULA, BUDAPEST, VII., DOHÁNY-UTCA 33

(Klauzál-utca sarok)

Mindenféle bútorok és lakberendezési tárgyak óriási választékban. A csendőrség tagjainak jutányos ár és kedvezményes fizetési feltételek. Vidékre csomagolás.

CSENDŐRSÉGI KERÉKPÁRJAINK

MEGÉRKEZTEK!

Kinevezett csendőröknek kedvező feltételekkel. Nagy javító műhely. Gyermekekoci raktár. Alkatrészek nagyban árbán. Árjegyzék 600 képpel ingyen.

Láng Imre motor, kerékpár, varrógép és Budapest, VI., Teréz-körút 3 (sarok műszaki cikkek gyári lerakata üzlet)

Pontos és legjobb órák:

Doxa . . 350.000 K

Omega . 550.000 „

== 5 évi írásbeli jótállással ==

POLGÁR KÁLMÁN FLA műórás és ékszerész

Budapest, VII., Teréz-körút 5. I. em.

Arany- és ezüstórák, ékszer és ajándék tárgyak.

Részletfizetés bevezetve! * 30 éves cég